

LUND UNIVERSITY

Vetenskapsteori: Om vetenskapsteoretisk debatt och vetenskapligt praktiserande

Cronehed, Johan

2009

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Cronehed, J. (2009). *Vetenskapsteori: Om vetenskapsteoretisk debatt och vetenskapligt praktiserande*. Demos.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

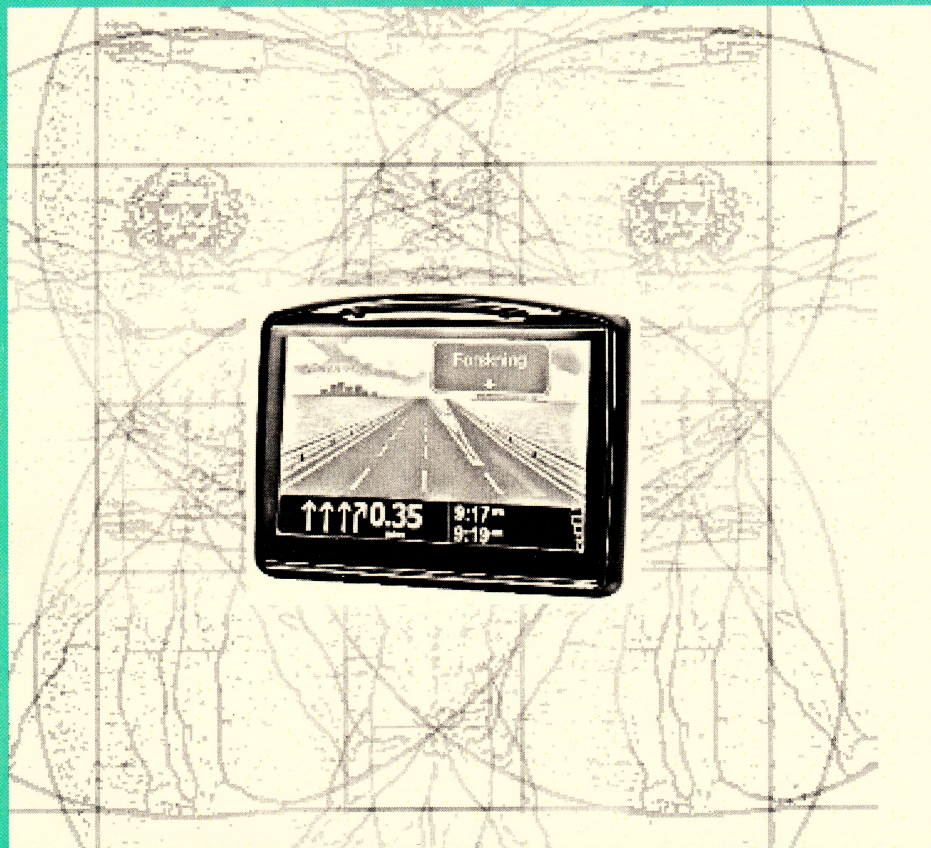
Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Vetenskapsteori

Om vetenskapsteoretisk
debatt och vetenskapligt
praktiserande

Johan Cronehed

Vetenskapen likt andra verksamhetsområden existerar i växelspel med det omgivande samhället, i sitt historiska, sociala och psykologiska sammanhang. Något som även omfattar ekonomiska, politiska och kunskapsmässigt sammansatta grundvalar. På detta fundament vilar analysen i denna bok som förmedlar flera olika aspekter avseende vetenskapsteoriskt debatterande och vetenskapligt praktiserande. Boken ger ingångar till fortsatt analys inom ämnesområdet vetenskapsteori.

Författaren Johan Cronehed är socialantropolog och verksam vid socialhögskolan i Lund

This book has a summary in English.

Este Libro tiene un resúmen en español

ISBN: 978-91-633-3006-3

Cultural Center Demos

P.O. BOX 1210
SE-22105
Lund—Sweden

© Johan Cronehed 2008
johan.cronehed@soch.lu.se

Omslag: Jaime Gómez Alcaraz

DEMOS
Box 1210
221 21 Lund

Producerad av Tryckericentralen – Lund 2009
ISBN: 978-91-633-3006-3

INNEHÅLL

FÖRORD /// INTRODUKTION 5

I. OM MELLANRUMMET MELLAN GRÄNSERNA 7

En vetenskapsteoretisk debatt om att
identifiera och göra gränser provbara

II. FOTNOTER / REFERENSER

KOMMENTARER / ANALYS OCH TIPS OM LITTERATUR 45

III. FORTSÄTTNING PÅ FOTNOT NR.16

OCH DEN AVSLUTADE DELEN I BOKEN 95

SUMMARY - THEORY OF SOCIAL SCIENCE 106

Part III in English

RESÚMEN - TEORÍA EPISTEMOLÓGICA 117

Parte III en español

REFERENSER /// LITTERATUR 130

INDEX 137

Person / sak / begrepp och

titlar / rubriker anförda i löpande text och fotnoter

FÖRORD /// INTRODUKTION

I sin helhet utgör boken en introduktion, som ger ingångar och lästips till fördjupning inom ämnesområdet vetenskapsteori. Boken har som bas en vetenskapsteoretisk debatt, som fördes i dagspressen – Sydsvenska Dagbladet, i slutet på 1970-talet.

Debatten gavs ett stort utrymme i den dåtida dagspressen. Intressant är i relation till vårt nuvarande massutbildnings-system hur en uppsats inom ämnet historia, samt likaledes en enda avhandling i samhällsvetenskap - inom ämnet sociologi - kom att utgöra drivkrafter på det normativa planet för flera utav debattens aktörer.

Jag upplevde då - och upplever fortfarande – debatten som stimulerande och livfull på det intellektuella planet - helt naturligt eftersom den påvisar vilka uttrycksformer en vetenskaplig debatt kan ta sig. Men också, eftersom den är med och frammanar gränslinjer för vad som skall anses som vetenskap eller ej samt indirekt synliggör hur återgivandet av dessa gränser – med tillhörande debatter – är ett cykliskt förekommande fenomen över tid, som frysta moment längs tidens axel.

Efter bokens inledande del, som i utförlig sammanfattning återger den vetenskapsteoretiska debatten följer fotnoterna – som utgör bokens andra del - upp flera av debattens aktörer vad som gäller deras inlägg och avläsbara förhållningssätt på det vetenskapliga planet.

Vidare, tar detta textstycke upp och fördjupar mina egna tankegångar avseende praktiserandet av vetenskap. Praxis att inte lägga fortsatt egen analys i fotnoterna bryts på sätt. Därmed är det dock möjligt att ta del av fotnoterna och dess tillhörande analys som en tämligen fristående text.

I den avslutande texten – bokens tredje del – utkristalliseras flera konklusioner avseende kontinuerligt förekommande faktorer inom vetenskapsteori, som spårbara in i vår egen samtid.

Tack till Marianne Forkner, Anna-Karin Eklund Signell och Helen Zetterholm för språkligt initierad genomläsning av mitt manus. Vidare, ett tack till Blanca Lilia Lozano Sánchez för översättningen av bokens avslutande del till spanska.

Och en tacksamhetens tanke till Helen, Kalle och Linus som möjliggör skrivandet.

I. OM MELLANRUMMET MELLAN GRÄNSERNA

En vetenskapsteoretisk debatt om att identifiera och göra gränser provbara

I början på 80-talet hade jag förmånen att läsa och ta del av en vetenskapsteoretisk debatt i artikelform. Debatten fördes i Sydsvenska Dagbladet 1978-79 och jag hade artikelserien med mig under en resa/vistelse i Afrika - Egypten, Etiopien och Kenya.

Resan kom att handla om "gränser" - även på det konkreta och fysiska planet som resor ofta gör. I Egypten visade det sig vara omöjligt att få inresetillstånd till Sudan och därefter färdas vidare till Kenya längs Nilen, vilket var den ursprungliga planen.

Som en reservplan - plan B - var det dock möjligt att få flygbiljetter till Etiopien och att där stanna en kortare tid med ett "transitvisa" under den rådande och ganska hårda diktaturregimen, för att sedan färdas vidare med flygplan till Kenya som var slutmålet i Afrika.

I Etiopien - i huvudstaden Addis Abeba - rådde utgångsförbud efter mörkrets inbrott och kvartersmilisen utövade en högst påtaglig kontroll över stadens olika områden.

Framme i Kenya färdades jag bland annat i en "mycket fullsatt buss" från Kenyas norra kusttrakter - fastlandet nära ön Lamu - till huvudstaden Nairobi. Kontrasterna både var och upplevdes som stora mellan att ta del av textinnehållet från en vetenskapsteoretisk debatt i Sydsvenskan, i relation till att färdas i en militärövervakad fordonskonvoj nära gränstrakterna till Somalia som var ett "osäkert territorium" att befinna sig i - med risk för väpnade överfall.

Väl hemma började jag skönja att det fanns en analogi dvs. en likhet mellan "debatten och resans upplevelser". Både för resan* och den vetenskapsteoretiska debattens del handlade det om att identifiera, överskrida och emellanåt även bevaka gränser - såväl externt i relation till olika vetenskapliga discipliner, som internt inom det egna akademiska området. Ett tillstånd som i mina ögon är kontinuerligt förekommande – såväl i nutid som i dåtid. Debattens aktörer argumenterade följaktligen på det intellektuella planet både för att vara gränsöverskridande och gränsbevarande. Debattens tongångar var emellanåt intensiv och polemisk, eftersom det för aktörerna handlade om att påvisa grunderna för att kunna bedriva sin verksamhet på ett vetenskapligt korrekt och acceptabelt sätt. Inte minst utifrån det inlärdas sättet att uppfatta och bedriva det "vetenskapliga hantverket" på - både mentalt och socialt.

-----

*Återgivandet av denna vetenskapsteoretiska debatt baseras följaktligen på anteckningar som jag i egenskap av intresserad läsare förde under resans/vistelsens gång. Ett likaledes intressant sätt att få tillräcklig distans till de konkreta arbetsuppgifterna i fält, som handlade om att studera bildandet av fackföreningar för yrkesarbetande kvinnor i Kenya och att dokumentär-fotografera ön Lamu utanför Kenyas kust. En gammal arabisk handelsstation som i slutet på 1970 och början på 80-talet ännu var i sin rådande linda att omvandlas till en ö för exklusiv och kapitalstark turism.

En huvudfråga som ställdes i debatten - Sydsvenska Dagbladet 1978-10-14 till 1979-01-12 – är vad som kan betraktas som vetenskap eller ej, vilket Thomas Brante - sociolog vid Lunds Universitet tar upp i sin inledande artikel ... *hur vetenskapernas kunskap skiljer sig ifrån andra sorters kunskap, tex. "sunt förnuft". Man måste också ställa frågan: Vad är vetenskap? ...* Brante berör även den ständigt pågående frågeställningen om hur mycket vetenskapen skall underställas samhällets demokratiska beslutsformer - i termer av "fri respektive ofri" forskning (1).

I grunden handlar en vetenskapsteoretisk debatt dvs. aktörernas argumentation och motargumentation om olika synsätt, gränser, gränslinjer som den enskilda vetenskapsmannen i fråga behöver för att bedriva sin forskning – och att då få sin egen forskaridentitet erkänd och bekräftad inom sitt specifika verksamhetsområde.

En vetenskapsteoretisk debatt kan ses som ett slags "prov på det kommunikativa planet" för hur öppna gränslinjerna är inom det egna ämnesområdet - det "egna territoriet" inom naturvetenskaperna, humaniora och samhällsvetenskaperna och/eller i olika former av vetenskapskombinationer som är vanligt förekommande, inte minst inom nutida universitets- och högskoleverksamhet.

Eftersom min text handlar om gränser, eller snarare att befinna sig i det ganska stabila mellanrum som existerar i hänseende till erkända gränser inom vårt eget territorium - som vi människor vanligtvis gör - så handlar det också om att tryggheten för den egna verksamheten rubbas när dessa "erkända gränser och etablerade förhållningssätt" inte upp-

levs som stabila utan istället verkar vara förhandlingsbara och eventuellt stadda i förändring. För aktörerna – individer och olika grupperingar - handlar det då ofta om att både identifiera och synliggöra det egna territoriet med tillhörande verksamhetsområden.

Enligt mitt synsätt utgör detta en tämligen kontinuerlig aktivitet i det mänskliga varandet i samhället, även om "gränsernas namn och innebörd" är annorlunda - i olika tids-epoker, för olika människor, i olika sammanhang dvs. något som även är giltigt för vetenskapen, vetenskapsmännen och andra till vetenskapen länkade aktörer.

En viktig "bränslekälla" i den dåtida vetenskapsteoretiska debatten utgjordes av Anders Gomér – doktorand och forskare vid den Historiska institutionen i Lund 1978 - och hans uppsats *Den totala lösningen*, vilket fick Birgitta Odén – historiker verksam vid samma institution - att använda uttryck som ... *att han arbetar med obestyrkta påståenden, elementära logiska felslut, interna inkonsekvenser, falska analogier, bristande akribi, tendentiösa urval, lösryckta citat och osakliga emotionella eruptioner och att inte bara hans metod utan också hans forskningsetik är anarkistiskt ...*

Med andra ord handlar det om en uppsats, som rörde upp "starka känslor" i slutet på 1970-talet. När jag år 2005 tar del av den – publicerad i tidskriften Scandia 1978 - finner jag att uppsatsen måste ha uppfattats som provokativ, men förmodligen även stimulerande av flera aktörer inom det dåvarande "akademiska fältet".

Uppsatsen *Den totala lösningen* är helt naturligt präglad av det då vänsterradikala, men framförallt det samhällskritiska förhållningssätt som genomsyrade stora delar av vårt samhälle. Gomér påbörjar i enlighet med detta förhållningssätt, sin uppsats med ett anslag som i sin tyngd avseende den rådande och i analysen, den överordnade doktrinen i ett samhälle, delvis skymmer en viktig poäng med hans text. "Poängen" handlar om en "sjukdomsförklaring" eller om man så vill, ett hårt angrepp på en vetenskaplig metod - den historisk kritiska metoden - HKM. Samt att i enlighet med metoden, exempelvis länka samman texter och utsagor ifrån olika källdokument och att dessa sammanställningar alltför enkelt kan få status av objektiva utsagor när dessa sammanlänkas i analysen.

Anders Gomér kallar detta förfaringssätt för en falsk historieskrivning, en myt, och att även ett sådant metodologiskt förhållningssätt är präglad av de rådande dogmerna i ett samhälle. I ett sammanhang där "också" den enskilda vetenskapsmannen ingår.

Vidare, att HKM är alltför teorifientlig i jakten på den renodlat faktabaserade perceptionen - en ren och obefläckad empiri. Gomér avslutar sin uppsats i en likaledes tidstypisk anda med följande ord ... *det är alltså ett rimligt antagande att vi kommer att få dras med "förutsättningslösa historiker" och "a-politiska" experter tills den dag då människans utsugning av människan upphört och den siste expropriatören exproprierats.*

Föregående citat tillhöriga Birgitta Odén och Anders Gomér, påvisar - i mina ögon – huvudsakligen med vilken "polemisk energi" debatten fördes i dagspressen. En debatt med intentionen att även åskådliggöra olika aspekter gällande vetenskaplig forskning som aktivitet och relationen med det omgivande samhället.

Och nu följer en återgång till den vetenskapliga debattens argumentation i kronologisk ordning. Dock, först en kortfattad presentation av argumentationens aktörer –debattörer– i en likaledes kronologisk ordning:

- Thomas Brante - sociologi
- Birgitta Odén - historia
- Lars-Arne Norborg - historia
- Bengt E Y Svensson - teoretisk fysik
- Bertil Mårtensson - filosofi
- Tore Berggren - teoretisk kärnfysik
- Karl Erik Rosengren - sociologi, medie/kommunikationsvet.
- Anders Gomér - historia
- Björn Johansson, Göran Dahl, Bernard Gabe, samhällsvet.
- Sven-Eric Liedman - idéhistoria
- Lars Löfgren - elautomatik nuv. informationsteknologi
- Håkan Wiberg - sociologi

Thomas Brante - forskare vid den Sociologiska Institutionen i Lund startar upp debatten med en artikel som har rubriken ***Verklighetens fakta och vetenskapliga teorier*** - 781014. I sin inledande artikel presenterar Brante olika vetenskapsteoretiska skolbildningar så som Wienerkretsen, 1920-talet och Karl Popper, 1930 och 40-talet som båda har ett vetenskapsteoretiskt synsätt med betoning på en kontrol-

lerad vetenskaplig rationalitet/metod och med en stark tilltro till att det som slutligen vaskas fram är renodlad fakta.

Avslutningsvis redogörs i Brantes artikel för ett nytt och mer radikalt synsätt på vetenskap. Han låter då Paul Feyerabend tankar avseende irrationella och subjektiva aspekter hos vetenskapen komma till tals. Feyerabend låter i dessa sina tankegångar också vetenskapen synliggöras som en samhällelig aktivitet av många andra. Vetenskapsmän/forskare försvarar där – och ihärdigt om så behövs – sina respektive områden och teoretiska perspektiv - även sådana som inte längre stämmer (2).

Thomas Brante fortsätter sedan - i sitt nästa debattinlägg - med en mer personligt hållen artikel - **Fakta är partiska!** – 781021. I artikelns text presenteras Paul Feyerabends vetenskapsteoretiska tankegångar något utförligare, att det snarare är fokuseringen, den perception som för tillfället råder i samhället som producerar "forskning och fakta" med hjälp av vetenskapen, än den vetenskapliga aktiviteten i sig själv. Vidare, att allmänt gällande drivkrafter som pengar, makt och prestige naturligtvis även är giltiga värden i den akademiska världen. Utifrån ett sådant synsätt blir den vetenskapliga metoden i sig själv en slags garanti för vetenskaplighet även när den emellanåt är ganska osynlig, exempelvis vid redovisningen av ett forskningsresultat.

Den vetenskapliga metoden utgör då "också" något som både avgränsar och understödjer vetenskapsmän som en grupp av "visdom och insikt" i relation till andra grupperingar i ett samhälle dvs. vetenskapsmän som är tränade att av-

läsa olika fenomen i vår tillvaro enligt vetenskapliga metoder och tillhörande perspektiv.

Thomas Brante exemplifierar sedan sitt resonemang utifrån Feyerabend med hjälp av den då aktuella och pågående hormoslyrdebatten* och att helhetsperspektivet inte bara innehåller tekniska, kemiska och biologiska aspekter. Han påvisar hur upplevelsen av att vandra på ett kalhygge - i ett humanistiskt perspektiv kan ha ett lika högt eller högre värde än experternas samlade kunskap av mer instrumentell natur. I detta resonemang hänvisar han till författaren och den dåvarande samhällsdebattören Sara Lidmans synsätt som just berör upplevelsens aspekter.

-----

* Hormoslyr är/var ett kemiskt besprutningsmedel som användes inom skogsbruket i stor skala under 1970-talet. Besprutningsmedlet består av fenoxisyror och det fungerar som ett tillväxthormon och stressar ihjäl den snabbväxande lövslyn. Det användes i stor omfattning vid kalhyggen och blev länkad till just "bilden av kalhyggen och miljöförstöring". Besprutningsmedlet kan även orsaka cancer. Hormoslyr framställdes av BT- Kemi i Teckomatorp. Den lokala tillverkningen av hormoslyr och liknande miljögifter – med dagens ordval - förgiftade matjord och grundvatten i det lilla samhället i Skåne. Från och med 1990-talets början får inga fenoxisyrapreparat – så som hormoslyr - användas för bekämpning av sly inom skogsbruket i Sverige. Parallellerna med tättningsmedlet Roca Gil och Hallandsåsen i vår egen nutid är slående, där "enkla lösningar" och/eller förhoppningar om snabba resultat kan ställas i relation till mer långsamt och långsiktigt verkande bieffekter på miljö och människa.

Vidare, att om Feyerabends antaganden är riktiga vad som gäller det irrationella i den vetenskapliga metoden och att det är en kunskapsform, ett sätt att möta världen som är likvärdigt med många andra sätt i ett samhälle, då bör även vetenskapens makt underordnas samhällets demokratiska beslutandeprocesser. Den enda vetenskapliga metoden som till slut kvarstår enligt Feyerabend – även i Thomas Brantes artikel - är devisen att ... *allt är tillåtet* ... (3).

Birgitta Odén - historiker - replikerar på Thomas Brantes argumentation med en artikel som har rubriken - **Om "allt är tillåtet" skall allt accepteras** - 781030. Hon vänder sig främst emot rubriken i hans artikel ... *fakta är partiska* ... som ett alltför förenklat synsätt för att kunna förvandlas till norm för forskningen på det praktiska planet inom samhällsvetenskaperna, samt att detta tillsammans med sammanfattningen/konklusionen att ... *"allt är tillåtet"* ... inte ligger i linje med Feyerabends intentioner i hans egen vetenskapliga verksamhet.

Odén visar på möjligheten att teoretikernas teorier emellanåt får ett eget liv utan kontroll för dess skapare och att det är något som ständigt sker dvs. teorier kan brukas men också förvanskas och missbrukas.

Hon riktar sedan ett skarpt angrepp emot Anders Gomérs historieteoretiska uppsats **Den totala lösningen** som utifrån hennes synsätt ... *"bara producerar de fakta som perspektivet behöver"* ... dvs. Anders Gomérs studieobjekt är den Weibullianska forskartraditionen (4) och att de perspektiv som inte passar in i argumentationen alltför enkelt tas bort av honom själv i uppsatsen.

Birgitta Odén hävdar vidare att ... *två principer är oeftergivliga: allmänt accepterade regler för vetenskaplig redlighet måste upprätthållas och kritiken får inte förstummas. Detta är så vitt jag förstår oförenligt med anarkistisk subjektivism ...*

Avslutningsvis i texten tar hon upp hur tidskriften Scandias redaktion - som hon 1978 själv var med i - bestämde sig för att ta in Gomérs uppsats. Inte för att den ansågs uppfylla kraven på vetenskaplighet, utan snarare för att den vetenskapliga kritiken inom ämnet skulle fungera och att endast de "bärkraftiga" delarna av uppsatsen skulle kunna användas i fortsatt forskning.

Så blev dock inte fallet, eftersom historikern Lars-Arne Norborgs recension i dagspressen var alltför okritisk **(5)** enligt Birgitta Odéns debattinlägg, som avslutas "tungt och slagkraftigt" med följande text ... *Vid bruk eller missbruk av Feyerabends vetenskapsteorier är det kanske inte bara så att "allt är tillåtet" utan också så att "allt kan accepteras"? Om vi når därhän, är det sedan inte långt kvar till en ny fas i "klerkernas förräderi".*

Odéns artikel speglar att föregående problematik ingick i en diskussion för vad som är ett acceptabelt kontra icke-acceptabelt vetenskapligt förhållningssätt på den Historiska institutionen i Lund i slutet på 70-talet. En debatt som vid den här tidpunkten ägde rum vid flera andra institutioner inom akademien. Eller om man så vill, att artikeln ingick både i "internt och externt gränssättande" med allt vad det kan innebära för en vetenskaplig institution i den eviga skiljelinjen mellan "vi och dem-grupperingar" vid bildandet

av olika mer eller mindre temporära allianser. Med andra ord, de interna insatserna av "normativt kapital" kan då bli ganska höga och att "dessa insatser" helt naturligt låter sig avspelas socialt och mentalt på en arbetsplats - även en akademisk sådan **(6)**.

Det vi också finner, är två synsätt, där gränslinjerna börjar tydliggöras - en historikers kontra en sociolog och samhällsvetares. En sociolog studerar människors och olika samhälleliga institutioners sätt att fungera på en mängd olika plan - socialt, psykologiskt via mikro-, meso- och makrostudier etc. i förhållande till en vetenskaplig teori, eller ett grundantagande, som emellanåt är ganska experimentellt och baserat på studiens karaktär vad som gäller relationen människa/samhälle. En sociolog och samhällsvetare har därmed ett något annorlunda förhållningssätt till sina "teoretiska och metodologiska verktyg" än en historiker - även om olika kombinationer, samarbeten och gränsöverskridanden alltid är möjliga att göra. Exempelvis "intervjun" som ett metodologiskt utgångsläge är givetvis inte enbart förbehållen en sociolog och samhällsvetare, likväl som inte "arkivstudier" enbart är förbehållna en historiker. Dock, förhållningssättet till den "fångst och det råmaterial" som en sociolog eller en historiker är ute efter och framförallt det ramverk som "fångsten inplaceras i" är annorlunda. Det handlar om ett förhållningssätt där samma igenkännbara råvaror ger upphov till olika "maträtter på den vetenskapliga menyn" - där sociologen och samhällsvetaren ofta har en mer teoretisk dimension i sin analys av människan och samhället än historikern.

Men och detta är viktigt, det behöver inte alltid vara så, det finns åtskilliga undantag där gränslinjerna mellan historikers arbetsformer och analyser i relation till olika sociologer och samhällsvetares motsvarigheter är ganska diffusa - eller bättre sagt, att de olika disciplinerna då befrämjar varandra på ett alldeles utmärkt sätt (7).

Därmed är det möjligt att ta in ännu en "skrivande aktör" i den vetenskapsteoretiska debatten - **Bengt E Y Svensson**, Teoretisk Fysik och hans inlägg med rubriken - ***Skall vi rösta om nästa solförmörkelse*** - 781109 - där han som fysiker är ute efter tydligt mätbara resultat och naturvetenskapliga grundsanningar som står sig över tid. Det vill säga, objektiva resultat som överensstämmer med den upplevda verkligheten på det instrumentellt observerbara planet. I artikeln exemplifierar han sin argumentation med Isaac Newtons lag om tyngdkraften, som inte är gällande på grund av Newtons mänskliga svaghet eller styrka, utan för att lagen alltid stämmer när den kontrolleras.

Bengt E Y Svensson liknar den naturvetenskapliga verksamheten vid en atlas och att framställa kartblad. Varje "kartblad" inom naturvetenskapen byts mycket sällan ut och det som sker handlar snarare om en process utav förfining med ökad detaljrikedom under forskningens gång.

Förvisso finns det även i hans argumentation/analys "naturvetenskapliga kartblad" som är missvisande på grund av prestige, ärelystnad, makt, PR, ekonomiska faktorer etc. Dessa utgör dock ingen motsättning, eftersom ett "falskt kartblad" - trots PR - i längden inte håller för den vetenskap-

liga granskningen. Tillika utgör dessa faktorer inget hinder för bra forskning.

I hormoslyrdebatten – enligt Bengt E Y Svensson - kan aldrig en vetenskaplig kartläggning avgöra om man skall kalhugga och bespruta med hormoslyr. En vetenskaplig kartläggning kan däremot se problemen som kan uppstå och föreslå lösningar på dem. Det reella handlandet beror sedan i sin tur på många enskilda faktorer som vägs samman - i en process där alla parter måste komma till tals för att ett verkligt perspektiv av samhällelig helhet skall kunna uppnås.

Det vi finner i Bengt E. Y. Svenssons inlägg är därmed en kumulativt orienterad vetenskapssyn som är präglad av konsensus och en tilltro till den enskilda aktören, vetenskapsmannen och samhället i fråga - där forskningsresultatet i sig är av överordnad karaktär.

Bertil Mårtensson - filosof - använder sig av rubriken **Vetenskapsteoretiskt snömos?** – 781118, när han i sitt debattinlägg bestämt vill påvisa skiljelinjen mellan fakta som fysikaliska händelser och fakta som beskrivningar av sådana händelseförlopp dvs. att den uppfattade verkligheten av objektiv natur alltid är befintlig i likhet med "objektiva fakta". Mårtensson ställer sig även tvivlande till om Kuhns paradigmteori är användbar utanför det naturvetenskapliga området där andra metodologiska förutsättningar gäller - exempelvis inom sociologi (**8**) vilket då, och ganska snabbt, leder oss fram till nästa debattör som är tillhörig naturvetenskapen:

Tore Berggren - forskare i teoretisk kärnfysik - och rubriken ***Vetenskapens frågor avgörs inte genom beslut*** – 781122. Berggren uttrycker en stark förvisning om att olika vetenskapsgrenar bärs upp av en inneboende logisk styrka och därmed bygger på en fast och solid grund av erfarenhet. Han hänvisar till Karl Popper - boken *The Open Society and Its Enemies*, 1968 Routledge - och använder sig sedan av Popper och dennes kritik av ett likaledes vetenskapskritiskt förhållningssätt som utgår ifrån vetenskapsmannens sociala hemvist – forskarens habitat - i form av värderingar, förutfattade meningar och dolda motiv enligt "sociologi-ismens" förklaringsgrunder.

Föregående scenario länkar han sedan som beslätktat till Brantes presentation av Feyerabendets vetenskapskritik, där det nya är ... *Den sociala hemvistens roll övertas i den nya kritiken av "perspektivet" som uppenbarligen betingas av "maktbegär, status och pengar". I och med att dessa irrationella motiv har ådagalagts, har vetenskapen störtats från sin upphöjda position, sedan är fältet fritt för anarkin att breda ut sig ... Varje tanke på objektiv kunskap blir därmed illusorisk ...*

Det objektiva vetandet utgår enligt Tore Berggrens synsätt - i enlighet med Popper - inte från forskaren och vetenskapsmannens sökande efter objektivitet utan via den öppna, fria och kritiska debatten mellan oberoende forskare i såväl samarbete som i konkurrens ... *I denna debatt kan var och en - i varje fall i princip - delta på samma villkor. Och detta fungerar!* ... Birgitta Odéns artikel som bland annat berör hur en uppsats bedöms före publicering visar detta

klart enligt Berggren. Vidare, hur ett förnekande av kunskap på objektiva grundvalar leder till ett kontraproduktivt och alltför stort irrationellt förhållningssätt inom vetenskapen.

Slutligen ... att "underställa vetenskapen demokratiska beslutsformer", att "reducera vetenskapens makt"? För mig verkar sådana krav vara fullständigt befängda: vetenskapliga frågor avgörs aldrig genom beslut ... vetenskapen har ingen politiskt makt ...

Tore Berggren argumenterar snarare för det motsatta förhållandet där demokratiska värden har ett starkt fotfäste inom den vetenskapliga traditionen där förnuftet och förnuftsrelaterad argumentation är det rådande och ... *Önskan att tämja vetenskapen och göra den till systemets tjänare måste alltid betraktas med misstro av dem som vill slå vakt om de demokratiska värdena ...*

Någon ordning får det vara! är rubriken på sociologen, medie- och kommunikationsvetaren **Karl Erik Rosengrens** inlägg i den vetenskapsteoretiska debatten - 781124. Han inleder där med att beröra tre olika utvecklingslinjer i modern sociologi i Sverige - den kvantitativa respektive kvalitativa och den marxistiskt influerade - där den kvalitativa utvecklingslinjen relateras till år 1966 samt den dåvarande Sifochefen Hans Zetterberg och de influenser - som en reaktion på kvantitativ sociologi - som han hade med sig ifrån USA vad som gäller ... *att ge inlevelse, fantasi och uppslagsrikedom större utrymme än vad hårddatasociologerna ville tillåta ...*

Det tredje förhållningssättet inom sociologin relaterar han till den "marxistiska vågen" - ifrån mitten på 60-talet - och det intresse för socialfilosofi, social kritik och problematik på den samhällseliga nivån som inriktningen förde med sig.

Denna del av Karl Erik Rosengrens analys/argumentation i artikeln, avslutas med en förhoppning om att det bästa ifrån dessa tre riktningar kommer att finnas i svensk sociologi i enlighet med ... *respekt för empiriska data, ett ökat intresse för makroproblem och ett större spelrum för uppslagsrikt teoretiskt arbete. Det är en bra kombination som rimligen bör leda till att hårddatasociologin inte kommer att bli alltför närsynt inriktad på mikroproblem, lika lite som makrosociologin får hemfalla åt alltför lössläppt spekulation utan logiskt sammanhang och utan anknytning till en empirisk verklighet ...*

Rosengren anser att såväl Brante som Feyerabend alltför mycket betonar den sociala delen av forskningsprocessen, som "också och främst" är en intellektuell verksamhet. Rosengren sympatiserar med det vetenskapliga synsätt som han finner i professorerna Birgitta Odéns och Bengt E Y Svenssons debattinlägg - även utifrån rubrikerna på deras respektive artiklar ... *Allt är inte tillåtet och vi kommer inte att rösta om nästa solförmörkelse ...*

Han går sedan till ett häftigt angrepp mot författaren och sociologen **Gert Nilson**, samt en förestående disputation på Sociologiska institutionen i Lund på två av hans böcker, **Oordning/ ordning: Studier i kärlekens villkor** - 1976 - samt boken **Sociodramer: Rånardamat och Hylands Hörna** - 1977 - Bokförlaget Korpen. Böckernas grundtanke är

enligt Rosengren, att alla samhällen rör sig emellan ett slags ständigt tillstånd av såväl oordning som ordning, samt att massmedia i huvudsak bara bidrar till att förstärka och upprätthålla ett samhälls ideologiska normsystem. Vidare, att processer av verklig förändring är något som sker mycket långsamt **(9)**.

Det är dock inte böckernas grundtankar som är felaktiga utan sättet – metodologiskt - som Gert Nilsons studie genomförs på för att påvisa att hans hypoteser är empiriskt giltiga, utan någon reell prövbarhet, vilket då ställer honom utanför forskarsamhället enligt KER's utsago **(10)**.

K. E. Rosengren tar upp hur det i Nilsons bok, *Oordning ordning ...* hänvisas till flera teorier avseende social ordning. Sedan hur författaren Gert Nilson diskuterar olika typer spel och regler som finns inneboende i ett samhälls normsystem och dess inbördes relation i förhållande till varandra.

Ovan nämnda bok avslutas med att redovisa ett intervju-material med fyrtio barn, som bland annat svarar på två frågor om när barn respektive vuxna skall få bestämma. Enligt Rosengren finner författaren väldigt få svar där barn och vuxna skall kunna bestämma tillsammans - och att detta kan bero på frågornas formulering.

Sedan åskådliggör Karl Erik Rosengren hur boken *Sociodramer ...* tar upp rånar och gisslandramat vid Norrmalmstorg 1973 och hur det skildras i media. Vidare, teveprogrammet *Hylands Hörna* dvs. ett dåtida familjeunderhållningsprogram som till stor del byggde på tevetittarnas deltagande, engagemang via aktuella gäststartister, allsång, samt olika lekar och spel som var möjliga att delta i.

Ett deltagande som emellanåt försiggick via telefonkontakt i direktsändning och realtid, vilket inte var något som tillhörde det vardagliga tevetittandet i slutet på 70-talet.

"Sociodramer" i Rosengrens sammanfattning och kritik av Gert Nilsons bok handlar om ett socialt drama där alla kan deltaga och där ... *åskådare till olika massmediadramer "renas" medan dramernas gestalter på ett ställföreträdande sätt "sonar ... vår skuld" ...* i enlighet med katharsisbegreppet. Gert Nilson nämner dock inte i sina böcker tidigare forskning i ämnet - enligt KER - vad som gäller hypotesen "skuld och sona" samt en tidigare gjord undersökning av Norrmalmstorgsdramat.

Karl Erik Rosengren tar i sin artikel upp hur sociologiska institutionen i Göteborg har avvisat Gert Nilsons disputation på föregående två böcker. Han anknyter sedan till Nilsons förestående disputation vid sociologiska institutionen i Lund och låter det utgöra ett exempel på ... *en ny fas i "klerkernas förräderi" ...* i enlighet med Birgitta Odéns text i hennes tidigare debattinlägg och ställer avslutningsvis frågan ... *Har vi nått därefter? ...*

Anders Gomér - forskare vid historiska institutionen i Lund - har rubriken **Systematiskt självbedrägeri** - 781127 - som en ingång till försvaret av sin uppsats *Den totala lösningen*. Gomér inleder med att understryka, att om hans uppsats visar sig ha rätt så har historikerna Lars-Arne Norborgs och Birgitta Odéns vetenskapsteoretiska insikter visat sig vara felaktiga, liksom deras ... *uppfattning om forskningsprocessen ...*

Han tar sedan till det som måste kallas "storsläggan" i en akademisk debatt när han drar paralleller mellan den Weibullianska forskningstraditionen och en historieskrivning som han - i det dåtida och emellanåt tämligen "heta och samhällskritiska klimat emot etablissemangen" - länkar till "fascismens historiesyn" ... *framlagd av "apolitiska" forskare som privat ofta var liberaler, paradoxalt nog ...*

Enligt mitt eget synsätt, illustrerar föregående uttalande som ett tankeförslag eller något mer nyanserat – eftersom jag i skrivande stund inte befinner mig i denna tidsperiod - hur en forskningstradition emellanåt kan upplevas som alltför dominant av en enskild forskare. Anders Gomér redogör även för risken för en klyvning mellan den teoretiska och praktiska struktur som inbegrips i forskningsprocessen, samt det uttryck som det emellanåt kan ta sig. Det vill säga, att vad som sägs och skrivs om den egna verksamheten, då egentligen inte har så mycket att säga om det verkliga händelseförloppet i forskningsprocessen.

Den dogmatiska vakthunden är rubriceringen på ett inlägg av **Björn Jansson, Göran Dahl och Bernard Gabe** - J.D.G - 781129 - som tillbakavisar Karl Erik Rosengrens kritik av Gert Nilsons böcker/avhandling i egenskap av hans då snart kommande disputation på dessa.

J.D.G menar att all forskningsverksamhet inte kan vara strikt empirisk och hårddatabaserad till sin natur. Vidare - i enlighet med deras debattinlägg - handlar huvudfrågan i debatten om forskningens frihet ... *rätten att få välja den metod man själv tycker är lämplig* ... utifrån de förutsättningar som är inneboende i det specifika forskningsobjektet i fråga.

Samt att lagbundenhet och sökandet efter lagbundenheten är tämligen självklart inom samhällsvetenskaperna även om dessa till sin karaktär är annorlunda i relation till naturvetenskapens motsvarigheter. I deras argumentation hänvisar J.D.G till Jürgen Habermas vetenskapsteoretiska tankegångar, att lagbundenheter inom samhällsvetenskaperna är ideologiska dvs. socialt och historiskt betingade.

Ovanstående debattinlägg, föranleder **Karl Erik Rosengren** till en replik under rubriceringen **TV som vetenskapligt kriterium?** i Sydsvenska Dagbladet - 781201 - samma dag som Gert Nilson disputerar i Lund.

Rosengren vidhåller i sin replik att han anser att Nilsons avhandling inte passar in i ett sammanhang där vetenskapen vare sig bestäms av samhället eller upphovsmannens subjektiva infall. Han samtycker dock med J.D.G's argument, att forskaren har rätten att själv välja lämplig metod och att ... *Den rätten finns. Men den är inte allt. Också rätten att kritisera finns - och ansvaret. Kriterierna är i princip enkla men i praktiken krävande (många klarar dem aldrig). Ett vetenskapligt arbete ska ge ny kunskap och utmärkas av begreppslig klarhet, logiskt sammanhang, empirisk prövbarhet. Nilsons böcker tillfredsställer inte - vill inte tillfredsställa - de kriterierna ...*

Han efterlyser sedan att J.D.G tydligare hade preciserat vilka metoder som de hänvisar till i deras debattinlägg ... *fenomenologi, hermeneutik, marxism, kritisk teori ...* och att begreppens metodologiska stringens då också hade tydliggjorts.

Idéhistorikern **Sven-Eric Liedman (11)** skriver under rubriken **Vetenskapen tur och retur** - 781204 - att en mängd olika frågor hittills har framkommit i debatten, som ... *Är allting tillåtet i vetenskapen? Kan man anordna en folkomröstning om när nästa solförmörkelse skall äga rum? Är en professor och en universitetslektor dubiösa i och genom sin akademiska ställning? Kan man bli doktor i sociologi på Hylands Hörna och Norrmalmstorg? ... Jag har följt drabbningen med viss förtjusning, men också med undran och skräck. Det är som själva fan sluppit lös. ...*

Sven-Eric Liedman fortsätter sedan sin egen artikel med att ta upp fler av olika frågeställningar som han tanke-mässigt har fått under debattens gång. En av dessa är varför Anders Gomérs uppsats publicerad i tidskriften Scania - nr 1 år 1978 - har fått en större uppmärksamhet än historikern Ingemar Norrlids artikel i samma nummer som också den handlar om "Weibullianerna" **(12)**.

Vidare, frågan om varför Feyerabends vetenskapskritik får ett större utrymme än andra former av vetenskapskritik som är mindre utmanande. Liedmans eget svar på dessa frågor är ... *en tautologi: Det är det uppseendeväckande som väcker uppseende. Men varför ser det uppseendeväckande ut som det gör?* ... Detta utgör en frågeställning som Liedman sedan länkar till relationen mellan vetenskapen och det som den allmänna opinionen ofta tar till sig av vetenskapen i form av överdrivna, tillspetsade uttryck och förenklingar.

Efter ett sammanfattande, uppsummerande resonemang om vetenskapens önskvärda ställning som en påverkande kraft i samhället. Samt, efter en kritik av Anders Gomér's marxistiska analys i sin uppsats, där Gomér på ett alltför förenklat sätt drar en rak linje - i vetenskaplig isolering och utan ett historieteoretiskt sammanhang - mellan Platon och bröderna Weibull, anser Liedman att Birgitta Odéns fråga - *om vetenskap får se ut hur som helst?* - är debattens egentliga huvudfråga och att det är en fråga som i praktiken också ofta ställs.

Enligt Liedmans synsätt är det dock farligt när huvudfrågan blir, var gränsen mellan vetenskap och icke-vetenskap går ... *Då är man på väg in i dessa sterila diskussioner, där utvecklingsduglighet inte är en vetenskaplig kvalitet utan bara trohet och petig följsamhet mot etablerade normer räknas. Då blir vetenskapens bedömare och handledare till kitsliga vaktmästare ...*

Sven-Eric Liedman proklamerar sedan för två typer utav historisk kunskap och forskning. En viktig del utgörs där av analysen av historiska källor och den andra delen utgörs av att utveckla stora historiska frågeställningar och perspektiv. Och, om båda dessa typer av forskning förenas kan historisk forskning bli en "avancerad vetenskap". I en dåvarande samhällelig kontext där mindre spektakulär, ny forskning med stark kritisk potential kan komma att utvecklas inom akademien - enligt Liedmans utsago i slutet av sin artikel.

Vetenskapliga resultat om vetenskapliga begränsningar

är rubriken på **Lars Löfgrens** - professor i elautomatik - debattinlägg - 781205 - och i anslaget till sin artikel skriver han ... *LÅT OSS försöka objektivera debatten en smula!* ... I detta sammanhang tar han sedan upp ... *logikern Tarskis fundamentala resultat* ... som handlar om svårigheten att beskriva vad som ingår i betydelsen "sanning" i det vetenskapliga språket. Han påvisar även att Tarskis resultat står över metodfrågor vad som gäller närmandet till vetenskapliga sanningar - med både dess begränsningar och möjligheter.

Utgångsläget är att ett formellt vetenskapligt språk är ett metaspråk - ett språk på en hög nivå. Så länge den enskilda vetenskapsmannen riktar sin uppmärksamhet emot en process som inte innehåller beskrivande delar - exempelvis en fysikalisk - har hon ett komplexitetsövertag över den process som studeras. Hon kan då få känslan av att producera renodlat objektiva sanningar. Riktar forskaren istället sin uppmärksamhet mot ett annat område där de beskrivande processerna är av större omfattning och dignitet måste hon använda sig av ett mer komplext vetenskapligt språkbruk, för att förmedla betydelsen av vad hon uppfattar och upplever.

Lars Löfgren drar i sin argumentation paralleller med Feyerabends resonemang om ... *att de mest framgångsrika vetenskapliga frågeställningarna aldrig uppkommit genom rationella metoder? Tolkar vi detta så att aktuell vetenskaplig progression ej kan beskrivas med aktuell vetenskap, då är Feyerabends hypotes förenlig med Tarskis*

*resultat. Feyerabends tanke att "anything goes" torde där-
emot inte kunna ges en konsistent tolkning ... dvs.
semantiskt - språkligt och betydelsemässigt.*

Löfgren fortsätter sedan sin analys med att ta upp hur absolut vetenskaplig objektivitet inte låter sig beskrivas utanför sitt metaområde. I detta sammanhang hänvisar han respektfullt till Tore Berggrens inlägg i debatten, om att en vetenskaplig objektivitet uppstår på grundval av den fria och öppna debatten.

Därefter argumenterar Löfgren utifrån Tarskis teorier om det vetenskapliga språket, att om en person skall kunna fungera som vetenskapsman måste hon ha ett "komplexitetsövertag" över de processer som studeras. Detta övertag kan tillskansas genom att studera enskilda delar utav en helhet, eller genom att använda sig av vetenskapliga instrument och andra hjälpmedel - exempelvis datorer. Lars Löfgren menar vidare, att om vi i vårt samhälle konfronteras med problem som förefaller svåra att överblicka från ett vetenskapligt synsätt, kan det ligga nära till hands med exempelvis folkomröstningar. Därmed styr vi ofta vårt handlande efter målsättningar på det ideologiska planet och inte efter en renodlad konsekvensanalys, eftersom en sådan analys ofta förefaller vara alltför komplex.

Om vi då istället försöker höja förmågan att beskriva ett fenomen eller en process, kan problemet bli lösbart på ett mer nyanserbart sätt. Detta skulle i sin tur leda oss in i en spiral där vi som samhällsmedlemmar tvingas konstruera alltmer komplexa system, för att i sin tur få möjligheten att

reducera komplexiteten eller svårigheten att handskas med annars olösliga problem.

I detta "komplexitetens moment 22" - där komplexiteten ökar på ett plan - inom samhällsliga organisationer – för att förhoppningsvis kunna minskas på ett annat - i lösningen av ett komplicerat problem - är det inte svårt att känna igen flera olika samhällsvetares resonemang i vår egen nutid (13). Det handlar då om en samhällsutveckling där "detaljexperterna" utgör språkrör - ofta inom sina egna och inmutade zoner av social, psykologisk, ekonomisk och politisk karaktär. Föregående scenario kan sedan ställas i relation till mångfalden av olika vetenskapliga discipliner och samarbetsformer, samt i relation till en alltmer komplex och intensivt global och lokal utveckling av samhället – inte minst på snabbt verkande kommunikativa grundvalar.

Därmed är vi återigen framme vi **Thomas Brante** och hans sista artikel i den vetenskapsteoretiska debatten - med rubriceringen ***Nyttig medicin mot övertron på vetenskapen*** - 781211.

I sin artikel inleder Brante med att ge uttryck för en önskan om att vetenskapsmän bör ha förmågan att gå utöver sina egna roller av expertis – expertkunskaper – dvs. utöver sina ramar av vetenskapligt praktiserande, för att just ha möjligheten att diskutera "expertens roll" i ett bredare perspektiv. Han poängterar även att hans två inledande artiklar i debatten om forskning/samhälle handlade just om att påvisa några uppfattningar vad vetenskap egentligen är som fenomen ... *jag kritiserade härvidlag den traditionella bilden av vetenskapen som ett förnuftigt rationellt företag*

grundat på objektiva vetenskapliga metoder. I stället hävdade jag att vissa resultat - tex. att fakta är "teori-beroende" - leder till den för oss svårfångade uppfattningen att vetenskapen är "en kunskapsform bland andra" och inte alltid nödvändigtvis den bästa ... Och i detta sammanhang uttrycker Brante ett önskemål om, att vetenskapen underställs demokratiska beslutsformer, att det är viktigt i vår egen samtid ... då vetenskapen ökar så starkt i proportion och makt. ...

Thomas Brante hänvisar sedan till några av de tidigare debattörernas inlägg - Birgitta Odén, Bengt Y E Svensson, Tore Berggren, Karl Erik Rosengren - som försvarare av en rationalistisk vetenskapsuppfattning på traditionella grunder, samt att i försvaret av en sådan vetenskapsuppfattning missar dessa vetenskapsmän och debattörer den egentliga måltavlan i debatten. En måltavla - en vetenskapsteoretisk fokusering i debatten - som enligt Brante berör ett ifrågasättande av den traditionella bilden av vetenskapen samtidigt som ovan nämnda aktörer tydligt hamnar inom den samma dvs. det som omfattar Poppers och det positivistiska vetenskapsidealet.

Debattens huvudfråga enligt Brantes text, handlar om det egentligen finns några ... *objektiva måttstockar och metoder* ... som en slags garant för att vetenskaplighet är överlägsen andra former av kunskap och att om så inte är fallet, måste andra krafter inberäknas - exempelvis sociala. Föregående resonemang leder i förlängningen till att det blir möjligt att studera "skapandet av objektivitet" inom vetenskapen - och i

samhället - som ett enskilt fenomen - att se hur skapandet av objektivitet då också används och fungerar **(14)**.

Enligt Thomas Brante är det viktigt att inte missförstå att Feyerabends analys om att kriterier för vetenskaplighet inte alltid stämmer med observerbarhet, rådande logiska samband och empirisk prövbarhet. Exempelvis utifrån den dåtida vetenskapliga striden, som stod mellan Kopernikus och Ptolemaikernas skolbildning om huruvida jorden roterar kring sin egen axel samt befinner sig i en bana kring solen och inte tvärtom **(15)**. Vidare, det strikt rationalistiska synsättet på vetenskap som då skulle utesluta nytänkare som Sartre, Foucault, Levi-Strauss och flera viktiga forskare inom den moderna naturvetenskapen - exempelvis Einstein.

... Enligt Thomas Kuhn bör kriterier av ovan nämnda slag *tillsammans med andra populära regler typ "enkelhet", "fruktbarhet" "omfång" betraktas som historiskt gångbara och föränderliga värden som ideologiska överbyggnader som reser sig över forskarsamhället. Och det är i detta sammanhang som man bör förstå Feyerabends slagordsmässiga sammanfattning "allt är tillåtet" - dvs. som en antidogmatisk medicin mot den florerande övertron på vetenskapens förträfflighet ...*

Tydligt är att Thomas Brante ser det "politiska fältet med dess olika aktörer" som kanske den starkaste maktfaktorn i ett samhälle. Ett synsätt som han långtifrån var ensam om under 1970 och en bit in på 80-talet - en politiskt aktiv tidsperiod i vår egen samtid inte minst på gräsrotsnivå. Det är även ett synsätt som avspeglas i samtliga debattörers texter, inklusive mina egna dåtida kommentarer till artiklarna

där Brante hamnar på den radikala delen av den parameter "Traditionell till radikal vetenskaplig hållning" som jag skisserade på i början på 80-talet i mina egna marginal-anteckningar - när jag tog del av debatten och de olika debattörernas inlägg.

I en likaledes radikal, samhällskritisk och politiskt färgad tidsända upplever jag att **Håkan Wibergs** text och det sista inlägget i debatten – 781221 dvs. innan slutkommentarerna - befinner sig i med rubriken och frågan ***Vems ordning?***

Wiberg uttalar sig i debatten som medlem i den betygsnämnd i Lund som godkände Gert Nilson avhandling. Han går sedan till attack emot Karl Erik Rosengrens kritik av Nilsons avhandling/böcker. I detta sammanhang argumenterar Håkan Wiberg för ... *att empirisk prövbarhet bara kan ställas som kriterium för sådana framställningar som gör påståenden om "orsakssamband", inte för sådana som sysslar med "betydelseangivelser och tolkningar"* ... och att bedömningen av en avhandling skall ske utifrån dess ambitioner **(16)**.

Även Wiberg anför ett kritiskt förhållningssätt vad som gäller Gert Nilsons avhandling i sitt eget inlägg, men han ser också dess positiva sidor ... *beläsenhet, idériakedom, förmåga till helhetssyn och en kreativitet* ... I hans argumentation utläser jag ett dynamiskt synsätt som är induktivt avseende vetenskapliga arbetsprocesser, där förståelsen av vetenskapsmannens intention, ambition och vad han vill ha sagt och utfört med sitt arbete kommer i förgrunden.

Sedan både ställer och besvarar Håkan Wiberg frågan ... *Vad skall vi ha forskning till?* I det efterföljande svaret,

citeras den danska undervisningsministern som i ett samtida offentligt uttalande säger följande ... *"Ett väl fungerande universitet är ett som är obehagligt för systemet, som är obarmhärtigt i sin kritik, som efter bästa förmåga försöker försätta statsmakten och det bestående i pinsamma och besvärliga situationer"* ... och att just vetenskapen med sin empirism, positivism och källkritiska metod, utmålas som en slags "medicin" både inom vetenskap och samhälle gentemot dogmatism och förstelning.

Anders Gomér's uppsats utgör dock i Wibergs ögon ett exempel på en forskningsinsats som "missar måltavlan" utifrån ett vetenskapsteoretiskt perspektiv, eftersom han driver sin argumentation för långt. Det handlar om att Gomér söker ställa sig alltför långt utanför den vetenskapstradition som han lärt sig – och tagit del av - på sin institution. Vidare, att den fria debatten - i enlighet med Poppers utsago – är en större garant för objektivitet än den enskilda personens sätt att försöka inta ett objektivt förhållningssätt. Medan Gomér's förhållningssätt enligt Wibergs text, snarare berör hur den enskilda forskaren i sin verksamhet skall sluta gardera sig i relation till de felkällor hon kan vara bärare av.

Och huvudpoängen med källkritikers och positivisternas vetenskapliga förhållningssätt missar han likaså i enlighet med Wiberg, nämligen att genom sträng kritik rensa ut obestyrkta antaganden i relation till det vetenskapligt styrkta. Något som blir fel när Anders Gomér lägger alltför stor tyngd på sina teser som riktiga utifrån objektiva kriterier och inte som tankealstrande perspektiv. Det är viktigt att inse åtskillnaden mellan att allt bör vara tillåtet att pröva metodo-

logiskt och att allt inte kan accepteras, eftersom "alltings acceptans" i förlängningen kommer att urvattna sanningsbegreppet. Håkan Wiberg företräder genomgående en "både och" attityd i sin och debattens avslutande artikel, vilket för hans del bygger på ett sammanlänkande synsätt där såväl kvaliteter som kritik av olika vetenskapliga kriterier tas fram. Med andra ord, kan enligt Wibergs egen utsago förvisso ... *sådana former av vetenskaplig kritik som källkritisk metod, positivism och logisk analys själva stelna till krävande dogmatik. Krav på begreppslig klarhet och empirisk prövbarhet kan drivas alltför långt alltför tidigt och därmed bli fientliga både mot teoribyggnade "inom" den orsakssökande typen av forskning och mot "andra" typer av forskning, själva bli ortodoxier.* ... Vidare, att staten i detta sammanhang bör ha ett inflytande över de resurser som tilldelas akademien och att ett väl fungerande universitet är ett som är obehagligt för systemet samt obarmhärtigt i sin kritik.

Håkan Wibergs text - debattinlägg – påvisar existensen av ett dialektiskt förhållningssätt i den akademiska miljön där rådande idéer kan bli dogmatiserande och ganska oemottagliga för kritik. Ibland för att universitetet accepterar samhällets syn på sig själv och ibland därför att universitetet kritiserar samhället utifrån idéer som i sig själv har blivit dogmer. Lösningen på denna form utav "konserverande sjukdom" är i Wibergs artikel, mångfald och ett kontinuerligt kritiskt förhållningssätt. Varje vetenskapstradition får enligt denna inställning arbeta fram sina egna kriterier för att bedriva vetenskap och att kritisera varandras kriterier - en ständigt pågående och kommunikativ process

Föregående artikel i Sydsvenska Dagbladet SDS - den 21 december 1978 - var det sista större enskilda inlägget. Den 12 januari 1979 avslutades den vetenskapsteoretiska debatten med ett antal kortfattade slutreplikar ifrån de enskilda debattörerna och:

Debattörernas slutkommentarer och tillrättalägganden presenteras nu i enlighet med ordningsföljden i den vetenskapliga debatten – 790112:

Thomas Brante - under rubriken *Polemisk Slagsida* - berättar i sin summering och slutreplik om de intentioner som han hade med debatten, där det handlade om att åskådliggöra förhållandet mellan samhälle och forskning, samt att påvisa att det inte finns några grunder på det teoretiska planet för ... *det nuvarande expertväldet och vetenskapens självständighet* ... Det vill säga, en vetenskap som huvudsakligen anses vara förståelig av experter inom deras egna sfärer av kunskap och forskning. Det vetenskapliga resultatet är där i sig själv, ofta överordnat en analys av resultatens samhällsliga effekter.

Brante väljer i sin slutkommentar att tona ner några av de motsättningar som framkom i debatten, där den ena överdriften ledde fram till den andra - en polemisk slagsida. För Brantes del med utgångspunkt i konklusionen att "allt är tillåtet" - med hänvisning till Feyerabend - samt att han åskådliggjorde irrationaliteten i själva tillvägagångssättet när ett synsätt baserat på vetenskapliga grundvalar ersätts av sin motsvarighet i ett samhälle – exempelvis när det handlar om Kopernikus observationer och slutsatser.

Uttrycket att "allt är tillåtet" – avseende ett praktiserande på vetenskapliga grundvalar - visar enligt Thomas Brante på möjligheten att driva en politik som möjliggör friare former av forskning inom ett samhällsligt ramverk, där även forskningens existens och inriktning kan komma att ifrågasättas.

Birgitta Odén - Kritiken och förnyelsen - vänder sig emot Brantes resonemang som är inspirerat av Feyerabend dvs. att det är irrationella aspekter och inte rationella metoder, kollektiv kritisk prövning som har utvecklat vetenskapen, utan att det har skett .... *genom maktkamp, propaganda och förtryck av alternativ kunskap ...* Hon påvisar i sammanhanget även överförbarheten mellan Brantes uppfattning om vetenskapen, som mynnar ut i att ... *forskningspolitiska ståndpunkter: experternas roll måste reduceras och vetenskapen underställas demokratiska beslutsformer både när det gäller valet av perspektiv och kriterier för bedömning av forskning ...*

Det sistnämnda påpekandet faller dock utanför den huvudsakliga fokuseringen i hennes eget debattinlägg, som berör det "rationella, sakliga och logiska" som drivande krafter i forskningen.

Birgitta Odén är enig med Brante om att det behövs ett demokratiskt inflytande och stöd för alternativ forskning i samhället. Dock utan det "anarkistiska kunskapsteoretiska" anslag som hon finner både hos Thomas Brante och i hans förmedling av Feyerabends tankegångar i debatten. Hon förespråkar istället ett alternativ som både kompletterar och vidgar de olika former av perspektiv som bygger på rationella metoder.

Den möjliga "övertro" på vetenskapen som Brante tar upp i sina debattartiklar, ser Birgitta Odén inte som något större problem utifrån min förståelse av hennes slutkommentar. Eftersom kritiken redan finns inbyggd i de erfarenheter som den historiska utvecklingen ger och i samhällsdebatten formuleras den av såväl ... *rationalistiska vetenskapsmän som av kritiska röster i samhällsdebatten* ... "Förnyelsen" handlar i Odéns version om ett öppnare forskarsamhälle och ...*"perspektivrelaterad pluralism"* ... för att motverka dogmatiska forskarmiljöer, vilket är något helt annat än det extremt relativa samt antirationella förhållningssätt som Brante förespråkar och som då blir ... *ett farligt steg, som enligt min uppfattning redan tagits en gång för mycket i vetenskapshistorien*. Med dessa ord, avslutar Birgitta Odén sin del av debatten. Därmed är det dags för

Bengt E Y Svensson och hans slutkommentar med titeln ***Solförmörkelse och rösträtt*** där han efterfrågar ett förtydligande av hur Brantes tankegångar om hur "vetenskapens demokratisering" skall genomföras i praktiken. Även i slutkommentaren framkommer det tydligt hur Bengt E Y Svensson fokuserar på inomvetenskapliga kriterier av "kritisk skärskådning" som det forum, vilket driver det "vetenskapliga hantverket och projektet" framåt. Föregående resonemang är förstärkt av det egna synsättet i relation till hans eget vetenskapsområde ... *att fysikens teorier och resultat inte är - och inte skall vara - "underställda demokratiska beslutsformer", men att den roll fysiken spelar inom samhället är och skall vara inlemmad i det demokratiska systemet* ...

Tydligt är att Bengt E.Y Svensson och Thomas Brante bedriver sin forskningsverksamhet på något olikartade premisser, samt att dessa premisser "också" utövar ett inflytande på synsättet avseende vetenskap och forskning i sitt specifika sammanhang i samhället.

Som sociolog/samhällsvetare handlar det om att utröna och studera en verksamhet - även en vetenskaplig sådan - i skenet av dess samhälleliga kontext - inrymmande politiska, ekonomiska, ideologiska, sociala och psykologiska faktorer.

För en fysiker i sökandet efter påvisbara orsakssammanhang och lagbundenheter av naturvetenskaplig karaktär upplevs däremot forskningsprocessen oftast annorlunda.

Tore Berggren - *Vetenskapen demokratins stöd* är rubriken på hans slutkommentar. Den utgör huvudsakligen ett försvar av den kritik som han anser sig ha fått av Thomas Brante som försvarare av det ... *rationella tänkandets suveränitet åberopande Poppers auktoritet* ... Enligt Berggren strider detta förhållningssätt mot Poppers ödmjuka vetenskapssyn och att vetenskapen inte är bärare av vare sig sådan visshet eller auktoritet. Vetenskap handlar i stället om att kritiskt pröva sina idéer med hjälp av experiment, avläsbara data och observationer.

Och om Brantes angrepp utgår ifrån den ... *kritiska rationalismen* ... så har han enligt Tore Berggren valt fel mål att angripa. Berggren - precis som Birgitta Odén - hänvisar till ... *den ständigt pågående öppna och kritiska debatten, i vilken teori och erfarenheten konfronteras* ... Där forskarnas oenighet - avspeglad i kritisk debatt - är ett tecken på att "vetenskapen fungerar" och att de revolutionära, förändran-

de insatserna inom vetenskapen arbetar för att föra den vidare i nya banor. Och slutligen att ... *vetenskapens metoder är genom sin betoning av tankefrihet och öppen redovisning av saksak helt i harmoni med demokratins principer, kanske rent av dessa principers starkaste stöd!*

Precis som debatten pendlade mellan tvära kast i utmålandet av stora linjer, frågeställningar på det vetenskapsteoretiska planet och i polemiken mellan olika kontrahenter om vad som kan anses "acceptabelt eller inte" när det handlar om forskning, uppsats- och avhandlingsarbeten, är det nu dags för

Karl Erik Rosengren – och hans slutkommentar med titeln ***En gemensam ordning*** där han återigen berör Gert Nilssons doktorsavhandling. Rosengren använder sig av denna doktorsavhandlingen i sin slutkommentar, för att påvisa frånvaron av gemensamma vetenskapliga kriterier för bedömning av just avhandlingar. Han citerar sedan ur ett öppet brev där Edmund Dahlström - professor i sociologi vid Göteborgs universitet - kraftfullt uttalar sig enligt följande ... *"Det rör sig om avhandlingsutkast som saknar motstycke i svensk universitetshistoria, vad jag vet. Jag var inte alls ensam i min bedömning ... jag har svårt att tro att någon nu existerande sociologisk institution skulle godta sådant som vetenskap". Men nu har det alltså hänt, och anknytningen till SDS stora Feyerabenddebatt är naturlig. Fallet Nilson är ett exempel på det grumliga och anti-intellektuella tänkande som Feyerabends eftersägare rör sig med ...*

Text och argumentationsmässigt intressant med citatet är hur Nilsons avhandling länkas till Feyerabend. Rosengren fortsätter sedan med att i sin slutkommentar låta Nilsons avhandling utgöra ett exempel på ett verk som förkastar grundläggande vetenskaplig metodik såväl på det empiriska som logiska planet. Dock enligt mitt eget synsätt och i ett tillstånd av efterklokhet utifrån dagens nutida synsätt på doktorsavhandlingar, där dessa bara i mycket sällsynta fall anses vara ett "livsprojekt" dvs. doktorsavhandlingar som numera snarare kan ses som ett slags delmoment till en framtida och eventuell forskarkarriär. Tillika illustrerar Nilsons avhandling den rättighet som varje doktorand - och forskare - har att lägga fram och gå upp med sin avhandling på ett universitet, med allt vad det innebär av mångfald, förtjänster och brister - intellektuellt, metodologiskt samt analytiskt penetrerande.

Anders Gomér och hans avslutande kommentar med titeln ***Tro inte se efter själv*** är i likhet med hans övriga inlägg präglad av en vänsterradikal och tämligen samhällskritisk fokusering.

Om vi i stället väljer att gå förbi den formen av dåtida fokusering i Anders Gomérs slutkommentar, som tar upp den text- och innehållsmässiga konstruktionen av ett fascistiskt flygblad – Lapporörelsen i Finland på 1930-talet - och länkar det samman med debatten om vetenskaps- och historieteori samt dess tal om ... *"empirism", "neutrala fakta", "empirisk prövbarhet", "källkritik", "kritisk rationalism" och andra lika avancerade företeelser* ... efterlyser Gomér en kritisk granskning av hur historiker och forskare inom den empiris-

tiska traditionen återger olika historiska händelseförlopp. Han påvisar dessutom indirekt med sin text att vi alla – även som vetenskapsmän/forskare - alltid är en del av vår egen samtid, ekonomiskt, politiskt, socialt och psykologiskt. En samtid som i sin tur är ingående i samhällliga processer inrymmandes mer eller mindre grader av kritiskt granskande hos dess olika aktörer - och emellanåt uttolkare. Därmed är vi framme vid den sista kommentaren i debatten som är

Sven-Eric Liedmans och har rubriken ***Om kritiken blir okritisk***. I Liedmans avslutande kommentar berör han motsättningen mellan rationellt vetenskapliga kontra irrationella sfärer av vidskepelse i vårt eget samhälle. Samt även motsättningen mellan dessa båda sfärer som en slags "hotande existens" när den äger rum inom vetenskapen.

Utgångsläget är att varje område i vårt samhälle har specialutbildad expertis ... *kunniga, sakliga, omutliga* ... inom sina olika zoner av vetenskaplig kompetens. Emellertid experter på detaljer varken har - eller tar - något större ansvar för helheten dvs. helhetsperspektivet utifrån experternas enskilda verksamhetsområden, med allt vad det innebär av olika former av partikulära förhållningssätt.

Detta kan då ställas i relation till en samhälllig helhet där "irrationalismen" är rådande utan någon motsvarande vetenskaplig expertis. Eller med Liedmans egna ord ... *i det lilla är samhället mycket förnuftigt. I stort är det kapitalt oförnuftigt* ... Han hänvisar sedan föregående resonemang till den befintliga kritik av "detaljvetenskapen" som vill ... *ersätta de gamla småbitarna med fruktbara, kritiska helheter* ... med varning för, att om denna form av kritik drivs för långt - även

inom vetenskapen - blir den alltför okritisk. Något som händer när Gomér i sin analys sammanlänkar Lauritz Weibull både med fascism och Platon.

Dock, i skenet av en samhällsutveckling där antalet nya naturvetare och tekniker i ... *kapitalismens länder* ... från öst till väst minskar för första gången på mycket lång tid - mer än tusen år - efterlyser Sven-Eric Liedman en forskning som har förmågan att "även kritiskt reflektera" över sin egen verksamhet och det sammanhang som den ingår i.

Där irrationalismen i form av oförnuftet inte får ta över vetenskapen i enlighet med frågeställningen ... *Är irrationalismen på väg att bredda sitt område? En kritisk forskning, en forskning som vill riva och bygga nytt, får inte gå oförnuftets ärenden.*

Med dessa ord avslutar Liedman sin kommentar. I min bok utgör dessa ord en avslutning på **del I** som i sin tur åtföljs av **del II** som en tämligen fristående läsning med referenshantering, fotnoter, fortsatt analys och lästips.

II. FOTNOTER / REFERENSER

KOMMENTARER / ANALYS OCH TIPS OM LITTERATUR

(1) Thomas F. Gieryn och boken *Cultural Boundaries of Science: Credibility on the Line* - The University of Chicago

Press 1999, Chicago - London.

Gieryn använder sig av "kartbildens metaforik" när han beskriver hur vetenskapen ständigt lokaliseras som tillhörig ett specifikt territorium i ett samhälle och hur detta territorium likaledes ständigt omorganiserar - som tillhörigt vem, vad och i vilket syfte - när vetenskapens olika "produkter" sätts på prov av samhällets medborgare.

Utifrån detta perspektiv producerar vetenskap underlaget för synen på "fakta" som i sin tur görs provbart - i alltifrån användandet av olika sociala, politiska och ekonomiska strategier till det konkreta bruket av exempelvis läkemedel och teknologiska innovationer etc. för att sedan om möjligt vinna trovärdighet hos medborgarna i ett samhälle.

Ett grundläggande samband som Gieryn åskådliggör, är att omgivningens erkännande av vetenskapen i sig själv är förutsättningen för både dess existens och form – enligt den grundläggande formeln: Att en "vi-grupp alltid behöver en dem-grupp" för att få sin existens bekräftad socialt, psykologiskt och inte minst ekonomiskt.

I detta scenario existerar konkurrens inom vetenskapen om vad som skall betraktas som "riktig och äkta vetenskap", som i sin tur är med och skapar grunderna för "äkta" antaganden och beslut. Olika vetenskapsgrenar är då helt naturligt inte isolerade ifrån sociala, ekonomiska och politiska faktorer utan snarare mycket aktiva aktörer inom detta

register - bestående av olika former för samarbete, även vad som gäller olika temporära allianser.

En givande bok angående perspektivet universitetens roll som institutioner för lärande är: **Över tidens gränser: Visioner och fragment i det akademiska livet** skriven av företagsekonomerna **Kai Sköldberg och Miriam Salzer-Mörling** – Carlssons Bokförlag 2002 Stockholm.

Boken är mångfacetterad i sitt närmande till den "akademiska livssfären" och i direkt analogi med den egna disciplinen företagsekonomi dvs. att med en mångfald av olika infallsvinklar ta sig an ett samhällsligt fenomen.

Metaforen "gränser" – 2002:119 ff - används av författarna för att påvisa hur det på ett universitet - inom dess institutioner – existerar flera parallellt löpande idé- och livsvärldar på grundval av aktörernas intresseområden och forskningsinriktningar. I en tillvaro där kunskap ofta inmutas i olika former av monopol och där olika kunskapsmonopol då kan ställas emot varandra - ofta på en och samma institution.

I min förståelse av detta scenario är gränserna inom och mellan olika akademiska discipliner produktiva i sin initiala fas, men också med potentialen att vara kontraproduktiva när det inomvetenskapliga utstakandet av gränslinjer mellan olika kunskapsfält, och den därpå – utifrån ett idealtillstånd - följande processen av renodling och fördjupning övergår i stagnation och konformism. Med andra ord, är gränser till både för att markeras, fastställas och överskridas – inte minst kommunikativt - för att utvecklingen inom vetenskapen skall kunna fortskrida.

Boken som helhet pendlar mellan personliga reflektioner av universitetet som arbetsmiljö och konkreta beskrivningar av olika omgivande ideologiska ramverk som har präglat universitetens framväxt och utveckling i ett historiskt perspektiv – i olika länder och världsdelar.

Under 1800-talet utvecklades i Tyskland en modell för lärande vid universiteten som tog avstamp utifrån att både vara problemlösande och specialiserande med ett stort mått av eget ansvarstagande från den enskilda studenten och/eller forskaren. På organisations- och utbildningsnivå tog det sig uttryck i två former som sedan kom att utgöra viktiga fundament inom den framtida akademiska verksamheten världen över: "Laboratoriet" och "seminariet". Båda dessa arbetssätt började nu användas storskaligt och systematiserat i form av praktiska övningar samt att i seminarieform kunna föra diskussioner på den akademiska nivån, med alla involverade parter. Detta utgjorde en mer flexibel arbetsform än den tidigare som huvudsakligen byggde på traditionella föreläsningar. Utvecklingen enligt den tyska modellen genererade såväl inlärnings- som utlärningsfrihet, samt en ökad grad av professionalisering med avknoppningar i form av nya ämnesområden inom universitetets och utbildningsväsendets ramverk.

Utifrån den reflektion som görs i boken – 2002:90ff – rörande den tyska modellen, finner jag i linje med författarna att dess inneboende problematik utgjordes av balansgången mellan praktiskt inriktad tillämpningsbar forskning kontra en alltför teoretisk, och i sin tur kontra alltför ämbets- och tjänstemanna- inriktade utbildningsvägar i den akademiska

verksamheten. I grunden utgör detta resonemang inget nytt fenomen, där samhällsnyttans "vara eller icke vara" inom högre utbildningar ofta är en viktig aspekt, som har tagits i beaktande. Inte minst av de som utövar politiskt makt och/eller kontrollerar samhällets resurser.

Nåväl, den tyska modellen i sin 1800-talsversion utgjorde en viktig inspirationskälla för förnyelsen av högre utbildning.

När jag sedan fortsätter att ta del av Sköldbergs och Salzer–Mörlings beskrivningar - 2002:87ff - av det förhållnings-sätt som har styrt utbildningsinriktningen i olika länder, är det möjligt att skönja utvecklingen av universitet och högskola som en direkt spegelbild av det samhälle som är med och konstituerar dem. Följaktligen utgör grundvalarna för det franska utbildningssystemet på universitetsnivå en mix av privata elitskolor och blandfinansierade forskningsinstitut med hög status, vilket då kan ställas i kontrast till en centraliserad universitetsstruktur på det nationella planet med en ganska låg status.

I Storbritannien/England är det fortfarande småskalighet samt det personliga mötet mellan lärare och studenter på självständiga college – internatskolor – som är rådande i egenskap av "idealform" och under 1900-talets början främst med betoning på grundutbildningen. Från och med mellankrigstiden inlemrades dock forskningen alltmer i de enskilda universitetens verksamhetsområden via finansiering från fristående forskningsråd.

I Japan är det den konkreta tillämpningen av teknologi, medicin och naturvetenskap som har haft störst prioritet i modern tid, i en samhällelig kontext där industrierna och inte

universiteten är forskningsledande. Samhällsvetenskap och humaniora är i detta perspektiv marginaliserade som vetenskapliga verksamhetsområden.

I USA utgjorde den tyska modellen en inspirationskälla för utbildning på universitetsnivå i slutet av 1800- och under början av 1900-talet. Organisatoriskt genomfördes dock en blandform där grundutbildningen – utifrån collegeform - kom att samverka med forskarutbildning. I en kontext där privat finansiering och samverkan med näringslivet var och fortfarande är av mycket stor betydelse.

Författarna tar även upp – 2002:131ff - den effekt som vår nutida form för massutbildning har på föregående nämnda länders utbildningsstrukturer och de möjliga tendenser till organisatoriska förändringar som då kan skönjas dvs. när nya behov av "avancerad arbetskraft" möter traditionella grundvalar för genomförandet av högre utbildning. I socialantropologi benämns föregående processer "adaption och transformation" dvs. när ett förutvarande tillstånd och praktiserande möter något nytt med sitt likaledes "förutvarande" förhållningssätt. En del av det nya inlemmas då givetvis i det gamla, men totalt sett sker även något nydanande eftersom det som sker "också" ingår i processer utav förändring.

En viktig aspekt som genomgående kan utkristalliseras när jag tar del av Kai Sköldberg och Miriam Salzer-Mörlings bok – 2002 - är att det elitistiska utbildningsväsendet världen över består även i massutbildningens tidevarv. Fortfarande sker det en tydlig uppdelning i elit- och icke elituniversitet – alternativt andra institutioner för utbildning med liknande uppdelning dvs. där utbildningen av väldigt många studenter

i ett globalt perspektiv äger rum på universitet och högskolor som inte är klassificerade som utbildningsenheter av hög status. Förvisso har ju denna uppdelning funnits sedan lång tid, men skillnaderna verkar accelerera och bli allt mer omfattande i takt med att allt fler söker sig till universitet och högskolor. En frågeställning som dock inte belyses i boken *Över tidens gränser* .... eftersom den förmodligen ligger utanför den företagsekonomiska ämnesområdets kärna, blir följaktligen: Mass- och elitutbildning inom olika akademiska inriktningar och ämnesområden, för vem? – en viktig fråga som inlemmar olika aspekter av "människan" i den högre utbildningen. En fråga som kontinuerligt måste ställas och analyseras.

I föregående bok – 2002:116 – finns ett historiskt jämförande perspektiv som beskriver det högre utbildningsväsendets utveckling i Sverige - 1820 jämfört med 1920 - och att universiteten av årgång 1920 är statligt och inte längre privat finansierade. Att antalets studenter vid universiteten i Lund, Uppsala och andra enheter för högre utbildning i vårt land 1920 var ca 5 600. Vidare, att avhandlingarna 1820 kunde författas av professorn och inte respondenten. 1920 skrevs däremot avhandlingen alltid av den enskilda respondenten i fråga och latinets monopolställning som akademiskt språk var nu också avskaffat. Under slutet av perioden – 1820 till 1920 – fick kvinnor rätt att studera och forska vid universiteten och 1920 hade även studentexamen förflyttats ifrån universiteten till läroverken. En viktig brytpunkt för det svenska utbildningsväsendet som Sköldberg och Salzer-Mörling – 2002:173 ff - tar upp är efterkrigstiden. År 1959 fick

universiteten tillgång till nya tjänster som var helt inriktade på undervisning dvs. lektoraten. På det personalmässiga planet bröts då det tidigare givna sambandet mellan forskning och undervisning. 1960- och 1970-talet präglades av att universiteten inkorporerades i det "svenska välfärdsbyggandet". Begreppet högskola blev då ett enhetligt begrepp för alla former av högre utbildning, vilket också integrerade yrkesskolor som tidigare hade stått utanför denna sfär.

Även när jag tar del av Sköldbergs och Salzer-Mörlings – 2002:173 ff - beskrivning av de olika förhållningssätt som har styrt utbildningsinriktningen i Sverige, är det möjligt att se hur utbildningen på våra universitet och högskolor utgör en direkt spegelbild - utifrån deras analys - av vårt eget samhälles utveckling; politiskt, ideologiskt och ekonomiskt. I deras analys inplaceras följaktligen högskolan i en samhällsutveckling som kontinuerligt - även i ett nutidshistoriskt perspektiv, rör sig mellan sfärerna konformism kontra mångfald, gränsöverskridande kontra åtstramande och utbildande i huvudsak på instrumentella grundvalar - i relation till statliga högskolereformer i enlighet med ovanstående parameter.

Deras resonemang - Sköldberg och Salzer-Mörling, 2002:299 - mynnar ut i följande konklusion:

... Nuläget kan ses som resultatet av tre bildskikt som lagts över varandra 1. Reformen 1977, kännetecknad av bilder som genomströmning, linjer, högskola, kvotgrupper homogenitet etc. 2. Reformen 1993 med bilder av konkurrens, heterogenitet, spetsforskning etc. Kontrareformen 1994: återgång till 1977, som dock behåller vissa element av 1993,

och garnerar med bilder av Kvinnan, Den Mindre/Medelstora Högskolan och Konsten. Karaktäristiskt för alla tre är att de styrs av utomkognitiva, ideologiska intressen: 1. visionen av social engineering, 2. nyliberalism, 3, det röd-grönt politiskt korrekta. De ser alltså verksamheten på universitet som instrumentell mot sina ideologiska intressen (som i de två första fallen är ekonomiska: plan respektive marknad). Mot detta skulle vi vilja ställa motbilden av en akademisk verksamhet som styrs av kunskapsintresset som sådant. ...

Stagnation och konformism är den "sjukdom" som genomgående utmålas som ett hot mot vårt utbildningsväsen på universitets- och högskolenivå i boken *Över tidens gränser: visioner och fragment i det akademiska livet*. Medicinen mot denna sjukdom är att ingå i den globala mångfalden med ett genuint kunskapsintresse och att bryta allvaret och föra in det lekfulla, lustfyllda lärandet in i högskolan. Indirekt, finner jag i boken det perspektiv av "både och" som jag själv befinner mig inom i mitt sätt att avläsa den samhälleliga tillvaron. Med andra ord - kortfattat och inte alltför spekulativt - inrymmer högskola och universitet alltid olika kontinuerliga aspekter bestående av såväl det konformistiska dvs. det gränsbevarande lärandet som det gränsöverskridande, likväl som det allvarsamma i relation till det lekfulla lärandet. Och naturligtvis, det lärande som direkt kan kopplas till olika nyttoaspekter på tämligen instrumentella grundvalar i ett samhälle - likväl som det även alltid existerar motsatsen samt utbildningar och enskilda utbildningsmoment som innehåller dessa beståndsdelar.

(2) I debatten som fördes i slutet på 1970-talet uttyder **Thomas Brante i sin artikel *Verklighetens fakta och vetenskapliga teorier*** – 781014 – tre olika vetenskapliga förhållningssätt:

Det första som Brante tar upp, länkar han till Wienerskolan med ursprung på 1920- och 1930-talet och ett positivistiskt förhållningssätt där det finns en stark tilltro till fakta på det konkreta, observerbara planet. Vetenskapsmän lägger på så sätt "fakta till fakta" i en kumulativ process som i sin tur skapar möjligheter till generella slutsatser som också de görs av forskare/vetenskapsmän. Den bild som här "målas upp" på det metodologiska planet är linjär, logiskt och rationellt uppbyggd.

Det andra förhållningssättet som åskådliggörs hänvisas i artikeln till Karl Popper – 1930 och 1940-talet – med en syn på vetenskapen där en hypotes kan ses som ett slags provisorium av temporär stabilitet - en stabilitet av sanning - så länge hypotesen inte kan motbevisas och/eller förkastas.

Detta förhållningssätt blir utifrån ett idealtillstånd en uppgift som åligger vetenskapen och inte minst forskarnas egna förhållningssätt till sina hypoteser dvs. ett forskarsamhälle som öppet redovisar både teoriers förtjänster och brister.

Det tredje och avslutande förhållningssättet som Thomas Brante berör i sin artikel, utgår ifrån Paul Feyerabend. Hans sätt att påvisa irrationella faktorer som viktiga krafter i forskningsprocessen och där vetenskaplig forskning blir till en samhällelig aktivitet av många andra.

Delar av Kuhns paradigmatteori ligger i linje med Paul Feyrabends analys vad som gäller att det "också" är irrationella och subjektiva samhällsliga krafter som styr vetenskaplig forskning, där status, makt och pengar utgör viktiga drivkrafter. Feyrabend anlägger därmed en ganska "provokativ överväxel" i sitt resonemang. Han proklamerar i samma anda, att det metodologiska utgångsläget för vetenskapen är: "Att allt är tillåtet" för att inte hämma kreativiteten och forskarresultaten, vilka i praktiken ofta bär på en ganska irrationell historik.

Idag är ovanstående resonemang – som här i texten är länkad till Feyrabend – inte lika kontroversiellt i relation till hur det penetrerades och ventilerades av dåtidens debattörer på det vetenskapsteoretiska planet. Detta kan sedan ställas i relation till vår nuvarande mångfald av olika former av samarbeten även på det inomvetenskapliga planet och i relation till en intensiv kommunikativ tillvaro såväl globalt som lokalt. Vetenskapen kan utifrån ett nutidsperspektiv, ses som ingående i snabba och kontinuerliga flöden – i strida strömmar – bestående av olika delresultat.

(3) Vid tidpunkten för den vetenskapliga debatten i slutet av 1970-talet, var **Thomas Brante** nära färdigställandet av sin avhandling ***Vetenskapens struktur och förändring***. Den lades fram den 28 maj 1980 vid den samhällsvetenskapliga fakulteten, sociologiska institutionen, Lunds universitet -Doxa Press, Lund 1980.

Textavsnittet ***Vetenskapens politiska ideologi*** och den resterande texten i kapitel 4 – 1980:109ff - påvisar tydligt att även vetenskapsteoretiker som exempelvis Althusser, Feye-

rabend, Kuhn, Lakatos, Laudan och Popper – helt är placerbara på parametern "rationalister kontra icke-rationalister" dvs. samma parameter av variation som debattens aktörer befinner sig inom. Vidare att ett viktigt fundament för denna parameter utgörs av att omdefiniera innebörden av vad som avses med exempelvis en rationell forskningsprocess. I Brantes avhandling är detta skeende exemplifierat utav rationalister som Lakatos och Laudan som även tar upp den kontext som forskningen verkar inom och vad som verkligen äger rum i denna process.

Enligt mitt synsätt och i linje med Thomas Brantes resonemang, handlar det då om en liberal vetenskapsteoretisk hållning när det gäller rationaliteten i olika forskningsprocesser. Dessa inbegriper subjektiva faktorer och i botten den enskilda människans vilja – och förmåga - att vara rationellt agerande utifrån de traditioner som är rådande inom den specifika vetenskapsgrenen. I ett sådant perspektiv kan det ses som kontraproduktivt med ett alltför strikt personligt intellektualiserat synsätt, eftersom forskningsprocessen innebär mycket arbete och ofta kräver ett stort engagemang på det personliga planet. Med andra ord, en vetenskaplig forskningsprocess handlar även om relationer människor emellan på många olika samhällsliga nivåer.

Föregående konklusioner i Thomas Brantes avhandling - 1980:116 – öppnar därmed upp vetenskapen ... *för att studera det vetenskapliga samhället på en sociologisk nivå, och använda sociologiska metoder, för att förstå teoriutvecklingens natur ...*

I skenet av nivåerna som utkristalliseras i avhandlingen - den teoretiskt baserade nivån inom vetenskapen, den sociologiska nivån och den psykologiska nivån - handlar det om att lära sig ett relevant intellektuellt sätt att bearbeta den problematik som vetenskapsgrenen och forskarna i fråga har till uppgift att belysa och/eller att lösa. Samt, att både ingå i forskarsamhället och det omgivande samhället med de normer och värderingar som där är rådande. Slutligen, i strävan efter denna kompetens är grunderna för perception viktiga och att det är något som forskaren tillägnar sig av det vetenskapliga förhållningssätt som är rådande inom den egna skolbildningen.

Utifrån tankarna som jag får när jag tar del av texten – utifrån Brantes resonemang - handlar det för forskaren om att socialiseras in på alla dessa föregående nämnda plan och investera i ett specifikt förhållningssätt, ett manér. Men, ett sätt att uppfatta ett fenomen och/eller omvärlden, handlar "också" om att ingå i relativt sega och stabila strukturer för forskaren/vetenskapsmannen i fråga. Intressant är då inte bara den personliga viljan att anamma en kanske konkurrerande vetenskaplig skolbildning och ett nytt förhållningssätt, utan även förmågan att göra så vid behov.

Brantes avhandling utvecklar Thomas Kuhns resonemang om vetenskapliga paradig respektive paradigmskiften i relation till normalvetenskap på ett förtjänstfullt sätt. Kuhns synsätt på vetenskap utgör genomgående i texten ett "bollplank" för Brantes egen analys som bland annat mynnar ut i ett resonemang om att Kuhns paradigmt teorier huvudsakligen skall ses som igenkännbara tillstånd på förändring

inom vetenskapen - på den teoretiska nivån. Även vad som gäller det vetenskapliga samhällets aktörer och deras förhållningssätt till både den nuvarande och tidigare gällande teoribildningen inom en vetenskap.

Föregående resonemang kan i sin tur ställas i kontrast till den progressiva ordning av linjärt framåtskridande som ofta tillskrivs det "vinnande" teoretiska förhållningssättet i en paradigmstrid. Det handlar då ofta om efterkonstruktioner, där den progressiva utvecklingslinjen inte är på förhand given, eller med Thomas Brantes - 1980:191f - egna ord:

.... Den vetenskapliga processen är, och bör analyseras som, en process som utgår ifrån ett ursprung men inte mot något mål ...

Alltså, ett tillstånd inom vetenskapen som är tämligen kontinuerligt, där visioner avseende vetenskapliga resultat och ambitionsnivåer inte skall förväxlas med på förhand givna resultat. Det är då intressant att tala om - i linje med Brantes föregående resonemang utifrån Kuhn – att vetenskapens kumulativa utveckling snarare kan ses som en slags "gemensam och växande erfarenhetsmassa" inom respektive vetenskapsgren, snarare än den traditionella "bilden" av bestämda linjer som mynnar ut i olika mål och resultat. I efterhand är det dock ofta möjligt att uttyda linjer av målsättningar som likaledes följs av resultat – emellanåt utifrån efterkonstruktioner där exempelvis misstag kan klassificeras som dåtida misstag och inte som pågående innovationsprocesser i det befintliga nuet.

Avhandlingen *Vetenskapens struktur och förändring* utgör en intressant och mångfasetterad läsning som ger läsaren en "teoretisk ingång" till olika former av kunskapssyn och likaledes till olika förhållningssätt avseende vetenskaplig forskning. Vad som gäller ämnesområdet vetenskapsteori återfinns mängder av tänkvärda konklusioner i texten och jag vill därför varmt rekommendera denna avhandling och bok för vidare läsning.

Ett av mina favoritkapitel är nr fem -1980- *Paradigmteorins synkrona aspekt: Den sociologiska nivån* som länkar olika sociologiska teoretiker till ämnesområdet vetenskapsteori och dessutom redovisar ett flertal teorier om det vetenskapliga samhället - dess uppbyggnad och drivkrafter.

(4) 1975 utgavs **Birgitta Odéns bok, Lauritz Weibull och forkarsamhället** - CWK Gleerup, Liber Läromedel, Lund. I boken beskrivs Lauritz Weibull och hans relation till den dåtida forskarmiljön. Birgitta Odén väljer att fokusera sin forskning om L.Weibulls insatser inom historieskrivningen utifrån ... *den linje som ser vetenskapens förändringar som ett företrädesvis intellektuellt fenomen ...* 1975:10 - och hur han efter år 1910 bidrog till att göra historieskrivningen empiriskt provbar genom kritiska jämförelser av källmaterial. Vidare, hur Lauritz Weibull därmed började sprida ett alltmer historiekritiskt förhållningssätt som då började tillämpas i Sverige. Analysen i boken - 1975 - följer Kuhns tankegångar om hur ett paradigmskifte fungerar, där Lauritz Weibulls nydanande historiekritiska synsätt och dess tillämpning får digniteten av att åskådliggöra hur en ny vetenskaplig skola tar form - den Weibullianska - med säte i Lund.

I sammanhanget "lästips" vill jag gärna nämna boken **Att skriva historia: Nya infallsvinklar och objekt** - av **Jacques Le Goff & Pierre Nora** - Bokförlaget Pan/Nordstedts, Stockholm 1974 – som fortfarande bjuder på intressant läsning. Urvalet av olika författare ifrån originalpublikationen är gjord av Birgitta Odén och hon skriver i boken om Annalesskolan i relation till det svenska forskarsamhället.

En intressant tankegång i hennes artikel - i ovanstående bok sidan 7ff - är snarare ett motsatt förhållande under mitten av 1970 talet. Det vill säga, avsaknaden av svenska historiska publikationer som är inspirerade av Annalesskolans sätt att skriva en "total historia" - tvärvetenskapligt – där flera olika vetenskapliga professioners kunnande inbegrips.

Slutligen vill jag även rekommendera en favoritartikel i samma bok – 1974:26 ff . Den har titeln **Den historiska tankeoperationen** och är skriven av **Michel de Certeau**. Artikeln belyser arbetsprocessen som historiker i kombination med olika faktorer i samhället som organiserar och bidrar till dess historieskrivning. En liknande tematisk ansats - hur ett samhälle tilldelar resurser och framhäver den del av dess historieskrivning, utifrån den fokusering i samhället som är gångbar i samtiden - går att finna i en antologi sammanställd av **Eric Hobsbawn - The invention of tradition**, Cambridge University Press, Cambridge 1983.

(5) Historikern **Lars-Erik Norborg** skriver i sin replik – publicerad i SDS 781109 - utifrån Birgitta Odéns kritiska kommentar till hans recension av Anders Gomér's uppsats - att det inte förekommer någon egentlig meningsskiljaktighet dem emellan, eftersom "allting" helt naturligt inte kan accepteras inom

vetenskapen. Han konstaterar vidare, att en recensent där-
emot bör förhålla sig respektfull till författarens alster i fråga,
och att en recension i dagspressen inte kan ersättas av sin
motsvarighet i en facktidskrift.

Det som dock är värt att ta fasta på i Gomérs uppsats –
enligt Lars-Erik Norborgs synsätt - är Anders Gomérs
hypotes om riskerna för att människosynen/idéerna... *och en
uppfattning om politiken som endast och allenast ett spel om
makt, pengar och personliga fördelar ...* inom den historisk
kritiska metoden – HKM - kan överföras ut i samhället. Att
detta synsätt kanske till och med kan påverka politiken i en
sådan riktning och att diskussionen av denna problematik är
av värde. Med andra ord, problematiken kring hur en
vetenskaplig analys av ett fenomen "också" kan komma att
påverka varseblivningen av fenomenet i dess samhälleliga
existens – i sitt diskursiva tillstånd.

(6) Etnologen **Billy Ehns** bok ***Universitetet som arbets-
plats: Reflektioner kring ledarskap och kollegial profes-
sionalism*** - Studentlitteratur Lund 2001 - är en utmärkt bok som
handlar om arbetsmiljön i relation till "praxis" – den ofta
traditionsbundna kultur - som råder inom universitet och
högskola. Det avslutande kapitlet samt epilogen - kap 9 och 10
- är av intresse, och frågan om möjligheterna för en "reflek-
terande genomsjälighet" på den egna arbetsplatsen. Även
när det gagnar en analys av mer generell karaktär, som inte
bara handlar om den egna institutionen, eller specifikt om
"arbetsplatsen universitetet" utan om arbetsmiljöer i allmän-
het. Det handlar då om en problematik som ofta är förekom-
mande i arbetslivet och något som jag själv har påträffat,

exempelvis i intervjuer som jag genomförde med personer sysselsatta med IT på olika arbetsplatser kring millenniumskiftet – se avhandlingen i antropologi, **Hypens Grammatik**, Lunds universitet - DEMOS Karlskrona 2004.

En nutida klassiker inom ämnesområdet "akademien" och hur denna institution i samhället kan avläsas som bärare av en "kulturform" är boken **Homo Academicus** av **Pierre Bourdieu** - Brutus Östlings Bokförlag Symposion, Stockholm Stehag 1996. Bourdieus bok möjliggör - i likhet med Billy Ehns – tankar och diskussioner kring kombinationen "akademiskt maner" plus "vetenskapligt innehåll" och vad som egentligen väger tyngst i olika sammanhang med tillhörande kontextuell bakgrund. Klass, socialt arv och miljö är inte oväsentliga aspekter, inte heller inom den svenska akademiska sfären.

(7) **Boel Berner** genomför i sin bok **Perpetuum Mobile? Teknikens utmaningar och historiens gång** - Arkiv förlag Lund 1999 - en utmärkt analys över hur sociologi och historia, i hennes fall teknikhistoria befrämjar varandra i mötet - kapitel 6 och slutordet. I samma kapitel är det möjligt att få en snabb överblick över sociologins huvudtraditioner samt skiljelinjen vad som gäller en samhällsanalys baserad på struktur i relation till ett mer aktörsorienterat perspektiv.

Inom temat "olika vetenskapliga tillhörigheter" nämner jag gärna socialhögskolan i Lund. Det är förvisso min nuvarande arbetsplats, men också ett väl fungerande exempel på hur utbildning, forskning och den konkreta verksamheten i socialt arbete har en grundläggande tillhörighet i flervetenskaplighet. Antologin **Normer och normalitet i socialt**

arbete sammanställd av **Kerstin Svensson** – Studentlitteratur 2007 - illustrerar utmärkt den flervetenskapliga spännvidden. Boken gavs ut i samband med Socialhögskolans 60-års jubileum och den bjuder på intressant läsning, inte minst avseende hur det genomgående temat "normalitet" analyseras från olika utgångslägen inom ämnesområdet socialt arbete.

(8) 1987 publicerades en bok med den "modesta titeln" **Praktisk vetenskapsteori: Ombärlig handbok för alla forskare. Med exempel från det verkliga livet och pedagogiska repetitionsfrågor** av statens råd för byggforskning - BVN skriftserie 1987:5 Stockholm. Boken är författad av **Bertil Mårtensson och Tore Nilstun**

I kapitel 2 penetrerar Bertil Mårtensson frågeställningen ... *Vad är vetenskap?* ... med start i Grekland 600 år f.Kr. och han finner där ett tidigt ursprung till de vetenskapliga skiljelinjen mellan teoretiker kontra observatörer/empirister - i ett sammanhang där empiristerna utgår ifrån sinnesintrycken. Detta ledde i sin tur fram till olika försök för att utarbeta regelverk kring den neutrala observationen. Vidare, att då försöka uppnå den egna värderingsfriheten samt det kritiska tänkandet som ju fortfarande är viktiga nycklar i det strikta vetenskapliga närmandet och angreppssättet. Det vill säga, det förhållningssätt som kom att ingå i en positivistisk vetenskapssyn från 1700-talet och framåt.

Läsaren får sedan med hjälp av Mårtensson – 1987 - följa med på en vetenskapsteoretisk tidsresa som sträcker sig in i vår egen nutid med vetenskapsteoretiker och skolbildningar som Wienerskolan på 1930-talet och framåt. I boken nämns

även Blümer, Popper etc. från samma tidsperiod, samt Kuhn och begreppet *paradigm* med inflytande från 1950-talet och framåt. Bertil Mårtensson - 1987:5 - nämner Lakatos resonemang kring vetenskapliga *forskningsprogram* samt övergivandet av detta begrepp i relation till det mer konfliktladdade *paradigmbegreppet*. Även Feyerabend tas kortfattat upp och hans tankegångar kring forskningsprocessens emellanåt ganska irrationella karaktär på det metodologiska planet. Den kumulativa delen av forskningsprocessen bygger då på hur kunskap utvecklas över tid. Med andra ord, var tids förnuft bildar spelreglerna för tidsperiodens vetenskapliga metodik - därmed även resultaten. Dock, att ibland bryta emot reglerna, att utifrån sin samtids förståelse agera oförnuftigt - eller om man så vill - att vara metodologiskt innovativ, kreativ är det som alstrar vetenskapliga framsteg i Feyerabends version. I en version där Paul Feyerabend naturligtvis "också" är en teoretiker av sin egen samtid.

(9) I Boken ***Oordning ordning: Studier i kärlekens villkor*** - Bokförlaget Korpen Göteborg 1976 - åskådliggör författaren **Gert Nilson** i bokens första del hur vi människor alltid lever och verkar inom polariteten "oordning versus ordning" samt att båda tillstånden behövs för att människan skall kunna fungera och utvecklas i samhället. Att hon då får möjligheten att vara öppen respektive stängd både för att ta emot information och för att förändra sig - exempelvis i processer som bygger på att inordna olika företeelser i vår livsföring. Dessa processer är av både medveten och omedveten karaktär och tillför våra liv "mening".

I bokens andra del med titeln **Regler och spel** belyses att livet i ett visst perspektiv "också" är ett spel såväl på det sociala som på det psykologiska planet. Och till dessa "spel" krävs olika regler eller snarare en medvetenhet om reglernas existens. En insikt som då förmedlas är hur strukturer i ett socialt, kulturellt och psykologiskt sammansatt perspektiv är normsättande. Hur strukturer fylls med innehåll – beteendemönster - som är användbara i livets alla och mestadels förväntade situationer, exempelvis i inledandet av olika relationer – att bli tillsammans, att gifta sig etc.

Bokens avslutande tredje tydliggör "poängen" att barnens relation till vuxnas regelverk och ideal bygger på hur dessa inkorporeras i barnens egna tanke- och begreppsvärldar.

Gert Nilsons andra bok **Sociodramer: Rånardramat och Hylands Hörna** – Bokförlaget Korpen Göteborg 1977 – belyser det utdragna rånar- och gisslandramat vid Norrmalmstorg 1973 och hur det skildrades i media. Boken visar även hur det dåvarande teveprogrammet Hylands Hörna fungerade i sin konstruktion, som en medieupplevelse och underhållningsprogram för "hela familjen". Det sistnämnda evenemanget byggde på åskådarnas deltagande och engagemang via aktuella gästartister, allsång, samt lekar och spel som var möjliga att delta i. Ofta skedde detta via telefonsamtal med tevetittare i direktsändning, något som på 1970 talet med ett statligt teve monopol samt en hög frekvens av tevetittare på en och samma tevekanal, var något ganska ovanligt i det "allmänna tevetittandet".

En intressant detalj i sammanhanget - angående rollspel i relation till sociala livssituationer - är att Gert Nilson är fackgranskare till den svenska översättningen av **Ervin Goffmans** bok **Jaget och Maskerna** - Raben & Sjögren Simrishamn 1991.

(10) I början på 1970-talet utkom boken **Sociologisk metodik** av **Karl Erik Rosengren**. Boken har utgivits i flera reviderade upplagor - sedermera med **Peter Arvidsson** som medarbetare. Det är intressant att följa bokens utveckling, processer av förädling ifrån tidigare upplagor till den från 2002 - som på det pedagogiska planet är utformad för individuella självstudier inom vårt nuvarande massutbildningssystem på högskolenivå. Bokens tyngdpunkt ligger på den kvantitativa sociologin avseende enkätundersökningar och statistiskt mätbara samband, även om kombinationer av kvalitativa och kvantitativa metoder rekommenderas. I fjärde upplagan av boken *Sociologisk Metod* – Liber, Falköping 1997 - med ett förord ifrån 1991, ställs frågan *Vad är vetenskap?** på bokens första sida, med en tydlig hänсыftning till att vetenskap är en integrerad del av samhället med allt vad det innebär av beroenden och åtaganden.

Ovanstående metodbok, dess inledande kapitel är tydligt inspirerade av Brantes och Feyerabends tankegångar om vetenskapen som huvudsakligen en professionsutövning i likhet med andra professioner i vårt samhälle.

---

*Samma fråga ställs i bokens femte upplaga, årgång 2002 , sidan 307.

I litteraturlistan till kapitel ett, hänvisas följaktligen till både Thomas Brantes avhandling *Vetenskapens struktur och förändring*, andra upplagan 1981 och Paul Feyerabends bok *Ned med metodologin! Skiss till en anarkistiskt kunskaps-teori* - i svensk utgåva 1977.

Av intresse i sammanhanget, är att ta del utav rapporten ***Katastrofen i Barsebäck*** - Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar Nr 65 - 1974 Kungälv. Rapporten/studien är gjord av **Karl Erik Rosengren** i samarbete med **Peter Arvidsson** och **Kurt Törnqvist** - samtliga var då verksamma vid den Sociologiska institutionen i Lund. Enligt mitt synsätt, utgör rapporten en utmärkt möjlighet, att studera hur Rosengren metodologiskt arbetade som forskare i mitten på 70-talet. Studiens utgångsläge byggde på ett radioprogram - i form av en fiktiv dokumentär - om en katastrof i det dåvarande kärnkraftverket i Barsebäck som orsakade panik hos många lyssnare. Studiens avgränsning inbegrep radiolyssnare och personer som var bosatta i samhällen nära kärnkraftverket - i Löddeköpinge, Lund och Staffanstorp. Studien/undersökningen var multivokal till sin karaktär och omfattade många inblandade aktörer, såväl "lyssnares som icke-lyssnares" reaktioner. I en studie där kvantitativa metoder – enkäter – kompletterades med kvalitativa intervjuer och analyser av medias rapportering av vad som egentligen hände i samband med radioinslaget.

På det metodologiska planet - vill jag nu passa på att nämna en bok med titeln ***Kommunikationens villkor*** – Studentlitteratur Lund 1995. Bokens olika artiklar är sammanställda av **Karl Erik Rosengren** och **Inger Larsson** – Informationsdirektör

vid Gambrokoncernen. I bokens inledning – som är författad av föregående personer – förespråkas en ökad dialog mellan teoretiker inom akademien och praktiker främst utanför den akademiska sfären - i detta fall inom informations- och kommunikationssektorn i samhället. Bokens artiklar utgör resultatet av ett sådant möte mellan nio kommunikationsforskare och nio "praktiker".

När jag nu anknyter - återigen på det metodologiska planet till Gert Nilsons böcker dvs. hans avhandling, finner jag att det är fullt möjligt att förstå Rosegrens kritik, eftersom det handlar om två annorlunda sätt att förhålla sig på det metodologiska planet. Karl Erik Rosengren representerar i de föregående nämnda publikationerna en hög grad av öppenhet på metodplanet i sina kvantitativa närmanden till det problemområde som undersöks. Han är även tydlig vad som gäller sina studiers relation till dess kvalitativa motsvarigheter. Kortfattat och med andra ord, Rosengren arbetar med en högre grad av "metodologisk genomskinlighet" än vad Gert Nilsson gör i analysen av massmedia och samhället.

Jag finner därmed vad som gäller att analysera massmedia, dess påverkan och inflytande på samhällets olika aktörer, så befinner sig båda dessa analytiker inom likartade sfärer av forskningsområden. Dock, med olika behov på såväl det kvantitativa som kvalitativa planet, för att genomföra sina analyser - det vetenskapliga hantverket.

(11) **Sven-Eric Liedmans** publikationer är många och flera av dessa är väl kända. Ett par av mina personliga favoriter är böckerna ***Mellan det triviala och det utsägliga: Blad ur humanioras och samhällsvetenskapernas historia*** - Daidalos, Uddevalla 1998 - samt en bok med titeln ***Från Platon till kommunismens fall: de politiska idéernas historia*** - Bonnier, Falun 2000. Böckerna exemplifierar kombinationen av detaljerad kunskap med stora och övergripande frågeställningar dvs. det handlar om ett likartat metodologiskt och vetenskapligt närmande som Liedman pläderar för i sitt eget debattinlägg.

Av intresse för den vetenskapsteoretiska debatten under 1970-talet är boken ***Positivism, marxism, kritisk teori: Riktningar inom modern vetenskapsfilosofi*** - Bokförlaget Pan/Norstedt, Stockholm 1972 - författad av **Ingvar Johansson, Ragnvald Kalleberg** och **Sven-Eric Liedman**. På bokens framsida finns följande text skriven ... *För vem forskar man och hur utnyttjas forskningsresultaten i ett samhälle som vårt? I vilken mening kan man tala om en "emancipatorisk", frigörande vetenskap, som ställer sig i tjänst hos dem som kämpar för människovärde klassförtryck och ekonomisk exploatering?* ... och på omslagets baksida ... *Denna bok handlar ytterst om förhållandet mellan vetenskap och samhälle. Frågan är därför inte alls en isolerad akademisk angelägenhet. Hur vi uppfattar vetenskapens grundvalar är något som återverkar långt in i den samhälleliga ideologin och påverkar vårt sätt att tänka och handla i verklighetens värld. ...*

Liedmans bidrag i boken – 1972:68ff - har titeln **Marxism och vetenskapsteori** och åskådliggör hur en vetenskaplig teori-bildning är avhängig det rådande tillståndet i ett samhälle socialt, psykologiskt och ekonomiskt. Ett tillstånd som kan ställas i relation till hur en teoribildning ofta besitter ett eget "intellektuellt liv" inom den vetenskapliga sfären.

Häftet för kritiska studier - nr 6, årgång 10, år 1977 - med titeln, **Teori och empiri i vetenskapen** utkom året innan den vetenskapsteoretiska debatten i Sydsvenskan. I den medverkar både Thomas Brante och Sven-Eric Liedman – där Liedmans bidrag är artikeln **De humanistiska forskningstraditionerna i Sverige ...** Artikeln innehåller såväl en analys om en svensk tradition som en "sjukdomsbild" inom humaniora och den forskning som alltför mycket hänger sig åt det "lilla" - detaljforskning - med det hotfulla resultatet "idétorra" när nya idéer undanträngs för forskning i gamla invanda fotspår som ger säkra och solida resultat.

Botemedlet mot sjukdomen utgörs - enligt Liedman - ofta av en teoretisk pluralism där alla forskningsperspektiv skall malas ner i samma kvarn med den överhängande faran att forskningen alltför mycket blir ett "ihopkok" där flera olika perspektiv möts. Eller, endast ett retoriskt förhållningssätt när stora perspektiv och mer problemorienterad forskning förespråkas offentligt inom den akademiska sfären, men inte i den rådande verkligheten där vetenskap och forskning bedrivs i praktiken. I Sven-Eric Liedmans artikel går det även att utläsa, att det inte behöver vara någon motsättning mellan stora perspektiv och probleminriktad forskning i relation till detaljanalys och empiriskt nytt material, men att

det är svårt att upprätthålla en fungerande balans mellan dessa perspektiv/kunskapsområden dvs. bredd, mångfald och djup inom akademisk forskningsverksamhet, i relation till hur dessa verksamheter fungerar i praktiken.

Enligt mitt synsätt utgör föregående förhållningssätt en problematik av kontinuitet över tid, som likaledes kräver kontinuerlig kommunikation mellan kunskapsområden, som inrymmer stora respektive mer småskaliga perspektiv.

Som socialantropolog är det intressant att Liedman i sin artikel ifrån 1977 nämner språkforskaren Roman Jakobsson och antropologen/strukturalisten Claude Lévi-Strauss, samt deras målsättning att tolka ett samhälle utifrån teorier om kommunikation utifrån att ... *båda uttalar sig om discipliner och arbetsområden som ligger långt bortom deras eget revir* ... och att teorier som är ämnesövergripande alltför enkelt sönderdelas i enlighet med svensk forskningstradition när de spänner över flera olika ämnesområden.

(12) Ingemar Norrlids artikel *Utveckling eller utarmning: Den historiska forskningen vid skiljevägen* - tidskriften Scandia band 44, 1978 - tar upp den Weibullianska skolans införande vid historiska institutionen i Lund och att ... *min huvudsynpunkt är att paradigmet Weibull var ett progressivt paradigm när det etablerades vid sekelskiftet; så till vida knyter jag an till hur saken kunde upplevas i dåtiden och till iakttagelser och slutsatser i Odéns monografi om Lauritz Weibull ... men också att ... Egenskapen att vara progressivt tillhör inte längre paradigmet Weibull ...*

Ur ett socialantropologiskt perspektiv är Ingemar Norrlids analys av historisk forskning spännande, eftersom han skriver inifrån – med distans - som en deltagande aktör i det weibullianska paradigmet/forskartraditionen. Vidare, att han i sin analys i egenskap av att befinna sig inom dessa vetenskapsteoretiska och metodologiska ramar, troget följer **Thomas S. Kuhn** tankegångar i klassikern ***The Structure of Scientific Revolution*** – 1962. Tankegångar som där handlar om att en revolutionär, omvälvande och nyskapande tidsperiod inom en forskningsverksamhet så småningom följs av en period av normalvetenskap och stagnation. Det rådande paradigmet utarmas då till att bli ett huvudsakligen legitimerande paradigm, som tjänar samhällets forskningspolitik. Detta tillstånd inom vetenskapen uttrycks enligt följande i Ingemar Norrlids egen version - 1977 – gällande det faktapositivistiska, weibullianska paradigmet:

... Humanistiska forskningsrådets ordförande deklarerade för några år sedan att historieforskningen har sin väsentligaste uppgift i att klargöra och belysa den rådande ojämlikheten i makt i vårt samhälle. Den framsynta deklARATIONEN illustrerar i förening med omtanken att den skulle fattas som en personlig meningsyttring, om inte en kapis, att det finns barriärer i den intellektuella och sociala struktur som paradigmet utgör mot sådan forskning. Domen har kvardröjande giltighet. Paradigmet tillåter inte forskning för radikal samhällsförändring och varje gång utmaningen upp-repas så framstår det i så måtto som armt ...

På ett generellt plan – oberoende av om det webullianska paradigmet anses som armt eller ej - påvisar följande utdrag att ett paradigm, en forskartradition kan ha en oförmåga att svara upp mot de samhälleliga utmaningar som gäller. Men också på en retorisk möjlighet att alltför okritiskt "spela med" den rådande fokuseringen i samhället i kampen för egna resurser till forskning - något som då kan komma att återspeglas i valet av framvisade forskningsresultat.

I båda föregående fall är det möjligt att tala om olika och ganska komplicerade processer av utarmning i relation till den forskningstradition dvs. det paradigm som den akademiska skolbildningen eller den enskilda forskaren i fråga är bärare av.

Om **Ingemar Norrlids** egen syn på historieskrivning och vetenskapsteori hänvisar jag till hans rapport med titeln ***Prövbarhet och relevans: Om minimikrav, optimum-normer och historieforskningens interna etiska kod*** - Research Report 1-99 - issn: 1103-1581. Rapporten är allmänt tillgänglig via Blekinge Tekniska Högskolas elektroniska forskningsarkiv.

(13) ... I detta "komplexitetens moment 22" - där komplexiteten ökar på ett plan - inom samhälleliga organisationer - för att förhoppningsvis kunna minskas på ett annat - i lösningen av ett komplicerat problem ... en samhällsutveckling där "detaljexperterna" utgör språkrör inom sina egna och inmutade zoner av social, psykologisk, ekonomisk och politisk karaktär. Föregående scenarion kan sedan ställas i relation till mångfalden av olika vetenskapliga discipliner samt i relation till en alltmer intensivt global och

lokal utveckling av samhället - inte minst på snabbt verkande kommunikativa grundvalar ...

Denna utsago av vårt samhälle kan inlemmas i beskrivandet av en postmodern samhällsutveckling. Det finns en mängd böcker skrivna av samhällsanalytiker som förklarar vägen till, samt "tar temperaturen" på vår nuvarande samhällsutveckling. Jag nämner nu endast några gångbara författare på en kortfattad lista över publikationer, som i princip kan bli hur omfattande och komplex som man själv vill - i analogi med postmoderniteten i sig själv:

Ulrich Beck *Risksamhället: På väg emot en annan modernitet* - i tysk upplaga ifrån 1986, i svensk översättning 1998, Bokförlaget Diadalos AB, Göteborg. I det sjunde kapitlet som har titeln ***Vetenskap bortom sanning och upplysning? Den teknikvetenskapliga utvecklingens reflexivitet ...***

analyserar Beck den rådande samt framförallt den kommande relationen mellan vetenskap och samhälle. I den utvecklingslinje för vetenskapen - som Beck uttyder - blir det "vetenskapliga tvivel" som är en framåt drivande kraft på metodplanet inom forskningen, något som vetenskapen alltmer börjar anlägga på själv. Utvecklingen leder till att vetenskapens monopol över anspråket på "sanning och förmedlare av kunskap" inte längre har samma giltighet som tidigare. Vidare, att vetenskapen i sin mångfald och komplexitet inte längre förmår att infria alla de löften - exempelvis om framsteg - som ges.

I detta kommande scenario visar Ulrich Beck på motsättningen, att vetenskapen och dess olika verksamheter befinner sig i ett samhälle där den både behövs alltmer och

med en allt mindre förmåga att räcka till. Detta sker på bekostnad av att vetenskapen allt mindre kan hävda sina traditionella grundvalar som tidigare har byggt på tillhållandet av en förhållandevis enkelt uppbyggd rationalitet åt samhället.

I skenet av den anförda vetenskapsteoretiska debatten är Becks analys intressant, med "risken" att vara förledande, eftersom boken handlar om förutsägelser - profetior över den framtid som vi idag bara delvis kan se konturerna av.

Richard Harvey Brown, Postmodern representations: Truth power and mimesis in the human sciences and public culture - en antologi, University of Illinois Press, Urbana 1995.

En bra "ingång" till ovanstående bok för antropologer och andra samhällsvetare finns i artikeln **Poststructural Crisis in the Social Sciences** av **Norman K Denzin**. Författaren åskådliggör med hjälp av ett grafisk diagram – på sidan 46 - hur det etnografiska berättandet har ändrat karaktär från 1900-talets början och framåt. Från en "objektiv etnografi" med målsättningen att hålla sig nära fältets fysiska iakttagelser till en mer tolkande, psykologiskt sammansatt etnografi på 1970-talet – fram till vår egen nutid med allt vad det innebär av mångfald och överlappningar mellan olika "ismer", även inom vetenskapen. Indirekt går det att utläsa i artikeln, hur etnografen, samhälls- och humanvetenskaperna befinner sig inom ett cykliskt tillstånd, där perioder av upplösning med nya influenser följs av en åtstramning inte minst på det vetenskapligt metodologiska planet.

Föregående bok *Postmodern representation...* är som helhet mångfasetterad och svår att kortfattat presentera, vilket ofta är fallet när flera olika författare skriver varsin artikel i en och samma publikation. Ett tema som är genomgående i boken och som ligger i linje med Denzins kapitel är hur human- och samhällsvetenskapernas förhållningssätt och själva framställandet av "objektivitet" har förändrats in i vår nutid i en alltmer självreflexiv anda - i analogi med samhällets utveckling i sig själv.

I presentationen och rekommendationen av teoretiker som analyserar fenomenet "postmodern samhällsutveckling", lämnar jag för ett ögonblick den vetenskapsteoretiska fokuseringen - givetvis medveten om att vetenskapen är en aktiv kraft även i "postmoderniteten". Inte minst genom innovationer på det teknologiska, biologiska och samhällsplanen, som för många möjliggör att den infrastruktur som förr tillskrevs det omgivande samhället alltmer hamnar inom den egna familjen. Exempelvis när det handlar om teknologisk utveckling i form av en mängd olika föremål och konstruktioner som nu hamnar inom de enskilda hushållen.

På det biologiskt fysiska planet handlar det om innovationer inom områden som medicin, sjukvård, sanitära förhållanden och produktionen av livsmedel, som för många - men långtifrån alla i ett globalt perspektiv - möjliggör ett långt och reflexivt liv. Vidare ett samhälle vars institutioner och formella regelverk ibland kan ta över när den tidigare regionala och lokalt verkande hegemonin - som innefattar maktutövning, seder, och bruk - upplöses och/eller förändrar karaktär i riktning mot det globala.

Här kommer nu tre samhällsteoretiker samt förslag på några av deras publikationer som utgör bra ingångar till ämnet postmodernism:

Zygmunt Bauman, *Life in fragments: Essays in Post-modern Morality* - Blackwell Publishers, Oxford 1995 - är en vidareutveckling av boken ***Postmodern Ethics*** - som kom ut på samma förlag 1993 - i svensk översättning, *Postmodern etik*, utgiven av Symposion och Daidalos, Göteborg 1996. Även **Zygmunt Baumans** bok ***Globalisering*** - Studentlitteratur, Lund 2000 - rekommenderas som en överskådlig och "textuellt gripbar" ingång till hans sätt att analysera vårt nutida samhälle. Ett betydelsefullt och genomgående tema i dessa böcker är beskrivningen av ett fragmentariserat samhälle som växer fram i vår egen samtid. Ett samhälle som både är kosmopolitiskt flexibelt och regionalt/lokalt fastlåst för stora, ofta resurssvaga grupperingar på en och samma gång. Bauman förmedlar bilden av ett ytligt samhälle där värderingar som förut varit djupt inpräglade socialt och psykologiskt alltmer ersätts av sin motsvarighet på instrumentella grundvalar när den samhällsliga sociala tätheten upplöses.

Anthony Giddens *Modernitet och självidentitet: Självet och samhället i den senmoderna epoken* - i engelsk upplaga 1991 - i svensk översättning 1997, Bokförlaget Diadalos AB, Göteborg. I bokens inledande kapitel låter Giddens bilden en högmodern samhällsutveckling växa fram på ett överskådligt sätt. Det avslutande kapitlet - kap 7 - rekommenderar jag gärna för vidare läsning. Det tar upp livspolitikens framväxt som egna reflexiva livsprojekt i ett alltmer individualiserat samhälle i västvärlden.

Vidare, **Manuel Castells** omfångsrika trilogi på drygt 1400 sidor med titeln **Informationsåldern, ekonomi, samhälle och kultur** i svensk översättning. Verkets tre delar publicerades i svenskspråkig version etappvis år 1999 tom. år 2000 och i engelskspråkig originalversion år 1996 tom. år 2000. Band ett har den fristående titeln: **Nätverkssamhällets framväxt** – 1999 - band två: **Identitetens makt** – 2000 - och band tre: **Millenniets slut** – 2000 - bokförlaget Daidalos AB, Göteborg. Castells redogör i sina böcker för det globala nätverksamhällets framväxt i vår egen samtid. Genomgående i trilogin använder sig Manuel Castells av en kausalitet i sin analys bestående utav "pluseffekter". Han redovisar enligt denna metod olika delar på det samhällsanalytiska planet, där dessa tillsammans påverkar helheten i form av vårt globala samhälle. Med andra ord, det västerländska samhället befinner sig i ett tillstånd av upplösning och förändring - samhällsligt, institutionellt och socialt – eftersom delarnas olika former av påverkan tillsammans skapar ett totalt resultat. Även om de enskilda delarna, företeelserna och verksamhetsområdena är tämligen traditionellt inarbetade till sin natur. Jag presenterar nu pluseffekterna och resultatet i min egen version - baserad på fotnoten, sidan 385 - band tre - *Millenniets slut*.

Datorer + digital mikroteknologi + Allmänt tillgänglig mobil telekommunikation + Genmanipulation + Elektroniskt integrerade globala finansmarknader som arbetar i realtid + En globalt sammanbunden kapitalistisk ekonomi + En majoritet av de utvecklade ekonomiernas urbana arbetskraft är samsatta inom kunskaps- och informationsbehandling +

Sovjetväldets fall + Kommunismens bortdöende + Det kalla krigets slut + Delar av Asien som jämbördig part i den globala ekonomin + Utmaningen emot patriarkatet + En allmän medvetenhet om betydelsen av miljövärd + Tidlös tid i ett globalt nätverkssamhälle = Informationsålderns värld, nätverkssamhället + Castells, så här är det bara faktorn, vare sig vi vill se det eller ej så skapas det nu något nytt och här är vi nu. Hans böcker är dock mycket tolkningsbara och Manuel Castells är i sin egen analys av samhällets omvandling - med stora övergripande penseldrag – själv bärare av många kvalitéer som räknas till postmoderniteten avseende mångfald, flexibilitet, dynamik och mängder av garderingar.

Richard Sennett När karaktären krackelerar: Människan i den nya ekonomin - i amerikansk upplaga 1999 och i svensk översättning samma år, bokförlaget Atlas. Den finns även att låna och ladda hem på "nätet" som e-bok via biblioteken. En viktig poäng i boken är att den åskådliggör ett samhälle som är oförmöget att handskas med annat än kortsiktighet. Sennett beskriver vår nuvarande samhällsform och dess misslyckande i befruktandet av en traditionell, långsiktig och stabil form av kapitalism med en mer globalt flexibel, kortsiktig och instabil motsvarighet. Även boken *The culture of the new capitalism* av Richard Sennett - Yale University Press, New Haven 2006 – rekommenderas i sammanhanget.

(14) Relationen till objektivitet är ett viktigt fundament inom vetenskapen. Att studera hur objektivitet växer fram inom vetenskap, hur den används och fungerar i växelverkan med samhällsliga aktiviteter av olika slag är intressant. Det vill säga hur den vetenskapliga strävan efter objektivitet fun-

gerar och används i sitt relevanta sammanhang i enlighet med politiska, sociala, ekonomiska och/eller teknologiska utvecklingslinjer etc.

Inom detta område, finns ett flertal studier som är värda att nämna - både historiska och mer konkret länkade till vår egen nutid. Ett par av mina favoriter är historikern **Daniel B. Boorstins** böcker ***The Republic of Technology: Reflections on our future community*** - Harper & Row Publishers New York 1978 och ***The Discoveres*** - Random House New York 1983. Böckerna åskådliggör i ett historiskt perspektiv, hur nya upptäckter och tekniska innovationer påverkar vårt sätt att avläsa och förstå tillvaron på, med den logik som är giltig för sin egen samtid.

Såväl socialantropologen **Oscar Anderssons** avhandling i antropologi med titeln ***Chicagoskolan: Institutionaliseringen, idétraditionen och vetenskapen*** – sociologiska institutet, avdelningen för socialantropologi Lund 2003, som den fortsatta bearbetningen i boken ***Chicagoskolans urbansociologi: Forskare och idéer 1892-1965*** - Egalité Lund 2007 - är läsvärda. Jag rekommenderar gärna det kapitel i Oscar Anderssons bok som avhandlar *Chicagoskolans vetenskap och empiriska metoder* och mitt favoritstycke *Forskarstudentens utbildning i empiriska metoder enligt dem själva* – 2007:317ff. – som åskådliggör att det inte fanns någon annan formell utbildning i metodik vid universitetet i Chicago på 1920-talet, än ett informellt lärlingskap som utgick ifrån professorerna när det var dags för uppsatsskrivande och avhandlingsarbete. Samt hur forskarstudenterna uppmuntrade till fältarbeten och att inte vara främmande för att använ-

da sig av både kvantitativa och kvalitativa metoder i olika kombinationer, även om det var livshistorierna och direktobservationerna som stod i centrum. I fältarbeten som kom att handla om allt ifrån studiet av immigranter, bohemer och luffare till studiet av olika ungdomsgång etc. i Chicago.

På ett annat vetenskapsteoretiskt plan, åskådliggör Oscar Andersson i sin bok – 2007- hur en nydanande antropologisk och sociologisk skolbildning växer fram utifrån en vilja att på empiriska grunder studera och förstå storstaden Chicagos utveckling. En stad som då var inne i en mycket expansiv tidsperiod - kring 1900-talet och framåt dvs. en tidsperiod som innebar storskalig utveckling inom industri och handel samt en inflyttning av människor med rötter från många olika länder. För universitetets del handlade det om att bedriva aktiva forskningsinsatser med ambitionen att avläsa staden Chicago som en spegelbild av ett dåtida samhällsligt skeende. Samhällsvetare som knöts till universitetet i Chicago bar med sig olika influenser i journalistik, pedagogik, filosofi och teologi etc. Vidare, hur dessa kunskaper, även inställningen till dessa kunskaper och det vetenskapliga praktiserandet överfördes till universitetets studenter. Studenter som i sin tur när de var färdigutbildade både spred Chicagoskolans "inställning och praktiserande" på vetenskapliga grundvalar vidare till andra lärosäten.

Journalistik är intressant i sammanhanget. I början av 1900-talet var det inte någon självklarhet för en akademiker att bedriva fältarbeten, att ha direkta kontakter med de olika sociala miljöer som skulle dokumenteras och analyseras. En

dokumentationsform som går att finna inom undersökande journalistik – även i sin dåtida form - när den är som bäst.

Fotografierna och den tillhörande texten i **boken *Let Us Now Praise Famous Men*** av **James Agee och Walker Evans** - i Violet Editions upplaga ifrån 2001 London – är ett sådant exempel, där den dokumentära fotograferingen i svartvita bilder – ofta i form av porträtt - åskådliggör lantarbetarlivets verklighet i 1930-talets USA. Och där texten likaledes arbetar fotografiskt med uppgiften att bibehålla "detalj och närvaroskärpan" i sitt återgivande av intryck på en mängd olika plan. Det handlar då om hur det direkta återgivandet med dess olika aspekter av närvarokänsla, skapar en status av objektivitet för det förmedlade. Dock, med det förbehåll, som **Bruno Latour** provocerande skriver i boken ***Artefaktens återkomst: Ett möte mellan organisationsteori och tingens sociologi*** - Nerenius & Santérus Stockholm 1998, 190:

....Ingen observatör av mänskliga kollektiv under åtminstone de senaste två miljoner åren, har någonsin ställts inför en ren social relation ... och likaledes... ingen har naturligtvis, särskilt i "hightech" moderna miljöer, någonsin mött en ren teknik. ... En argumentation som kan länkas till den vetenskapsteoretiska debatt, dess olika aktörer som anförs i min bok. I debatten där naturlagarna - helt korrekt - framställs som sega och giltiga över tid på ett helt annat sätt än teknikanvändning, sociala och psykologiska relationer i sitt momentana sammanhang. Ett förhållningssätt som då även utövar ett inflytande över forskare som är sysselsatta inom de olika vetenskapsgrenarna i fråga - humaniora, samhälls- och naturvetenskaperna.

Det vi då finner, är ett sökande efter objektivitet utifrån olika premisser. Dock, med ett aktörsorienterat perspektiv som handlar om att forskare inom olika vetenskapliga discipliner ofta samverkar med politiska, sociala, ekonomiska och emellanåt - i genomförandet - även med intressenter inom exempelvis ämnesområdet teknologi. I Latours analys utgör de olika ting som produceras i form av föremål som skisser, ritningar, prototyper etc. en stabiliserande och förenande faktor i det kommunikativa flöde som äger rum mellan olika tillhörigheter - vetenskapsgrenar.

Föregående processer, kan utifrån mitt tidigare arbete på Fysisk Planering – CTUP - Blekinge Tekniska Högskola - och mitt nuvarande arbete som lärare på Socialhögskolan vid Lund Universitet åskådliggöras enligt följande, som ett slags "skisserande tankeförslag" och i enlighet med Bruno Latours resonemang – 1998:191ff.

För att exempelvis ett omfattande vårdprogram skall antas behövs det att en mängd olika faktorer samverkar i vårt samhälle - politiskt, ekonomiskt, socialt, psykologiskt och även teknologiskt, administrativt. Det enskilda vårdprogrammet får med fördel ligga rätt i tiden politiskt vad som gäller framsynthet och det bör även ha en relevant vetenskaplig underbyggnad. Kanske byggs i detta sammanhang även en ny typ av vårdhem, alternativt och vanligt förekommande, kan det handla om att tidigare befintliga byggnationer helt eller delvis måste omformas för ett specifikt behov. Vi finner då att även de teknologiska aspekterna i genomförandet är av betydelse – likväl som olika intentioner avseende arbetsmarknad och sysselsättning kan komma att spela in.

Till vårdformen, om den exempelvis innehåller avancerade, sociala, psykologiska, medicinska och/eller teknologiska aspekter kan och bör relevant forskning kopplas till dessa föregående problemområden. En forskning, som kanske är lokalt förankrad vid någon närliggande högskola etc.

Vi har nu fått en verksamhet, som om den får ett tillräckligt stort erkännande kan komma att bli en fast etablerad institution i samhället - kanske till och med i dess allmänna begreppsvärld. Med andra ord, resultatet av vårdformen kan så småningom ses som tämligen stabilt över tid, men vägen dit kantas inte av samma rationalitet. Drivkrafterna till resultatet och det mer storskaliga genomförandet ingår i en samhällelig process av komplexitet och samverkan dvs. i det kommunikativa mötet mellan samtliga intressenter. Liknande grundantaganden för kommunikation och samverkan mellan olika aktörer - även inom det vetenskapliga fältet - går att anlägga för en mängd samtida och storskaliga projekt.

I min förståelse av Latours resonemang - 1998 kap 6 - är det i det kontinuerliga flödet, bestående av det kommunikativa utbytet mellan alla inblandade parter, som det går att finna "genomskinlighet" dvs. en slags momentan objektivitet både i beskrivandet och analysen av ett projekt.

I studiet av vetenskapliga projekt och av samarbetet mellan olika vetenskapsmän är således dessa kommunikativa transaktioner - dess innehåll och karaktär - av stor vikt att undersöka. I vårt fall för samhällsvetaren som sysslar med att förstå samt analysera ett vetenskapligt praktiserande på dess egna villkor, som både beroende och delvis oberoende av den bakomliggande och oftast lokala kontexten.

Detta utgångsläge i det vetenskapsteoretiska närmandet, återfinns dock inte i polariteten mellan det materiellt inriktade synsättet kontra det kulturspecifika tillvägagångssättet vad som gäller att studera ett samhällsligt fenomen. Återigen, handlar det i vårt fall om studiet av ett vetenskapligt praktiserande dvs. vår tillvaro består inte av ett praktiserande som enbart kan göras förståeligt utifrån mätbara, konkret observerbara iakttagelser, likväl som dessa ramar av förståelse inte enbart kan inrymmas i sociala konstruktioner och ett kulturspecifikt agerande. Vår tillvaro, vårt sätt att agera är mer komplext och variationsrikt sammansatt än så.

Inte heller ett "både och perspektiv" i relation till denna metodologiskt kontrasterande polaritet – i ovanstående text - tillfredsställer Latours sätt att utföra sin analys. Ett analytiskt närmande som i stället fokuserar kring det kommunikativa och konkret samverkande flödet av verksamhet mellan olika aktörer - 1998, 206 ff.

Det handlar då om vetenskapliga studier av projekt som har många olika anletsdrag. I mitt tankeförslag handlar det om genomförandet av ett vårdprogram med alla dess inblandande aktörer, men den vetenskapliga studien kan naturligtvis även vara fokuserat kring ett byggprojekt, ett separat forskningsprojekt etc. Eller som i en av Latours fallbeskrivningar, kring genomförandet av ett automatiserat tunnelbanesystem i Frankrike, med alla dess olika aktörer och involverade vetenskapsmän – 1998:190ff.

I sitt resonemang om studier av vetenskapligt praktiserande tar Latour stöd av många prominenta forskare, som:

- **H. Collins** *Changing order: Replication and induction in scientific practice* Sage, London 1985
- **K Knorr-Cetina** och **A.V. Cicourel** som har sammanställt boken *Advances in social theory and methodology: Toward an integration of micro- and macro sociologies* Routledge, Boston 1981.
- **B. Latour** och **S. Woolgar** *Laboratory life: The social construction of scientific facts* Sage, London 1979.
- **M. Lynch** *Art and artifact in laboratory science: a study of shop work and shop talk in a research laboratory* Routledge, London 1985.
- **A. Pickering** som har sammanställt boken *Science as practice and culture* The University of Chicago Press, Chicago 1992.
- **T.J Pinch** *Confronting Nature: the sociology of solar neutrino detection* Dordrecht, Reidel, Lancaster 1986.

Dessa forskare som i samklang med Latour – och med hans poetiska ordval i svensk översättning, 1998:182 – såväl påvisar att, som har gjort ... *Sanningen till resultatet av och inte orsaken till att vetenskapliga motsättningar stabiliseras. Soliditeteten, motståndskraften, skönheten och originaliteten hos vetenskapliga fakta finns fortfarande där, men det gör också deras hantverkare, fabriker, mänskliga och icke-mänskliga allierade, anklagelser och instrument som får dessa fakta att hålla ...* där fokuseringen ligger på vilka förutsättningar i sitt sammanhang, som får sanningar att både vara hållbara och samexistera med andra vedertagna

sanningar. Det blir då möjligt att analysera kommunikativa flöden och olika former av perspektiv som synliggörs i ett vetenskapligt projekt - som inrymmer vetenskapsmän ifrån flera olika professioner och skolbildningar.

Detta resonemang leder i sin tur vidare till kapitel nr 7 -1998- i **Latours** bok **Artefaktens återkomst**, som tar avstamp i Brasilien - provinsen Roraima i Amazonas – och i Latours etnografiska studie av en mångvetenskaplig undersökning, som har som avsikt att utröna om savannen breder ut sig på den omkringliggande skogens bekostnad eller vice versa.

En viktig poäng i Latours studie av ovanstående vetenskapliga projekt är att beskriva de olika åtgärder som behöver vidtagas för att tre vetenskapsmän - en botaniker, expert på träd och växter, en pedolog som är expert på att analysera det överst liggande jordlagret och en geomorfolog som studerar den samhälls- och naturhistoria som formar landskapet – skall kunna kommunicera och börja samarbeta med varandra.

Det inledande steget handlar om att förstå varandras grunder för perception och vilka innebörder som respektive vetenskapsidkare lägger in i dessa. Eller, med andra ord och något förenklat: Vinner träden över savannens jordmån eller är det savannens jordmån som vinner över trädens förmåga till utbredning? – utifrån en pedologs dvs. en jordmånkännarens respektive en botanikers vetenskapliga kunande och förståelse.

Ett annat sätt att beskriva samarbetet, är att vetenskapsmännen/forskarna som studerar problematiken kring savannens förmodade utbredning eller ej, representerar olika

former av ett slags förståelsemässigt "bildskapande". Det är först när dessa "kunskapsbilder" läggs på varandra likt genomskinliga alster av partikulär kunskapsbearbetning, som gemensamma kunskaper och erfarenheter kan börja göra sig gällande i processer av intellektuell bearbetning.

För att nå dit hän – i det exempel som anförs av Latour – omskapas ett stycke mark dvs. en del av det geografiska territorium i Brasilien som vetenskapsmännen i fråga har som uppdrag att analysera, till ett laboratorium - väl utstakat och uppmätt. Samtliga vetenskapliga aktörer kan då under ordnande och vetenskapligt korrekta former börja genomföra sina respektive provtagningar för vidare analys. Bruno Latour skildrar processen mycket läsvärt i sin bok –2008 kap 7, 213 ff. Vi kan där följa hur den inledande osäkerheten hos vetenskapsmännen övergår till säkerhet och trygghet ju mer det omgivande territoriet övergår till att fungera som ett slags storskaligt laboratorium för alla involverade parter.

Temat att se den omgivande miljön som ett laboratorium för vetenskapliga studier återfinns i Oscar Anderssons avhandling – från 2003 - om Chicagoskolan, där det omgivande territoriet/laboratoriet utgjordes av staden Chicago och det skeende som staden befann sig i. Till sist vill jag i linje med fotnot fjortons ämnesområde dvs. hur skapandet av vetenskaplig objektivitet fungerar och används, också hänvisa till följande studier:

Först ut är **Thomas Brante** som i samarbete med **Helena Norman** - har skrivit boken ***Epidemisk masspsykos eller reell risk?: En sociologisk studie av kontroversen kring elöverkänslighet*** - Symposium, Stockholm 1995.

Bokens utgångsläge är hur en relativt ny problematik som handlar om överkänslighet för el fångas upp av olika aktörer på den vetenskapliga arenan. Hur det redan i erkännandet av problematiken och dess legitimering, uppstår dispyter mellan vad som kan benämnas vetenskapliga kontra icke-vetenskapliga synsätt.

Kopplingen till föregående citat om sanning som ett resultat och stabilisering av motsättningar dvs. den analys som utgår från Latour, är tydligt när man läser och tar del av Thomas Brante och Helena Normans bok om elöverkänslighet. Det handlar då om att den vetenskapliga sanningen är inom en sfär där den utgör ... *resultatet av och inte orsaken till att vetenskapliga motsättningar stabiliseras* ... - se tidigare citat ifrån Latour sidan 85 f – vilket i sin tur påvisar att flera förklaringsmodeller kan existera parallellt. Dessa kan sedan komma att ingå i sega strukturer av "fastlåst polaritet" inom vetenskapssamhället. Något som tydligt påvisas i Brantes och Normans bok -1995- där botemedlet emot denna "sjukdom" är av kommunikativ karaktär utifrån ett idealt förhållningssätt där samtliga parter "lägger korten på bordet" i ett öppet redovisande av sina resultat och delresultat, för att komma vidare i fortsatt forskning.

Återigen hamnar vi inom sfären "genomskinlighet i relation till forskningsprocessen" och hur mycket den tål av insyn i sitt momentana tillstånd dvs. något som även kan vara kontraproduktivt i en forskningsprocess, exempelvis i den fas som föregår en hypotesprövning.

Antropologen **Torbjörn Friberg** åskådliggör i sin avhandling med titeln: ***Diagnosing Burnout: An anthropological study of a social concept in Sweden*** - kapitel 4, 5, Mediatryck Lund 2006 - hur en diagnos på vetenskapliga grunder kan ses som ett provisorium som omformuleras, förädlas eller förkastas i ett nutidshistoriskt perspektiv.

Friberg fortsätter sedan sin analys -2006- med att påvisa hur diagnosen "utbrändhet" används och är föränderlig över tid. Diagnosen får från mitten av 1970-talet en vetenskaplig legitimitet i västvärlden, för att sedan möta olika behov av socialt och psykologiskt sammansatt problematik i vår egen samtid - exempelvis när det handlar om olika aspekter av ökad individualisering i arbetslivet. Diagnosen utbrändhet får därmed delvis sitt eget liv i olika sociala, politiska och ekonomiska sammanhang i vårt samhälle. Vidare hur fokuseringen kring "diagnosen utbrändhet" alltmer avtar och i nutid håller på att övergå i andra beskrivningar och/eller sjukdomsmodeller av liknande symptom.

Föregående böcker om utforskandet av elöverkänslighet och om diagnosen utbrändhet, åskådliggör utmärkt den polaritet som kan existera mellan synsättet av ett fenomen som socialt och psykologiskt sammansatt, kontra sin motsvarighet på medicinska grundvalar. Tillika bildas då flera förhållningssätt som konfronteras med sjukdomen - med allt vad det innebär av symptom och olika orsaksförklaringar.

Torbjörn Friberg -2006- visar hur diagnosen även i detta fall föregår "botandet" av sjukdomen - vilket på naturliga grundvalar är ett vanligt förlopp inom vetenskapen - samt hur behandlingsformerna till en början är experimentella och

öppna för nya influenser, näst intill som ett prövande av olika hypoteser vad som gäller att komma till insikt hur "utbrända människor" kan rehabiliteras – till viss del i analogi med "laboratoriet och dess olika aktörer" enligt Latours resonemang - se sidan 86ff i boken.

I Fribergs forskning -2006- består hans empiri av deltagande observationer och intervjumaterial som är insamlat ifrån två institutioner för rehabilitering av "utbrända personer". En viktig konklusion som anförs i studien är hur patienterna – klienterna - lär sig att ta hand om sig själva utifrån den form av individualitet dvs. ett individuellt reflexivt förhållningssätt med betoning på det egna jaget, som är inbäddad i vår egen samtid och för närvarande främst i västvärlden.

En gemensam nämnare i den litteratur som jag hittills har anfört i fotnot nr. fjorton, är hur forskare med skilda tillhörigheter hanterar likartad problematik på något olikartade sätt. Naturvetaren och medicinaren har ofta ett mer instrumentellt mål och resultatriktat närmande till en problematik än samhällsvetaren som studerar samma forskningsområde utifrån möjliga sociala, psykologiska samband, med kvantitativa och/eller kvalitativa metoder i olika kombinationer.

Det är nu möjligt att anknyta till **Sophie Kari** och hennes avhandling i filosofi: ***Den lilla tekniken i det stora skeendet: Nanoteknik, gränser och omvärldsuppfattningar*** - Linköpings universitet 2006. Studien bygger på intervjuer med personer som är sysselsatta med att utveckla en ny teknik – nanoteknik - samt dessa vetenskapsmäns uppfattning och synsätt på omvärlden som även innefattar existentiella frågor. Slutdiskussionen – 2006:103 ff. – åskådliggör hur dessa

forskare bär på uppfattningar avseende omvärlden, som är intimt förknippade med den teknologi som de är sysselsatta med att utveckla. En teknologi som i sitt rådande tillstånd ännu inte har blivit en del av vardagen och om tekniken är gränsöverskridande så kan även synsättet på människans utveckling ... *i det stora skeendet* ... bli gränsöverskridande. Nanoteknik är intressant i sammanhanget, eftersom dess förebild tydligt är "naturen och levande materia" och att det inom en inte allt för avlägsen framtid kan bli svårt att särskilja det naturliga från den materia som skapas av människan - även i dess minsta beståndsdelar.

Och i perceptionen av något nytt och gränsöverskridande kan laboratoriets slutsatser komma att utgöra en del av omgivningens verklighetsuppfattning och vice versa dvs. i det kommunikativa flödet mellan vetenskapens och vardagslivets övriga aktörer i samhället.

Ett sådant närmande har jag i min egen avhandling **Hypens grammatik: Informationsteknologi i återberättandet som myt praktiserad verklighet och vetenskaplig analys** - Demos, Lund 2004. Där jag ställer nio "IT-teoretikers" texter, den världsbild och synsätt som avspeglas i deras böcker gentemot sju "IT-brukares" muntliga berättande och egna slutsatser kring bruket av informationsteknologi i arbetslivet - åren innan och kring år 2000. Intressant i sammanhanget IT är hur snabbt en ny tillämpning av teknologi kan komma att ingå i en varseblivning och omvärldsanalys på tämligen vardagliga grundvalar - i det spektrum av varseblivning som är präglad av så väl visioner som reella förhållanden.

(15) För en utförligare beskrivning av vetenskapsstriden mellan Kopernikus och den Ptolemeiska skolbildningen, huruvida jorden ansågs vara universums mittpunkt eller ej, samt om jorden roterar kring sin egen axel eller ej. Se gärna Feyerabends –1978- åskådliggörande i enlighet med hans vetenskapsteoretiska tankegångar om den underliggande logik som kan utgöra drivkrafter i ett vetenskapligt forskningsarbete – en vetenskapliga aktivitet som ingår i ett tidsbundet sammanhang.

Paul Feyerabends bok *Against Method* - Verso, London 1978 - är läsvärd i sin helhet såväl i svensk översättning som på engelska. Ett av mina favoritkapitel är nr. 7 som återger hur Galileo fick använda många olika slags taktiska knep och provisoriska stödhypoteser, som ofta var mer hemmahörande i den idémässiga världen än i den empiriskt bevisbara för att få Kopernikus skolbildning att vinna erkännande.

(16) **Håkan Wibergs** avhandling ifrån 1977 - *Visions of the Future a Cross-National Survey* - är gjord i nära anslutning till ett dåtida mångnationellt projekt vid namn *Images of the World in the Year 2000*. Projektet leddes av den norska sociologen **Johan Galtung** ifrån 1966 till 1976 och det empiriska materialet omfattade 12 000 respondenter i fjorton länder. Intervjuerna berörde människors tankegångar och synsätt om framtiden. Projektets huvudpublikation utgjordes av *Images of the World in the Year 2000: A comparative ten nation study* - sammanställd av Johan Galtung, Håkan Wiberg mfl. The Hauge, Paris 1976.

I sin avhandling – från 1977- redogör Håkan Wiberg för forskningsprojektet *Images of the world ...* och att projektet inte handlade om att utkristallisera prognoser för framtiden. Snarare handlade det om att utröna vad unga människor såg som möjligt att uppnå och genomföra i framtiden. Detta scenarium innebar att projektet gick ut på att utkristallisera unga människors tankegångar och attityder till framtiden i ett tidigt skeende innan dessa har formats till ett massfenomen. Vilket då oftast är mer eller mindre färdigformulerat och ingående i en eller flera övergripande diskurser. Studien bortsåg inte heller ifrån den motsatta relationen, att den rådande opinionen – diskursen - i ett samhälle kan "färga av sig" på såväl människors tankegångar som deras relation till framtiden.

Flera intressanta antaganden rörande människors relation till framtiden återfinns i Håkan Wibergs avhandling och presentation av studien ... *Image of the World ...* Exempelvis att bland unga människor i världen som helhet, finns en tendens att se det förflutna och nutiden som mörk, men framtiden som bättre samt att det är speciellt överensstämmande för socialistiska länder - naturligtvis i enlighet med den då rådande politiskt och ekonomiskt sammansatta "kartan" på 60- och 70- talet. Samt slutsatsen att ekonomiska och befolkningsmässiga centrum inom olika länder har mycket mer gemensamt med sina motsvarigheter i andra länder än med sina egna omgivande perifera områdena dvs. vad som gäller synsätt och attityd till framtiden. Det handlar då om en slutsats som är mycket gångbar även i vår alltmer "intensivt" globala omvärld.

Föregående konklusioner är hämtade ifrån det avslutande kapitlet ... **DETAILED FINDINGS** ... i Wibergs avhandling ifrån 1977, vilket fortfarande ger upphov till intressanta och ganska spännande tankegångar vad som kan anses vara kontinuerliga aspekter i det mänskliga varandet i relation till mer temporära motsvarigheter i vårt sätt att förhålla oss till framtiden.

Jag avslutar nu **del II** i boken och låter den avslutande och konkluderande **del III** påbörjas med en fortsättning av texten som är tillhörig innevarande fotnot ...

III. FORTSÄTTNING PÅ FOTNOT NR.16 OCH DEN AVSLUTANDE DELEN I BOKEN

1980 publicerades en bok med titeln *Social Science For What? Festschrift for Johan Galtung* - sammanställd av Hans-Henrik Holm, Erik Rudeng - Universitetsförlaget Oslo. I boken finns en artikel skriven av Håkan Wiberg med titeln *Justification of Social Science* som är fylld av reflektioner om samhällvetenskaplig forskning. En analys som är överförbar även till andra forsknings- och utbildningsverksamheter vid universitet och högskola.

I artikeln och i Wibergs analys handlar det om att en del samhällsvetare ikläder sig rollen som experter utan några större problem. Medan andra ser skillnaden i olika intressefjärers intentioner i ett samhälle och tar en neutral vetenskaplig position - eller alternativt tar ställning och låter sin forskning på samhällsvetenskapliga grundvalar tjäna ett specifikt intresse och/eller en specifik grupp av sociala aktörer i ett samhälle. Håkan Wiberg tar upp föregående tillstånd inom samhällsvetenskapen som ett kontinuerligt fenomen över tid. På så sätt, att det alltid finns sociala aktörer med olika intressen kring det fenomen som skall undersökas - som då helt naturligt definierar problemet. I detta scenario handlar det enligt mitt synsätt "också" om att finna intressenter med ekonomiska resurser för att kunna bedriva och utveckla en fungerande forskningsverksamhet (ibid).

Wiberg tar sedan upp en mängd parametrar som samhällsvetenskaplig forskning har en relation till - exempelvis basforskning kontra tillämpad forskning, aktörsorienterad kontra

strukturell forskning och med vilken grad av genomskinlighet - testbarhet av andra - forskaren skall redovisa sina resultat. Och, om testbarheten sätts för lågt blir forskaren bara en opinionsbildare bland andra. Om den däremot sätts för högt får vetenskapsmannen i sin tur tämligen svårt att verka i ett politiskt sammanhang (ibid).

Slutligen handlar det om i Håkan Wibergs vetenskapsteoretiska vision - och i enlighet med sättet som han bedriver sin egen forskning - att ta fram det breda perspektivet i sökandet efter mönster samspelet/växelspelet mellan flera olika sociala fenomen - ofta behandlad av experter inom olika vetenskapliga discipliner eller inte alls. Det som då finns att vinna, i sammanlänkandet av flera olika sociala perspektiv - samt att gå förbi det specialiserade och emellanåt alltför rutiniserade regelverket för att kontrollera de hypoteser som forskningen frammanar - är ny kunskap. Något som utgör en mycket viktig poäng i min tolkning av hans artikel (ibid).

Sökandet efter ny kunskap utgör en av de mest primära drivkrafterna för vetenskapen, i ett samhällsligt sammanhang där vetenskapsteoretiska debatter på ett plan går ut på att identifiera gränser och premisser för den egna vetenskapen. Vidare, att när dessa gränser/premisses identifieras och definieras innehållsmässigt, samt överskrids mer eller mindre villigt av olika parter, uppstår emellanåt ett tillstånd bestående av både konsensus och konflikt. Utan ett sådant scenario skulle en vetenskapsteoretisk debatt vara tämligen urvattnad, livlös, för att inte säga både menlös och meningslös.

Att finna likheter och olikheter mellan vad som uppfattas som vetenskap eller ej är kärnan i en debatt som handlar om vetenskapsteori.

Ovanstående förlopp är en process som helt naturligt ständigt är öppen för omdefiniering dvs. i relation till det historiskt frusna moment av vetenskapliga framsteg/bakslag olika former av samarbete som i sin tur inbegriper ekonomiska, sociala och politiska faktorer etc. Med andra ord, faktorer som existerar inom det historiska tvärsnittet längs tidens axel och som det vetenskapliga samhället ifråga likaledes alltid befinner sig inom.

Det är då också möjligt att prata om att varje tidsperiod har sin egen "horisont av förståelse" - i filosofiska termer en borte gräns för vårt vetande. Med andra ord, det vi förstår att vi kan och har kunskap om i relation till det som vi vet är främmande och utforskat för oss som vetenskapsmän i forskarsamhället.

I skeendet när ett vetenskapligt territorium - ett stycke av verkligheten - inmutas av dess forskande aktörer, skapas en världsbild med en vetenskapssyn hur resultaten skall uppnås dvs. metoden i fråga, vad man bör ägna sig åt och hur, vilka traditioner, skolor samt ett synsätt hur vetenskapen har utvecklats och kommer att fortsätta att utvecklas. Vi kan nu se hur den enskilda vetenskapsmannen - och kanske också de forskare som är utan större erfarenhet - får arbeta ganska hårt för att tillgodogöra sig de färdigheter som krävs. Exempelvis när hon lär sig att bemästra olika instrument, teorier och på det mer konkreta planet olika former av

metodologiskt handhavande. Vidare när hon tillgodogör sig avancerade texter och kommunicerar med sina kollegor för att förädla teorier och tankegångar etc. etc.

Det handlar om att göra sina tankar kommunicerbara utifrån det urval och det perspektiv som hon själv finner såväl vid genomläsningen som i skapandet av egen text. Om vi dessutom nu problematiserar detta tillägnande av kunskap ytterligare, genom att en text i sin förståelseform ofta skall kunna göras nåbar dvs. ha en tillräckligt hög grad av kompatibilitet i relation till andra forskningsdiscipliner, finner vi att den enskilde forskaren inte alltid har det så enkelt – exempelvis som skribent.

Vidare, att det som tar mycket kraft och tid att tillägna sig vetenskapligt och intellektuellt "också" ofta ingår i sega strukturer som är svåra att förändra om behov finnes. "Sega strukturer" är i mina ögon dock inte alltid en nackdel utifrån den grundläggande premissen, att både aspekter av stabilitet och förändring behövs, eller snarare att en förändring emellanåt behöver möta motstånd i processer av revidering och förädling.

Det är dock inte samma sak som att säga att inte vetenskapen - exempelvis och i mitt fall samhällsvetenskapen – behöver vara en aktiv aktör i samhällets förändring när så sker. I detta sammanhang blir det vetenskapliga samhället "också" en slags spegelbild av den riktning som samhällsutvecklingen tar.

Att fostras in i en vetenskaplig skolbildning inrymmer naturligtvis även möjligheten att vara mer eller mindre kritiskt inställd till det register av perception som det då handlar om att tillägna sig.

Detta förhållningssätt inryms inom parametern, att även akademiker har en mer eller mindre bunden relation till den vetenskapliga skolbildning som hon tar del av och emellanåt även fostras in i. Detta förlopp och förhållningssätt behöver dock inte vara speciellt dramatiskt eller omstörtande. Nya vetenskapliga intresseområden växer ofta helt naturlig fram och ibland tar dessa formen av samarbete mellan olika vetenskapsgrenar och ibland drivs dessa som egna projekt inom det akademiska forskarsamhället.

Ibland – numera ganska ofta – leder föregående process till en avknoppning till ett nytt forskarfält som då etablerar sig på den akademiska arenan som en nytt eller delvis nytt utbildningsprogram och med en likaledes ny - eller snarare mer korrekt definierat som en delvis ny forskningsinriktning.

Hur en teori, eller ett alternativt teoretiskt antagande tas emot av det specifika forskarsamhället, beror på hur det är uppbyggt. Det handlar om det enskilda forskarsamhällets möjlighet - utifrån sin egen förmåga och utifrån var aktörerna själva befinner sig i sin forskningsverksamhet - i relation till att ta emot nya och kanske något annorlunda idéer. Ibland finns det plats för flera och kanske också konkurrerande teoribildningar med olika talesmän på en vetenskaplig institution – ett forskningsprogram - men inte alltid. Olika aspekter som styr detta utfall är exempelvis rivalitet om

resurser på såväl det ekonomiska som intellektuella planet som då utesluter samexistens. Men det kan också handla om en väl utvecklad vetenskaplig specialisering som därmed är uteslutande till sin karaktär - i relation till andra inriktningar och problemformuleringar. Motsatsen är också möjlig dvs. en differentierad forskarmiljö där flera olika inriktningar, teoribildningar kan såväl samexistera som samarbeta, eftersom det finns intellektuella, politiska, sociala och ekonomiska marginaler för detta. Slutligen, kan själva den vetenskapliga grunden för existens bygga på att det inom en och samma forskarmiljö finns flera olika perspektiv och konkurrens dem emellan.

Forskar och andra yrkesinriktade paradigmer består av den enskilda personen/vetenskapsmannens olika intressen, den kompetens som hon besitter samt av den världsbild i kombination med den mer konkreta och närliggande verklighetsuppfattning som hon är bärare utav. Ett paradigm är till sin karaktär ett slags provisorium under bearbetning. En bearbetande process av förbättring som bör kunna vara verksam både på den analyserande och mer praktiskt orienterade nivån inom exempelvis en profession. En enskild person kan naturligtvis besitta kunskap och färdigheter rörande flera olika paradigmer. En del ämnen med tillhörande forskning har inom sitt ansvarsområde att befrämja andra vetenskaper och verksamheter i ett samhälle - exempelvis pedagogik vad som gäller utbildning, medicin vad som gäller sjukvård, och forskning i olika former av social problematik avseende vård och omsorg etc. Och uppdelningen i olika akademiska vetenskapsgrenar och verksamhetsområden är inget stabilt

tillstånd - som tidigare påvisats i texten. En del nya ämnen kan över tid tillföras en fakultet precis som andra kan lämna den samma och finna en tillhörighet vid andra fakulteter och/eller andra verksamhetsområden. Till detta kommer att inom ett universitets verksamhetsramar också ingår olika former av mer eller mindre självständigt arbetande centrum-bildningar, forskarinstitut etc.

Poängen?

Det mönster som vi nu finner, är att precis som delar av ett universitets organisationsform är föränderligt utifrån den kontext och den tidsepok som det verkar inom, är ett enskilt ämnes och verksamhetsområde likaledes föränderligt. Varje enskilt ämne och akademisk disciplin definierar med jämna mellanrum både sin nuvarande status och relationen till sina egna "historiska rötter". Denna process av definiering – och revidering - är cykliskt återkommande. Vad som gäller en organisations förändring - även inom ett universitet eller en högskola - är impulser utifrån, ofta som förebilder och i kombination med olika intentioner och kontakter på det personliga planet, inte helt oväsentliga i sammanhanget.

I definitionen av det egna ämnes- och verksamhetsområdet handlar det även om att se det i relation till samarbete med andra discipliner. Med andra ord att utkristallisera ett synsätt som såväl är inomvetenskapligt som flervetenskapligt relevant och gällande. Tvärvetenskap och mångvetenskap är i sammanhanget tämligen synonyma begrepp även om begreppen ibland kan ses som tillhöriga olika parametrar. Där exempelvis mångvetenskap då anses omfatta ett samarbete

mellan fler och mer skilda vetenskapliga discipliner. Föregående förlopp kan ingå i samtal och debatter om forskning och utbildningsinriktning på den egna institutionen, alternativt avdelningen.

På en annan nivå kan det handla om att företrädare för olika institutioner och avdelningar i en debatt synliggör ämnets rådande samt kommande potential för utveckling och samarbete. Det som då avhandlas är att finna grunder för en gemensam, övergripande utbildnings- och forskningsinriktad policy avseende vilka perspektiv som skall drivas. Och sist men inte minst, de olika, ämnesdisciplinernas "relation och eventuella rang" om det är av intresse i och för förloppet.

I grunden handlar det om hur kontakten med olika vetenskapliga ämnesdiscipliner kommer att ske. Vidare att som i alla sammankomster finna gemensamma och fungerande kommunikativa nämnare för dessa möten.

Om vi nu också ser till variationen, att det inom en enskild vetenskaplig disciplin ingår ett eller flera perspektiv som den ofta önskar synliggöra och lyfta fram, så är det en komplex situation av mångfald.

Perspektiv som är sammansatta av olika aspekter inom exempelvis psykologi, sociologi, genusvetenskap, socialantropologi etc. går numera att finna inom snart sagt varje enskild ämnesdisciplin. Detta är ett tillstånd av mångfald som i samhällsvetenskaperna och humaniora är tydligt avspeglingsbart såväl i grundutbildningen som i forskarverksamheter inom eller alternativt mellan olika institutioner.

Bredd, flexibilitet och yta i förhållande till djupgående kompetens inom den egna vetenskapliga disciplinen utgör därmed en viktig beståndsdel i debatten. Precis som olika samarbetsformer inom samhällsvetenskaperna, samt hur humaniora, samhälls- och naturvetenskaperna både skall vara förbundna och befinna sig i kommunikativ relation med varandra.

En vetenskapsteoretisk debatt är på föregående återgivna grundvalar kontinuerligt återkommande i ett samhälle, där vetenskapen i sitt optimala tillstånd befinner sig i framkanten av den problematik en samhälls utveckling alstrar och behöver lösa - med ett förhållningssätt som inte alltid är troget och okritiskt till sin uppdragsgivare.

Utifrån följande formel av historisk relevans, att ett specifikt skeende i samhället också alstrar perceptionen för vad som är dess problematik och att perceptionen därmed i sig själv ställer frågorna. Att beskriva den samhällsliga perceptionen i singularis är dock inte relevant. Inte minst i relation till vår egen samtid som är bestående av mångfald, samexistens och/eller konkurrens. Det vill säga, perceptioner befinnande sig inom kontexter bestående av olika specifika samhällsliga tillstånd som är länkade till tid och rum.

Det är då återigen möjligt att tala om "horisonter av förståelse". Så till vida, att det handlar om en samverkan mellan den perception som den enskilda forskaren eller forskarlaget besitter och den kunskap som finns tillgänglig att ta del av dvs. en ganska komplex växelverkan mellan kunskapens "olika synfält" i korrelation med vad som finns

tillgängligt och är möjligt att utvinna inom det område som skall undersökas.

En målsättning med denna skrift, är att den skall leda vidare till läsandet av fler böcker om vetenskapsteoretisk debatt och skapa förståelse för vetenskapliga tillhörigheter - både som profession och ambition. Därmed avslutar jag texten i linje med dess röda tråd, genom att föreslå några böcker för fortsatt läsning och ett likaledes fortsatt nystande:

I skuggan av framtiden: Modernitetens idéhistoria av Sven Eric Liedman, Albert Bonniers Förlag, Stockholm 1997.

Vetenskapsteori för psykologi och andra samhällsvetenskaper. En antologi sammanställd av Carl Martin Allwood & Martin G. Erikson, Studentlitteratur 1999.

Över Tidens Gränser: Visioner och fragment i det akademiska livet. Kaj Skölsberg, Miriam Salzer-Mörling Carlsson Bokförlag, Stockholm 2002.

Diskussioner om samhällsvetenskap: Gränser innehåll och framtid. Redaktörer Thomas Brante, Kerstin Johansson, Sune Sunesson Samhällsvetenskapliga fakulteten, Lunds universitet 2004.

Samt som en ingång till det socialantropologiska närmandet avseende undersökningar och forskning: *Små platser – stora frågor.* Thomas Hylland Eriksen Nya Doxa, Nora 2000.

Johan Cronehed / jan 2008

Till min far, och ett par böcker i vetenskapsteori som jag fann i hans bokhyllor samt alla de aspekter av cykliskt återkommande kontinuitet i samhället, som han alltid pratade om - naturligtvis, utifrån förståelsen för att det inte är samma sak som att ingenting händer och utvecklas ...

THEORY OF SOCIAL SCIENCE

Continuation of footnote 16 and the conclusion of this book concerning the theory of Social Science and the Social Science debate.

In 1980, a book was published by the University Press of Oslo entitled *Social Science for What? Festschrift for Johan Galtung*, compiled by Hans- Henrik Holm and Erik Rudeng. There is an article in the book written by Håkan Wiberg entitled *Justification of Social Science* that is filled to the brim with reflections on research into Social Science. These are arguments that also can be applied to other fields of research and education at universities and colleges.

The article and Wiberg's analysis maintain that some social scientists willingly take on the role of expert. Others see the dissimilarities in the intentions of different spheres of interest within society and take a more neutral stand, or alternatively strive to be controversial by taking sides and letting their research into the foundations of Social Science serve a specific interest and/or specific members of society. Håkan Wiberg discusses the state of Social Science as presented above as an on-going phenomenon through time. In this way, there will always be participants in society who, with their different interests in that which is being researched will quite naturally define the problem. In this scenario, according to my point of view, it is 'also' about finding interested parties with the economic resources to be able to run and develop a working programme of research (ibid).

Winberg then deals with a number of parameters that Social Science research is related to - for example, basic research contra applied research, participant orientated contra structural research and to what degree of transparency – examination by others - the researcher is to report his findings. If this level is too low then the researcher is just an opinion-maker like many others. If, on the other hand, the level is too high then the scientist will have considerable difficulty influencing at the political level (*ibid*).

Finally, it is about Håkan Wiberg's vision of scientific theory - in accordance with the way he conducts his own research - by presenting a broad perspective in his search for a pattern in interplay/interaction between various social phenomena - often dealt with by experts from different scientific disciplines, or not at all. That which can be gained, by linking together several different social perspectives and by detouring the specialised and sometimes over-exaggerated regulations designed to check the hypotheses that research poses, is new knowledge - which is an important argument in my interpretation of his article (*ibid*).

The search for knowledge is, in that case, one of the most fundamental driving forces for science, in the societal context where debates on scientific theory at one level are about identifying boundaries and prerequisites for the science in question. Furthermore, once these boundaries and prerequisites have been identified and their content defined, and then transgressed more or less willingly by different parties, a condition may emerge comprising both consensus and disagreement. Without such a scenario a

debate on scientific theory would be somewhat diluted, lifeless, as well as both insipid and meaningless.

Identifying similarities and dissimilarities between what is considered to be science or not is central to a debate on scientific theory.

The course of events outlined above is a process that is inherently always open to redefinition, that is, in relation to one historical moment of scientific progress/regression, different forms of cooperation that in turn encompass economic, social and political factors etc. In other words, factors exist within the historical intersection with the time line that the scientific community in question likewise always finds itself.

It is even possible to say that each period of time has its own "horizon of understanding" - in philosophical terms an outer limit for our knowledge or, that which we know and have knowledge about in relation to that which we, as scientists in the researcher community, recognise as unfamiliar and unexplored.

When a piece of scientific territory - a piece of reality - is claimed by its researchers, a picture of reality is created with a scientific view of how the results are to be achieved, that is, which methods should be used, which traditions, schools of thought and an approach to how science has developed and will develop in the future. We can now see how the individual - and maybe even those researchers without much experience, have to work very hard to achieve the skills expected. For example, when he/she learns to master

different instruments and theories and at the more concrete level various forms of methodological management. Furthermore, when he/she assimilates advanced documents and communicates with his/her colleagues in order to develop ideas etc.

This is a matter of making one's thoughts communicable given the selection and perspective of the person in question, not only when reading but also when producing one's own written work. If we now problemise this assimilation of knowledge further, by maintaining that a text as an instrument of understanding should have a high degree of attainability, that is, have a sufficiently high degree of compatibility in relation to other research disciplines, then we find that the individual researcher often has no easy task - for example, as a writer.

Furthermore, that which demands a lot of effort to assimilate scientifically and intellectually 'also' is often part of a tough structure that is resilient to change - if the need is there. 'Tough structures' are in my view, not always a disadvantage given the basic premise that the characteristics of stability and change are necessary, or rather that a change occasionally needs to meet resistance through the processes of revision and refinement.

However, this is not the same as saying that science - for example, Social Science as in my case - need not be an active factor in changing society when this happens. And in this context the scientific community 'also' becomes a kind of mirror-image of the direction society is taking. Naturally,

receiving scientific schooling also means having the potential, to some degree, of being critical towards the register of perception that has been assimilated in the process.

This attitude part of the parameter that even academics have a somewhat fettered relationship to the scientific schooling he or she has received or been raised in. This process and attitude however need be neither dramatic nor subversive. It could mean that new scientific areas of interest develop naturally that could reveal themselves as cooperative efforts between different areas of science, sometimes developing as projects within the relevant academic research community. Occasionally - nowadays rather often - this process can branch out into a new area of research that establishes itself in the academic arena, as a new or partly new course of study with a likewise new or partly new area of research.

How a theory, or an alternative theoretical supposition, is received by the specific scientific community in question, depends on its structure. It is a question of the ability of an individual research community - given its own potential and based upon the progress of individual members in their own research activities - being able to assimilate new and somewhat radical ideas. Sometimes there is room for variety or even competitive theories, each with their own spokesman, within an institution - a research programme - but not always. Factors that steer this are, for example, the competition for financial and intellectual resources, which makes co-existence impossible. However, it can also be

about a well-developed scientific speciality that is exclusive in character in relation to other research areas and problem formulations. The opposite is also possible, i.e. a differentiated research environment where several orientations and theoretical models can co-exist, because there are intellectual, political, social and economic boundaries for this to happen. Finally, the very existence of science can be built on the fact that within the same research environment there are several competing perspectives.

The paradigms of researchers and other professionals are made up of the different interests of the individual/scientist, the qualifications they have and their world-pictures in combination with an individual sense of reality. A paradigm is by definition a kind of provisional view that is under constant review. This process of improvement ought to influence the analytic and more practically orientated level in, for example, a profession. Naturally, an individual can have knowledge and skills relevant to several different paradigms. Some disciplines and their relevant research have as a duty to support other sciences and organisations within the community - for example, education in the field of teaching, medicine in the field of health-care, and research into social issues for the social care system. The division into different academic branches of science and areas of activity is not a stable state of affairs - as has been shown earlier in this book. A few new subjects can in time be introduced into a faculty just as others can leave and find a home in other faculties and/or other organisations. In addition, the organisation of a university includes different

kinds of independently working organisations, like centres and research institutes etc.

The point?

The pattern that emerges is that in the same way a university organisation is subject to change because of the context and times in which it finds itself, an individual discipline and its organisation are likewise affected. In other words, each individual subject and its academic discipline define at regular intervals their present status and their relationship to their own "historical roots". This process of definition and revision is cyclically reoccurring. As far as changes to an organisation go - even within a university and/or college - outside impulses are of importance, often as models and in combination with various intentions and contacts at the personal level.

When defining one's own subject and field of activity it is also important to see them in relation to cooperation with other disciplines. In other words, to crystallize an approach that is both intra-scientific and multi-scientific regarding relevance and validity. In this context, cross-scientific and multi-scientific are rather synonymous concepts, even if these concepts can sometimes be seen to have different parameters. For example, multi-science is often considered to imply cooperation between several differing scientific disciplines.

The course of events above can form part of a discussion and debate on research and educational aims within a said institution or department. At another level it could mean that

representatives for different institutions and departments lift the prevalence of the subject into view, together with its future potential for development and cooperation. That which must be dealt with is finding the basis for a common, embracing education and research policy concerning which perspectives are to be pursued. Last but not least, the relationship and possible precedence of different subject disciplines, if this is of interest to the course of events.

Basically, it is about how contact between different disciplines is to take place. Furthermore, like in all encounters, how to crystallize common and efficient communicative denominators for these meetings.

If we now turn to variation, that within a discipline there exists one or more perspectives that need to be presented and raised, then we have a complex diversity situation.

Perspectives that are composed of different facets from, for example, psychology, sociology, gender science, social anthropology etc are now to be found in almost every separate discipline. This is a condition of diversity that in the social sciences and the humanities is clearly reflected in both basic education and in research organisations within and/or between different institutions.

Breadth, flexibility and coverage, in relation to profound competence within one's own scientific discipline, are important components of the debate. Just like different forms of cooperation within the social sciences and how the humanities, social and natural sciences are to be united and have a communicative relationship with one another.

A scientific theoretical debate is, according to the basic choices presented earlier, continually recurring in society, where science in its optimal state finds itself on the front line regarding the problems created by the development of society that need to be solved - with an attitude that is not always loyal to or uncritical of its commissioners.

Given the following formula of historical relevance, that a specific development in society also generates a perception of its problems and that this perception therefore, poses questions. Describing the perception of society in the singular is not relevant however, especially in relation to our own era that embraces diversity, co-existence and/or competition. Perceptions situated in different context and composed of various aspects related to time and space.

It is then again possible to talk about "horizons of understanding". In as much that it concerns the interaction between the perception of the individual researcher and/or research team in question and the knowledge that is available, i.e. a rather complex reciprocation between the different fields of vision knowledge has, in correlation to that which is available and procurable within the field to be investigated.

One of the objectives of this text is that it will encourage the reading of more literature on the scientific theoretical debate and to a greater understanding of scientific affiliations - both as a profession and an ambition.

I thus finish this text in accordance with its main thread, by suggesting more reading material and delving deeper into the subject.

I skuggan av framtiden: Modernitetens idéhistoria by Sven Eric Liedman, published by Albert Bonnier, Stockholm 1997.

Vetenskapsteori för psykologi och andra samhällsvetenskaper. An anthology compiled by Carl Martin Allwood & Martin G Eriksson, Studentlitteratur 1999.

Över tidens gränser: Visioner och fragment i det akademiska livet. Kaj Skölsberg, Miriam Salzer-Mörling, Carlsson, Stockholm 2002.

Diskussioner om samhällsvetenskap: Gränser, innehåll och framtid. Editors Thomas Brante, Kerstin Johansson, Sune Sunesson, Social Science Faculty, University of Lund.

And as an entry to the social anthropological approach of investigation and research: *Small places, Large Issues.* Thomas Hylland Eriksen, published by Pluto Press 1995.

Johan Cronehed / jan 2008

For my father and some books in theory of science that I found in his bookshelves and all the aspects of cyclical continuity within the society, that he always talked about. Of course related to the comprehension, that it is not the same, that nothing will come to pass and develop ...

TEORÍA EPISTEMOLÓGICA

Continuación en el pie de página No 16 y en la parte final - nr III - de este libro sobre la teoría epistemológica y el debate teórico sobre esta.

En 1980 se publicó un libro con el título Social Science - For What? Festschrift por Johan Galtung- compilado por Hans-Henrik Holm, Eik Rudeng – Editorial de la Universidad de Oslo (Noruega). En el libro hay un artículo escrito por Håkan Wiberg con el título Justification of Social Science que contiene reflexiones sobre investigaciones en el campo de las ciencias sociales. Razonamiento que también es transmisible a otras investigaciones y a las actividades académicas de las universidades y escuelas de educación superior.

El artículo y el análisis de Wiberg trata sobre, como una parte de los sociólogos ejercen su papel de expertos sin mayor problema, mientras otros ven la diferencia entre las intenciones de los intereses, en las diferentes esferas de una sociedad y asumen una posición neutral; científica- o alternativamente tienen una posición que permite que su investigación, con bases científicas de la sociedad, le sirva a un interés específico y/o a un grupo específico de actores sociales en la sociedad. Håkan Wiberg, asume la anterior posición, como un fenómeno continuo en el tiempo en las ciencias sociales, de tal manera que siempre hay actores sociales con diferentes intereses alrededor del fenómeno que se va a investigar – y por lo tanto es natural definir el problema. En este escenario, mi punto de vista trata “tam-

bién” de encontrar las partes interesadas en los recursos económicos, para poder llevar a cabo y desarrollar una práctica de investigación (ibid).

Wiberg asume una serie de parámetros con los que la investigación social tienen relación, como por ejemplo, la investigación básica contra la investigación adecuada; la investigación dirigida a los actores sociales contra la investigación estructural, y con el grado de transparencia – comprobables con otros – con el que el investigador expone sus resultados. Si la comprobabilidad es muy baja, es el investigador, entre otros, generador de opinión. Si por el contrario, la comprobabilidad es muy alta, tiene el científico, a su vez, dificultad para actuar en un contexto político (ibid).

En conclusión, la teoría científica de Håkan Wiberg -y según la forma como el lleva a cabo su propia investigación-, trata de mostrar la amplia perspectiva en la búsqueda de patrones de interacción entre diversos fenómenos sociales – a menudo tratados por expertos en diferentes disciplinas científicas o no del todo. Entonces, lo que hay para ganar, en la interconexión de varias perspectivas sociales es ir más allá de lo especializado y a veces también regularmente rutinizado por el marco normativo (establecido) para controlar las hipótesis que la investigación arroja, es decir, un nuevo conocimiento – lo que constituye un punto muy importante en mi interpretación de su artículo (ibid).

La búsqueda de un nuevo conocimiento constituye entonces, uno de los primordiales conductores para la ciencia en un contexto social, donde los debates epistemológicos se

dan en torno al plano de identificar límites y premisas para la propia ciencia. Cuando el contenido de esos límites/premisas se identifican y se definen, y además voluntariamente se superan más o menos las diferentes partes, surge de vez en cuando un estado compuesto, tanto de consensos como de conflictos. Sin este escenario, el debate epistemológico sería bastante débil, sin vida, para no decir un poco ingenuo y sin sentido.

Encontrar similitudes y diferencias entre lo que se entiende o percibe como científico es el núcleo respecto al debate de la teoría epistemológica.

El anterior desarrollo es un proceso que es bastante natural, constantemente abierto a la redefinición. El desarrollo de este proceso está en relación con el momento histórico preciso del progreso/infortunios, reveses científicos, y las diferentes formas de cooperación que a su vez incluye factores económicos, sociales y políticos, etc. Con otras palabras, factores que existen a través del tiempo y también en la sociedad científica en cuestión.

También hay que tener en cuenta que cada período tiene su propio “horizonte de comprensión” – en términos filosóficos, lejos del límite de nuestro conocimiento –. Es decir, que lo que entendemos de lo que sabemos y tenemos conocimiento y tienen relación con lo que sabemos, es desconocido y no investigado por nosotros como investigadores en la comunidad científica.

En el caso en que un territorio científico, una parte de la realidad, no sea reclamado por sus investigadores, crea una imagen del mundo con un punto de vista científico según el resultado por alcanzar; esto quiere decir que el método en cuestión trata de ver que es lo que debe investigarse, tradiciones, escuelas y además un punto de perspectiva de como la ciencia es y va a desarrollarse. Ahora podemos ver como el investigador particular – o quizás incluso los investigadores que no tienen mucha experiencia, trabajan bastante duro para aprovechar las aptitudes requeridas. Por ejemplo, cuando él o ella aprenden a manejar los diferentes instrumentos, teorías y en el plano más concreto las diferentes formas metodológicas administrativas y operativas de trabajo. Además cuando él o ella comprenden textos avanzados y se comunican con sus colegas para perfeccionar ideas.

Se trata de hacer comunicable sus pensamientos a partir de su elección y de la perspectiva en que la persona en cuestión, se encuentra tanto en la lectura como en los textos creados por ella misma. Si además problematizamos esta adquisición de conocimiento adicional, a través de hacer un texto alcanzable, a menudo por su forma de comprensión, es decir, que tenga un nivel suficientemente alto de compatibilidad en relación con las otras disciplinas investigativas, encontramos que no siempre es fácil para el investigador individual; por ejemplo como autor.

Por otra parte, se exige un gran esfuerzo para dedicarse a lo científico y a lo intelectual; “también” sucede esto a menudo en las estructuras lentas, que son difíciles de cambiar -

si existe la necesidad. Sin embargo, para mí las estructuras lentas no siempre son una situación de desventaja, a partir de la premisa básica que ambos aspectos, estabilidad y cambio, se necesitan o, más bien, que un cambio necesita de vez en cuando encontrar resistencia en el proceso de revisión y transformación.

Sin embargo, no es lo mismo decir que la ciencia – por ejemplo en mi caso las ciencias sociales - no necesita ser un actor activo en los cambios sociales cuando esto sucede. Y en este contexto, es la sociedad científica “también” una imagen de la dirección que toma el desarrollo de la sociedad.

Formarse dentro de una escuela científica incluye entonces, naturalmente, también la posibilidad de tener más o menos una posición crítica hacia el registro de percepción de lo que se va a dedicar.

Este enfoque subyace dentro del parámetro que también, los académicos tienen una relación más o menos ligada con la escuela científica a la que ellos están vinculados, o a veces además están formados. Este desarrollo y posición sin embargo, no necesita ser ni especialmente dramático ni subversivo. Puede tratarse de que los nuevos campos de interés científico que crecen naturalmente a veces adoptan la forma de colaboración entre las diferentes disciplinas científicas, y a veces funciona como proyectos separados dentro de la sociedad de investigadores académicos en cuestión. A veces, ahora bastante a menudo, este proceso se desencadena hacia un nuevo campo de investigación

que se establece en el ámbito académico como nuevo o parte de un nuevo programa de formación con una nueva manera similar, o mejor definida, como parte de una nueva tendencia investigativa.

Cómo una teoría o una hipótesis alternativamente teórica es recibida por la comunidad investigativa específica en cuestión, depende de cómo está construida. Trata de las posibilidades de la comunidad de investigación en particular – a partir de su propia capacidad y de donde el actor mismo se encuentra en su trabajo de investigación – en relación con el recibimiento a nuevas o quizás diferentes ideas. A veces, hay espacio para varias, y quizás también para teorías competitivas con diferentes voceros, en una institución científica – un programa de investigación – pero no siempre. Diferentes aspectos regulan este resultado, por ejemplo, rivalidades por recursos tanto en el plano económico como intelectual, lo cual excluye la coexistencia. Pero puede tratarse de un buen desarrollo científico especializado, que a partir de su carácter puede ser excluyente – en relación con otras áreas y formulaciones del problema. Lo contrario también es posible, es decir, un medio investigativo diferenciado, donde los diferentes enfoques y teorías puedan coexistir, ya que hay márgenes intelectuales, políticos, sociales y económicos para ésto. Finalmente las mismas bases científicas en si mismas, pueden construir la existencia para que dentro de un o en el mismo medio de investigación, haya diferentes perspectivas y competitividad entre ellas.

La investigación y otros paradigmas profesionales están compuestos de los diferentes intereses o competencias y de la imagen del mundo que la persona en particular o el investigador tiene en relación con la realidad. Un paradigma es, en su carácter o naturaleza, una teoría provisional durante el proceso de elaboración. La elaboración del proceso de mejoramiento deber ser activo en el análisis y más prácticamente orientado en el nivel por ejemplo de una profesión. Naturalmente, cualquier persona particular puede también poseer conocimientos y cualidades respecto a diferentes paradigmas. Una parte de los profesionales que hacen de la investigación, tienen en su área de responsabilidad el promover conocimientos y actividades en una sociedad - por ejemplo, la pedagogía en lo referente a la educación, la medicina en lo referente a la salud y la investigación en lo referente a los diversos problemas sociales relacionados con la atención médica y los servicios sociales.

La división en las diferentes disciplinas académicas y ámbitos de actividad no es un estado de estabilidad, como en el anterior texto se demostró. Algunos de los temas nuevos, se pueden adicionar con el tiempo a una facultad, al igual que otros pueden dejar la misma o encontrar pertenencia en otras facultades y/u otras actividades. Dentro de la rama de actividades de una universidad, están también las diversas formas trabajo, más o menos independientes, como por ejemplo centros de investigación, institutos de investigación etc.

¿Cuál es la intención con lo anterior?

La intención es ver precisamente, que el patrón que encontramos actualmente es que las partes de la organización de una universidad están cambiando de acuerdo con el contexto y a la época de acción, así como un tema en particular y un área de trabajo igualmente cambian. En otras palabras, cada uno de los temas y disciplinas académicas define con regularidad, tanto su estatus actual como la relación con sus "raíces históricas". Este proceso de definición y revisión es cíclico. Lo válido en el cambio de una organización – también en el mundo académico y en los institutos de enseñanza superior– es el impulso desde el exterior, no insignificante, a menudo como modelos y en combinación con diferentes intenciones y contactos a nivel personal.

La definición del propio tema y de su campo de acción trata también de ver éstas en relación con la cooperación con otras disciplinas. En otras palabras, cristalizar un enfoque que dentro de la ciencia es relevante, múltiple y válido – interdisciplinario y multidisciplinario son en este contexto, más bien conceptos sinónimos. Además, a veces el concepto se ve como perteneciente a diferentes parámetros, por ejemplo, multidisciplinario se considera que abarca una colaboración entre diversas disciplinas científicas. El anterior proceso puede incluirse en las discusiones y debates sobre investigación y la dirección de la propia institución - alternativamente de la sección.

En otro nivel, puede tratarse sobre como los representantes de las diferentes instituciones y secciones ven el tema actual y el futuro potencial para el desarrollo y la cooperación. Entonces, de lo que se trata es de encontrar las bases para una formación global y una política de investigación común en las perspectivas que se llevará a cabo o que se van a desarrollar. Por último, pero no menos importante, ver los diferentes temas disciplinarios, en “su relación y eventual rango”, si es de interés y sirve para el proceso.

Básicamente, se trata de como se da el contacto entre las diferentes disciplinas. Además, en todas las reuniones se cristaliza un denominador común y funcional de comunicación para esos encuentros.

Si vemos ahora también la variación, que dentro de una disciplina científica incluye una o varias perspectivas que se desea hacer visible y destacar, es ésta una situación compleja de diversidad.

Las perspectivas que se componen de diferentes aspectos, por ejemplo dentro de la psicología, sociología, género, antropología social etc, etc. se encuentran casi dentro de cada disciplina temática en particular. Este es un estado de la diversidad en las ciencias sociales y humanidades, que son claramente reflejadas, tanto en la educación universitaria como en las actividades investigativas, dentro y/o alternativamente entre las diferentes instituciones.

Amplitud, flexibilidad y espacio en relación con la profundidad de la competencia dentro de la propia disciplina científica constituyen por lo tanto, un elemento importante

en el debate. De la misma manera como se dan las diferentes formas de colaboración dentro de la comunidad científica y como las humanidades, las ciencias sociales y las ciencias naturales están relacionadas y se encuentran en mutua relación comunicativa.

Un debate científico es, según la anterior descripción, continuamente recurrente en una sociedad donde el estado óptimo de la ciencia se encuentra a la vanguardia de la problemática del generador del desarrollo de una sociedad y de las necesidades que requiere resolver- con un enfoque que no siempre es fiel o acrítico para quien encomendó el trabajo investigativo.

A partir de la siguiente fórmula de relevancia histórica: que un evento específico en la sociedad también produce percepciones de lo que es su problemática y la percepción en si misma plantea preguntas. Describir la percepción social en singular – individual– no es relevante, menos en lo que respecta a nuestro propio presente compuesto de diversidad, convivencia y/o competencia. Es decir, la percepción se compone de contextos compuestos de diferentes estados específicos que están relacionados en tiempo y espacio.

Entonces, es posible una vez más hablar de “horizontes de comprensión”. Así, hasta el momento en que se trata de una interacción entre la percepción del investigador individual - y/o el equipo de investigadores – en cuestión y el conocimiento que está disponible para inspeccionar, es decir una interacción bastante compleja entre el cono-

cimiento “con diferentes puntos de vista” en relación con lo que está disponible y es posible extraer del terreno que va a investigarse.

Uno de los objetivos de este libro, es incentivar la lectura de más libros o escritos sobre el debate epistemológico como profesión y como ambición. Por lo tanto, concluyo el texto de acuerdo a su hilo conductor proponiendo la lectura de algunos libros, y del mismo modo, su desenmarañamiento:

I skuggan av framtiden: Modernitetens idéhistoria av Sven Eric Liedman, Albert Bonniers Förlag, Stockholm 1997.

Vetenskapsteori för psykologi och andra samhällsvetenskaper. En antologi sammanställd av Carl Martin Allwood & Martin G. Erikson, Studentlitteratur 1999.

Över Tidens Gränser: Visioner och fragment i det akademiska livet. Kaj Skölsberg, Miriam Salzer-Mörling Carlsson Bokförlag, Stockholm 2002.

Diskussioner om samhällsvetenskap: Gränser innehåll och framtid. Redaktörer Thomas Brante, Kerstin Johansson, Sune Sunesson Samhällsvetenskapliga fakulteten. Lunds universitet 2004.

Por último, un libro introductorio sobre la investigación en antropología social: *Small places, Large Issues*. Thomas Hylland Eriksen, published by Pluto Press 1995.

Johan Cronehed / Enero 2008

Para mi padre, y un par de libros que encontré en su biblioteca, así como también a todos los aspectos de continuidad cíclica de la sociedad, que él siempre invocaba naturalmente, a partir del entendimiento de que no es la misma cosa que no pase nada y desarrollarse ...

Referenser del III

References part III

Referencias parte III

Brante Thomas 1980. *Vetenskapens struktur och förändring*. Avhandling vid Sociologiska institutionen Lunds universitet. Doxa Press.

Brante Thomas, Johansson Kerstin, Sunesson Sune – red. 2004. *Diskussioner om samhällsvetenskap: Gränser, innehåll och framtid*. Samhällsvetenskapliga fakulteten Lunds universitet.

Eliasson Rosmarie 1995. *Forskningsetik och perspektivval*. Studentlitteratur. Lund.

Gullbenkiankommittén 1999. *Rapporten Öppna samhällsvetenskaperna*. Daidalos. Göteborg.

Selander Staffan – red. 1986. *Kunskapens villkor: En antologi om vetenskapsteori och samhällsvetenskap*. Studentlitteratur. Lund.

Texterna del 1, 2 /// Texts part 1, 2 /// Textos parte 1, 2

Wiberg Håkan 1980. *Justification of Social Science*. Artikel i boken *Social Science For What? Festschrift for Johan Galtung*. Sammanställd av Hans-Henrik Holm, Erik Rudeng. Universitetsförlaget Oslo.

Wittgenstein Ludwig 1953. *Filosofiska undersökningar*. Thales 1996. Stockholm.

Referenser /// Litteratur:

- Agee James, Evans Walker** 1941. *Let Us Now Praise Famous Men*. Violette. London 2001.
- Allwood M. Carl, Erikson G. Martin** – red. 1999. *Vetenskapsteori för psykologi och andra samhällsvetenskaper*. Studentlitteratur. Lund.
- Andersson Oscar** 2003. *Chicagoskolan: Institutionaliseringen, idétraditionen och vetenskapen*. Avhandling, Sociologiska institutionen, avdelningen för Socialantropologi, Lunds universitet.
- Andersson Oscar** 2007. *Chicagoskolans urbansociologi: Forskare och idéer 1892-1965*. Egalité. Lund.
- Bauman Zygmunt** 1993. *Postmodern etik*. Symposion och Daidalos. Göteborg 1995.
- Bauman Zygmunt** 1995. *Life in fragments: Essays in Postmodern Morality*. Blackwell Publishers. Oxford.
- Bauman Zygmunt** 2000. *Globalisering*. Studentlitteratur. Lund.
- Beck Ulrich** 1986. *Risksamhället: På väg emot en annan modernitet*. Bokförlaget Daidalos. Göteborg 1998.
- Berner Boel** 1999. *Perpetuum Mobile? Teknikens utmaningar och historiens gång*. Arkiv förlag. Lund.
- Boorstin Daniel B** 1978. *The Republic of Technology: Reflections on our future community*. Harper & Rows Publishers. New York.
- Boorstin Daniel B** 1983. *The Discoveres*. Random House. New York.
- Bourdieu Pierre** 1984. *Homo academicus*. Brutus Östlings Bokförlag Symposion. Stockholm, Stehag 1996.

- Brante Thomas** 1980. *Vetenskapens struktur och förändring*. Avhandling vid Sociologiska institutionen Lunds universitet. Doxa Press.
- Brante Thomas, Norman Helena** 1995. *Epidemisk masspsykos eller reell risk?: En sociologisk studie av kontroversen kring elöverkänslighet*. Symposium. Stockholm.
- Brante Thomas, Johansson Kerstin, Sunesson Sune** – red. 2004. *Diskussioner om samhällsvetenskap: Gränser, innehåll och framtid*. Samhällsvetenskapliga fakulteten Lunds universitet.
- Brown Richard Harvey** – red. 1995. *Postmodern representations: Truth power and mimesis in the human sciences and public culture*. University of Illinois Press. Urbana.
- Castells Manuel** 1996. *Informationsåldern, ekonomi, samhälle och kultur, Band ett: Nätverkssamhällets framväxt*. Daidalos. Göteborg 1999.
- Castells Manuel** 1997. *Informationsåldern, ekonomi, samhälle och kultur, Band två: Identitetens makt*. Daidalos. Göteborg 2000.
- Castells Manuel** 1998. *Informationsåldern, ekonomi, samhälle och kultur, Band tre: Millenniets slut*. Daidalos. Göteborg 2000.
- Cronehed Johan** 2004. *Hypens grammatik: Informationsteknologi i återberättandet som myt praktiserad verklighet och vetenskaplig analys – alternativt, IT-hypen åren innan och omkring millennieskiftet i väntan på nästa hype och nästa och nästa ....* Avhandling, Sociologiska institutionen, avdelningen för Socialantropologi, Lunds universitet i samarbete med Blekinge Tekniska Högskola. Demos. Lund.

- Certeau Michel de** 1974. *Den historiska tankeoperationen*.
 Artikel i boken *Att skriva historia: Nya infallsvinklar och objekt*
 av Le Goff Jacques, Pierre Nora - red. Bokförlaget Pan/Nordstedts.
 Stockholm.
- Collins Harry**. 1985. *Changing order: Replication and induction in
 scientific practice*. Sage. London.
- Denzin K Norman** 1995. *The Poststructural Crisis in the Social
 Sciences: Learning from James Joyce*. Artikel i boken, *Postmodern
 representations: Truth power and mimesis in the human sciences
 and public culture*. Brown Richard Harvey – red. University of
 Illinois Press. Urbana.
- Eriksen Hylland Thomas** 1995. *Små platser – Stora frågor*
 Nya Doxa. Nora 2000.
- Eriksen Hylland Thomas** 1995. *Small Places – Large Issues*.
 Pluto Press.
- Ehn Billy** 2001. *Universitetet som arbetsplats: Reflektioner kring
 ledarskap och kollegial professionalism*. Studentlitteratur. Lund.
- Eliasson Rosmarie** 1995. *Forskningsetik och perspektivval*.
 Studentlitteratur. Lund.
- Feyerabend Paul** 1975. *Against Method*. Verso. London 1978.
- Feyerabend Paul** 1977. *Ned med metodologin! Skiss till en
 anarkistiskt kunskapsteori*. Zenit. Lund 1977.
- Friberg Torbjörn** 2006. *Diagnosing Burnout: An antropological
 study of a social concept in Sweden*. Avhandling, Sociologiska
 institutionen, avdelningen för Socialantropologi, Lunds universitet.
 Mediatryck.

- Galtung Johan** 1976. *Images of the World in the Year 2000: A comparative ten nation study.* The Hauge. Paris.
- Giddens Anthony** 1991. *Modernitet och självidentitet: Självet och samhället i den senmoderna epoken.* Daidalos. Göteborg 1997.
- Gieryn Thomas. F.** 1999. *Cultural Boundaries of Science: Credibility on the line.* The University of Chigaco Press.
- Goffman Ervin** 1959. *Jaget och Maskerna.* Raben & Sjögren. Simrishamn 1991.
- Gomér Anders** 1978. *Den totala lösningen.* Uppsats publicerad i tidskriften Scandia, band 44 år.
- Gullbenkiankommittén** 1999. *Rapporten Öppna samhällsvetenskaperna.* Daidalos. Göteborg.
- Hobsbawn Eric** 1983. *The invention of tradition.* Cambridge University Press.
- Kari Sophie** 2006. *Den lilla tekniken i det stora skeendet: Nanoteknik, gränser och omvärldsuppfattningar.* Avhandling, Linköpings universitet.
- Knorr-Cetina Karin D, Cicourel Aaron V** – red. 1981. *Advances in social theory and methodology: Toward an integration of micro and macro sociologies.* Routledge. Boston.
- Kuhn Thomas S.** 1962. *The Structure of Scientific Revolution.* The University of Chicago Press.
- Latour Bruno och Woolgar Steve** 1979. *Laboratory life: The social construction of scientific facts.* Sage. London.

- Latour Bruno** 1998. *Artefaktens återkomst: Ett möte mellan organisationsteori och tingens sociologi*. Nerenius & Santérus. Stockholm.
- Le Goff Jacques, Pierre Nora** 1974. *Att skriva historia: Nya infallsvinklar och objekt*. Bokförlaget Pan/Nordstedts. Stockholm.
- Liedman Sven Eric, Johansson Ingvar, Kalleberg Ragnar** 1972. *Positivism, marxism, kritisk teori: Riktningar inom modern vetenskaps-filosofi*. Bokförlaget Pan/Nordstedt. Stockholm.
- Liedman Sven Eric** 1977. *De humanistiska forsknings-traditionerna i Sverige*. Artikel i tidskriften: Häftet för Kritiska Studier årgång 10 nr 6.
- Liedman Sven Eric** 1997. *I skuggan av framtiden: Modernitetens idéhistoria*. Albert Bonniers Förlag. Stockholm 1997.
- Liedman Sven Eric** 1998. *Mellan det triviala och det utsägliga: Blad ur humanioras och samhällsvetenskapernas historia*. Daidalos. Uddevalla.
- Liedman Sven Eric** 2000. *Från Platon till kommunismens fall: de politiska idéernas historia*. Bonnier. Falun.
- Lynch Michael**. 1985. *Art and artifact in laboratory science: a study of shop work and shop talk in a research laboratory*. Routledge. London.
- Mårtensson Bertil, Nilstun Tore** 1987. *Praktisk vetenskapsteori: Ombärlig handbok för alla forskare. Med exempel från det verkliga livet och pedagogiska repetitionsfrågor*. BVN skriftserie nr 5, år 87. Stockholm.
- Nilson Gert** 1976. *Oordning ordning: Studier i kärlekens villkor*. Bokförlaget Korpen. Göteborg.

- Nilsson Gert** 1977. *Sociodramer: Rånardramat och Hylands Hörna*. Bokförlaget Korpen. Göteborg.
- Norrlid Ingemar** 1978. *Utveckling eller utarmning: Den historiska forskningen vid skiljevägen*. Artikel i tidskriften Scania, band 44.
- Norrlid Ingemar** 1999. *Prövbarhet och relevans: Om minimikrav, optimumnormer och historieforskningens interna etiska kod*. Forskningsrapport nr 1. Blekinge Tekniska Högskola BTH's elektroniska forskningsarkiv.
- Odén Birgitta** 1975. *Lauritz Weibull och forskarsamhället*. CWK Gleerup, Liber Läromedel. Lund.
- Pickering Andrew** – red. 1992. *Science as practice and culture*. The University of Chicago Press. 1992.
- Pinch J Trevor** 1986. *Confronting Nature: the sociology of solar neutrino detection*. Dordrecht, Reidel. Lancaster.
- Popper Karl** 1968. *The Open Society and Its Enemies*. Routledge.
- Rosengren Karl Erik**. *Sociologisk metodik* i olika upplagor från 1971 till 2002, med **Peter Arvidsson** som medarbetare 1983, 92 och 02. Liber. Malmö.
- Rosengren Karl-Erik, Arvidsson Peter, Kurt Törnqvist** 1974. *Katastrofen i Barsebäck*. Rapport, Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar, nr 65. Kungälv.
- Rosengren Karl-Erik, Larsson Inger** 1995. *Kommunikationens villkor*. Studentlitteratur. Lund.
- Selander Staffan** – red. 1986. *Kunskapens villkor: En antologi om vetenskapsteori och samhällsvetenskap*. Studentlitteratur. Lund.

Sennett Richard 1999. *När karaktären krackelerar: Människan i den nya ekonomin*. Bokförlaget Atlas.

Sennett Richard 2006. *The culture of the new capitalism*. Yale University Press, New Haven.

Sköldberg Kai, Salzer-Mörling Miriam 2002. *Över tidens gränser: Visioner och fragment i det akademiska livet*. Carlssons Bokförlag. Stockholm.

Svensson Kerstin – red. 2007. *Normer och normalitet i socialt arbete*. Studentlitteratur. Lund.

Sydsvenska Dagbladet 1978-10-14 till 1979-01-12.
Vetenskapsteoretisk debatt.

Wiberg Håkan 1977. *Visions of the Future a Cross-National Survey*. Avhandling, Sociologiska institutionen, Lunds Universitet.

Wiberg Håkan 1980. *Justification of Social Science*. Artikel i boken *Social Science For What? Festschrift for Johan Galtung*. Sammanställd av Hans-Henrik Holm, Erik Rudeng. Universitetsförlaget Oslo.

Wittgenstein Ludwig 1953. *Filosofiska undersökningar*.
Thales 1996. Stockholm.

INDEX /// Person:

- Agee James 81, 130
Allwood Carl Martin 104,
115, 127, 130
Andersson Oscar 79, 80, 87,
130
Arvidsson Peter 65, 66, 136
Althusser Louis Pierre 54
Bauman Zygmunt 76, 130
Beck Ulrich 73, 74, 130
Berner Boel 61, 130
Brante Thomas 9, 12-15, 20,
22, 31-34, 37-40, 53,
54-57, 65, 66, 69, 87, 88,
104, 115, 127, 129, 131
Berggren Tore 12, 20, 21,
30, 40
Blumer Herbert 63
Boorstin Daniel B 79, 130
Bourdieu Pierre 61, 130
Castells Manuel 77, 78, 131
Certeau Michel de 59, 132
Cicourel Aaron V 85, 134
Collins Harry 132
Dahl Göran 12, 25
Dahlström Edmund 41
Denzin Norman K 74, 75,
132
Ehn Billy 60, 61, 132
Einstein Albert 33
Eliasson Rosmarie 129, 132
Erikson Martin G 104, 115,
127, 130
Eriksen Thomas Hylland
104, 115, 127, 132
Evans Walker 81, 130
Feyerabend Paul 13-16, 20,
22, 27, 29, 30, 33, 37, 38,
41, 42, 53, 54, 63, 65, 66,
92, 132
Foucault Michel 33
Friberg Torbjörn 89, 90, 132
Gabe Bernard 12, 25
Giddens Anthony 76, 133
Gieryn Thomas F 45, 133
Goffman Ervin 65, 133
Gomer Anders 10-12, 15,
16, 24, 25, 27, 28, 35, 42,
44, 59, 60, 133
Hobsbawn Eric 59, 133
Habermas Jurgen 26
Jakobsson Roman 70
Jansson Björn 12, 25
Johansson Kerstin 104, 115,
127, 129, 131

Johansson Ingvar 68, 134
 Kalleberg Ragnvald 68, 134
 Kari Sophie 90, 133
 Kuhn Thomas 19, 33,
 54-58, 63, 71, 133
 Kopernikus 33, 37, 92
 Knorr-Cetina Karin D 85, 133
 Lakatos Imre 55, 63
 Larsson Inger 66, 135
 Latour Bruno 81-88, 90, 133,
 134
 Laudan Larry 55
 Le Goff Jacques 59, 132,
 134
 Levi-Strauss Claude 33, 70
 Liedman Sven Eric 12, 27,
 28, 43, 44, 68-70, 104,
 115, 127, 134
 Lidman Sara 14
 Lynch Michael 85, 134
 Löfgren Lars 12, 29, 30
 Mårtensson Bertil 12, 19,
 62, 63, 134
 Nilsson Gert 22-26, 34, 41,
 42, 63-65, 67, 135
 Nilstun Tore 62, 134
 Newton Isaac 18
 Norborg Lars Arne 12, 16,
 24, 59, 60
 Norman Helena 87, 88, 131
 Norrlid Ingemar 27, 70, 71,
 135
 Odén Birgitta 10-13, 15, 16,
 20, 22, 24, 28, 32, 38-40,
 58, 59, 70, 135
 Pickering Andrew 85, 135
 Pinch Trevor J 85, 135
 Platon 28, 44, 68, 134
 Popper Karl 12, 20, 32, 35,
 40, 53, 55, 63, 135
 Rosengren Karl-Erik 12,
 21-26, 32, 34, 41, 42
 65-67, 135
 Salzer-Mörling Miriam 46,
 48-51, 104, 115, 127,
 136
 Sartre Jean-Paul 33
 Selander Stefan 129, 135
 Sennett Richard 78, 136
 Sköldberg Kai 46, 48-51,
 104, 115, 127, 136
 Sunesson Sune 104, 115,
 127, 129, 131
 Svensson Kerstin 62, 136
 Svensson Bengt Y.E 12, 18,
 19, 22, 32, 39, 40
 Tarski Alfred 29, 30
 Törnqvist Kurt 66, 136

Weibull Lauritz 44, 58, 70, 135

Wiberg Håkan 12, 34-36, 92-96, 106, 107, 117, 118, 129, 136

Woolgar Steve 85, 134

Wittgenstein Ludwig 129, 136

Sak /// Begrepp:

botaniker 86

Chicagoskolan 79

den vetenskapliga processen 57

ekonomiska och befolkningsmässiga centrum 93

elöverkänslighet 88

empiri 11, 42, 69, 90

empirisk 22, 23, 25, 26, 34-36, 42, 58, 69, 79, 80, 92

empirister 62

forskarsamhällets möjlighet 99

geomorfolog 86

Gullbenkiankommittén 129

historiker 17

historisk kritiska metoden 11, 60

horisont av förståelse 97

humaniora 9, 49, 68, 69, 81, 102, 103, 134

IT – informationsteknologi 91

kommunikativa flöden 82

kompatibilitet 98

komplex situation av mångfald 102

kortsiktighet 78

liberal vetenskapsteoretiskt hållning 55

Japans utbildnings och universitetsmodell 48

journalistik 80

metodologisk genomskinlighet 67

mångvetenskap 101

nanoteknik 90, 91

naturvetenskap 9, 18, 19, 33, 40, 48, 81, 103

naturvetenskapliga grund-sanningar 18

naturvetenskapliga kartblad 18

ny kunskap 96

paradigm 100

pedolog 86

pluseffekter 77

positivism 35, 36, 68

positivistiskt synsätt 53
provinsen Roraima
  i Amazonas 86
Ptolemeiska skolbildningen
  92
reflexiva livsprojekt 76
samhällsvetenskap 5, 9, 15,
  26, 49, 54, 68, 75, 95, 98,
  102, 103
sega strukturer 98
socialhögskolan 82
sociolog, samhällsvetare 17
Storbritanniens utbildnings
  och universitetsmodell 48
Sveriges utbildnings och
  universitetsmodell 50
teknik 61, 73, 81, 90, 91,
  130, 133
teknologi 12, 45, 48, 75, 77,
  79, 82, 83, 91
teoretisk pluralism 69
testbarheten 96
Tysklands utbildnings och
  universitetsmodell 47
tvärvetenskap 101
USA's utbildnings och
  universitetsmodell 49
vetenskapssyn 97
vetenskapliga fakta 85

vetenskapliga tvivel 73
weibullianska 15, 25, 58, 70,
  71
Wienerkretsen / skolan 12,
  53

**Titlar /// rubriker
anförda i löpande text
och i fotnoter:**

"Den totala lösningen" 10, 15
"Verklighetens fakta och
  vetenskapliga teorier"
  12, 53
"Fakta är partiska" 13
"Om *allt är tillåtet* skall allt
  accepteras" 15
"Skall vi rösta om nästa
  solförmörkelse" 18
"Vetenskapsteoretiskt
  snömos" 19
"Vetenskapens frågor avgörs
  inte genom beslut" 20
"Någon ordning får det vara"
  21
"Oordning/ordning: Studier i
  kärlekens villkor" 22, 63
"Sociodramer: Rånardramat
  och Hyland Hörna" 22, 64
"Systematiskt självbedrägeri" 24

- "Den dogmatiska vakt-
hunden" 25
- "TV som vetenskapligt
kriterium" 26
- "Vetenskapen tur och retur"
27
- "Vetenskapliga resultat
och vetenskapliga
begränsningar" 29
- "Nyttig medicin mot övertron
på vetenskapen" 31
- "Vems ordning?" 34
- "Polemisk slagsida" 37
- "Kritiken och förnyelsen" 38
- "Solförmörkelse och rösträtt"
39
- "Vetenskapen demokratins
stöd" 40
- "En gemensam ordning" 41
- "Tro inte se efter själv" 42
- "Om kritiken blir okritisk" 43
- "Cultural boundaries of
science: Credibility on
the line" 45
- "Över tidens gränser:
Visioner och fragment
i det akademiska livet" 46
- "Vetenskapens struktur och
förändring" 54, 129
- "Vetenskapens politiska
ideologi" 54
- "Vetenskapens politiska
ideologi" 54
- "Lauritz Weibull och
forskarsamhället" 58
- "Att skriva historia: Nya
infallsvinklar och objekt"
59
- "Den historiska tanke-
operationen" 59
- "The invention of tradition"
59
- "universitetet som
arbetsplats: Reflektioner
kring ledarskap och
kollegial professionalism"
60
- "Hypens grammatik ... " 61
- " Homo academicus" 61
- "Perpetuum mobile?
Teknikens utmaningar
och historiens gång" 61
- "Normer och normalitet i
socialt arbete" 61
- "Praktisk vetenskapsteori:
Ombärlig handbok för
forskare...." 62
- "Regler och spel" 64

- "Jaget och maskerna" 65
- "Sociologisk metodik" 65
- "Katastrofen i Barsebäck" 66
- "Kommunikationens villkor" 66
- "Mellan det triviala och det
outsägliga: Blad ur
humanioras och
samvetenskapernas
historia" 68
- "Från Platon till
kommunismens fall:
De politiska idéernas
historia" 68
- "Positivism, marxism, kritisk
teori: Riktningar inom
modern vetenskaps-
filosofi" 68
- "Marxism och vetenskaps-
teori" 69
- "Teori och empiri i
vetenskapen" 69
- "De humanistiska forsknings-
traditionerna i Sverige" 69
- "Utveckling eller utarmning:
Den historiska
forskningen vid
skiljevägen" 70
- "The structure of scientific
revolutions" 71
- "Prövbarhet och relevans:
Om minimikrav,
optimumnormer och
historieforskningens
interna etiska kod" 72
- "Risksamhället: På väg emot
en annan modernitet" 73
- "Vetenskap bortom sanning
och upplysning? den
teknikvetenskapliga
upplysningens
reflexivitet ...." 73
- "Postmodern representa-
tions: Truth, power and
mimesis in the human
sciences and public
culture" 74
- "Poststructural crisis in the
social sciences" 74
- "Life in fragments: Essays in
postmodern morality" 76
- "Postmodern ethics" 76
- "Globalisering" 76
- "Modernitet och själv-
identitet: Självvet och
samhället i den
senmoderna
epoken" 76

- "Informationsåldern, ekonomi samhälle och kultur" 77
- "När karaktären krackelerar: Människan i den nya ekonomin" 78
- "The culture of new capitalism" 78
- "The republic of technology: Reflections on our future community" 79
- "The discoverer" 79
- "Chicagoskolan: Institutionaliseringen, idétraditionen och vetenskapen" 79
- "Chicagoskolans urban-sociologi: Forskare och idéer 1892-1965" 79
- "Let us now praise famous men" 81
- "Artefaktens återkomst: Ett möte mellan organisationsteori och tingens sociologi" 81
- "Changing order: Replication and introduction in scientific practice" 85
- "Advances in social theory and methodology: Toward and integration of micro- and macro sociologies" 85
- "Laboratory life: The social construction of scientific facts" 85
- "Art and artefact in laboratory science: A study of shopwork and shop talk in a research laboratory" 85
- "Confronting nature: The sociology of solar neutrino detection" 85
- "Epidemisk masspsykos eller risk: En sociologisk studie av kontroversen kring elöverkänslighet" 87
- "Diagnosing Burnout: An anthropological study of a social concept in Sweden" 89
- "Den lilla tekniken i det stora skeendet: Nanoteknik gränser och omvärlds-uppfattningar" 90

- "Against method" 92
- "Visions of the future
a crossnational
survey" 92
- "Images of the world in
the year 2000:
A comparative ten
nation study" 92
- "Detailed findings" 94
- "Social science for what?
Festschrift for Johan
Galtung" 95, 129
- "Justification of social
Science" 95
- "I skuggan av framtiden:
Modernitetens idéhistoria"
104, 115, 127
- "Vetenskapsteori för
psykologi och andra
samhällsvetenskaper"
104, 115, 127
- "Små platser, stora frågor"
104
- "Small places, Large issues"
115, 127
- "Diskussioner om
samhällsvetenskap:
Gränser, innehåll och
framtid" 129
- "Forskningsetik och
perspektivval" 129
- "Öppna samhälls-
vetenskaperna" 129
- "Kunskapens villkor: En
antologi om
vetenskapsteori och
samhällsvetenskap" 129
- "Filosofiska undersökningar"
129